

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การศึกษารูปแบบการบริหารการศึกษาสถาบันการศึกษาสงฆ์

ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : กรณีศึกษามหาวิทยาลัย

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

A STUDY OF THE MODEL OF EDUCATIONAL ADMINISTRATION AT THE

MONASTERY INSTITUTE IN THE NORTHEAST : A CASE STUDY

MAHACHULALONGKORNRAJVIDYALAYA UNIVERSITY

ชื่อผู้วิจัย

รองศาสตราจารย์ เรณู

คุปต์ษเฐียร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชัญญา

อภิपालกุล

นายประยุทธ์

ชูสอน

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

กระทรวงศึกษาธิการ

ประจำปีงบประมาณ ๒๕๔๑

ISBN ๙๗๔-๖๗๖-๘๗๕-๑

**A STUDY OF THE MODEL OF EDUCATIONAL ADMINISTRATION
AT THE MONASTERY INSTITUTE IN THE NORTHEAST :
A CASE STUDY MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY**

RESEARCHERS

ASSOCIATE PROFESSOR RANU

KUPTUSTHEIN

ASSISTANT PROFESSOR CHANYA

APIPALAKUL

MISTER

PRAYUTH

CHUSORN

**THE FINANCIAL SUPPORT PROVIDED UNDER THE OFFICE
OF THE NATIONAL CULTURE COMMISSION**

1998

ISBN 974-676-875-1

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีวัตถุประสงค์ คือ ๑) ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการบริหารการศึกษา ๒) เสนอรูปแบบการบริหารการศึกษา และ ๓) ศึกษาบทบาทบุคลากรของสถาบันการศึกษาสงฆ์ต่อการถ่ายทอดวัฒนธรรม วิธีการดำเนินการวิจัยโดยศึกษาเอกสาร มีการเก็บข้อมูล ๒ ครั้ง และระดมความคิดเห็นเพื่อเสนอรูปแบบโดยวิธีการสัมมนา การบริหารการศึกษา กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งแรกเป็นผู้บริหารระดับรองอธิการบดี ผู้ช่วยอธิการบดี และผู้อำนวยการ ๒๒ รูป / คน ครั้งที่สอง เป็นผู้บริหารระดับรองอธิการบดี และผู้ช่วยอธิการบดี ๕ รูป และมีการสัมมนา ระดมสมอง โดยมีผู้บริหาร คณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ ๓๕ รูป / คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ และสังเกตการณ์ แบบสอบถาม ซึ่งเป็นแบบตรวจสอบรายการ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

๑) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีการบริหารการศึกษาแบบผสมผสาน ระหว่างระบบอุปถัมภ์กับระบบราชการมาเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐที่ไม่อยู่ในระบบราชการ มีปัญหา และความต้องการ ๔ ด้าน คือ ด้านงบประมาณ ด้านอาคารสถานที่ ด้านบุคลากร และด้านการดำเนินงานและการบริหารงาน

๒) รูปแบบการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย ๓ กลุ่มงาน คือ กลุ่มบริหารงานทั่วไป (ได้แก่ สำนักงานวิทยาเขต) กลุ่มสนับสนุนงานวิชาการ (ได้แก่ สำนักงานวิชาการวิทยาเขต) และกลุ่มจัดการเรียนการสอน (ได้แก่ วิทยาลัยสงฆ์)

๓) บทบาทของบุคลากรของสถาบันการศึกษาสงฆ์ต่อการถ่ายทอดวัฒนธรรม พบว่า ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับ “มาก” ทั้ง ๓ ด้าน คือ บทบาทต่อการดำเนินชีวิตของคน บทบาทต่อสังคม และบทบาทต่อพระพุทธศาสนา แต่บทบาทต่อการเมืองการปกครอง และบทบาทต่อเศรษฐกิจ มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับ “น้อย”

ABSTRACT

This research aimed to study the model of educational administration at Mahachulalongkornrajavidyalaya University in the Northeast. The goal of the research was to investigate the following objectives : 1) to study the current status of the present educational administration and more specifically, its problems and needs, 2) to propose new model of educational administration and 3) to study the personnel's role under the Monastery Institute, as well as their ways of passing on knowledge of culture. The researcher studied the documents and collected two sets of data. The researcher also conducted a brainstorming session at a seminar in order to think of new model of educational administration. The first research population was comprised of administrators, vice presidents, assistants to the president, and directors. In all, the research population comprised 22 people. The second set of data was comprised of five people : vice presidents and assistants to the president. A brainstorming session was organized by 35 lecturers and officials. The researcher used personal observation and check-list questionnaires. Data was analysed by using the following statistical tests : frequency, percentage, mean and standard deviation.

Results

1) Mahachulalongkornrajavidyalaya University in the Northeast has an intergrated educational administration that is supported by both a patronage and the government. However, it will become autonomous. In the administration, there exists problems and needs in four main areas : budgets, buildings, personnel and administration and work procedures.

2) The educational administration at Mahachulalongkornrajavidyalaya University is composed of three groups : 1) General administration (Regional office) 2) Supporting (Regional Academic Administration) and 3) Teaching and Learning Management (Monastery Institute)

3) It was determined that the role of the Monastery Institute personnel in the passing on at culture knowledge was important and was ranked as high in the three main areas : people's living, society, and Buddhism religion. But the role of politic and goverming, economics was ranked at the less level.

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จได้ด้วยความเมตตาของท่านเจ้าคุณ ดร.พระสุธีวรญาณ รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ ดร.พระมหาประสิทธิ์พรหมรังษี รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา รองอธิการบดีวิทยาเขตในภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้ง ๕ แห่ง ผู้บริหาร คณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่ให้การสนับสนุนให้ความช่วยเหลือ จนกระทั่งงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พระครูปริยัติสารเมธี อธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่นที่ได้ให้ความเมตตา แนะนำ และช่วยเหลือมาตลอด แม้ก่อนที่พระคุณเจ้าจะมรณภาพเพียง ๑ วัน ยังให้ความเมตตาให้คำปรึกษาหารือเกี่ยวกับการจัดสัมมนา คณะผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในเมตตาของทุกท่าน จึงใคร่ขอนมัสการขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง ขอให้อานุภาพแห่งคุณความดีของพระพุทธองค์จงทรงบันดาลให้ศาสนาพุทธในประเทศไทยเจริญก้าวหน้าเป็นที่พึงของลูก หลาน และชนชาวไทยสืบต่อไป

ขอขอบพระคุณสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) ที่ได้ให้ทุนสนับสนุนการวิจัย และขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจตลอดระยะเวลาในการทำวิจัยครั้งนี้

รองศาสตราจารย์ เรณู คุปต์ษเฐียร

หัวหน้าโครงการวิจัย

๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๒

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภูมิ	ฉ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความสำคัญของเรื่องที่จะวิจัย	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ในการวิจัย	๕
๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย	๕
๑.๔ คำนียามศัพท์เฉพาะ	๖
บทที่ ๒ การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ ศาสนา การศึกษา และวัฒนธรรม	๘
๒.๑.๑ ศาสนา	๘
๒.๑.๒ การศึกษา	๑๐
๒.๑.๓ วัฒนธรรม	๑๑
๒.๒ การจัดการศึกษาสถาบันสงฆ์	๑๓
๒.๓ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	๒๐
๒.๓.๑ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย	๓๐
๒.๓.๒ วิทยาลัยสงฆ์นครพนม	๓๑
๒.๒.๓ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น	๓๓
๒.๒.๔ มหาวิทยาลัยสงฆ์เลย	๓๕
๒.๒.๕ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา	๓๖
๒.๒.๖ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี	๓๘
๒.๒.๗ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์	๓๙
๒.๔ รูปแบบของการบริหารการศึกษา	๔๓
๒.๕ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔๗

จ
สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๓ การดำเนินการวิจัย	
๓.๑ การออกแบบการวิจัย	๕๐
๓.๒ วิธีดำเนินการวิจัย	๕๐
๓.๓ การกำหนดกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๕๓
๓.๔ โครงสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๕๓
๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๕๕
๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล	๕๕
๓.๗ การเสนอผลงานวิจัย	๕๖
บทที่ ๔ การวิเคราะห์และอภิปรายผลข้อมูล	
๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลรอบแรก	๕๗
๔.๑.๑ โครงสร้างการแบ่งส่วนงานของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๕๘
๔.๑.๒ โครงสร้างการบริหารงานของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๖๐
๔.๑.๓ โครงสร้างการแบ่งส่วนงานในสำนักงานวิทยาเขต	๖๐
๔.๑.๔ โครงสร้างการบริหารงานในสำนักงานวิทยาเขต	๖๑
๔.๑.๕ โครงสร้างการแบ่งส่วนงานในสำนักวิชาการวิทยาเขต	๖๑
๔.๑.๖ โครงสร้างการบริหารงานในสำนักวิชาการวิทยาเขต	๖๒
๔.๑.๗ โครงสร้างการแบ่งส่วนงานวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งภายในวิทยาเขต	๖๒
๔.๑.๘ โครงสร้างการบริหารงานวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งภายในวิทยาเขต	๖๓
๔.๑.๙ โครงสร้างการแบ่งส่วนงานในวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งภายนอกวิทยาเขต	๖๓
๔.๑.๑๐ โครงสร้างการบริหารงานในวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งภายนอกวิทยาเขต	๖๔
๔.๒ ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๖๔
๔.๒.๑ สภาพปัจจุบัน	๖๔
๔.๒.๒ ปัญหา	๖๕
๔.๒.๓ ความต้องการและข้อเสนอแนะ	๖๗
๔.๒.๔ การดำเนินงานและการบริหารงาน	๖๙

ฉ
สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
๔.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของบุคลากร สถาบันการศึกษาสงฆ์ต่อการถ่ายทอดวัฒนธรรม	๖๙
๔.๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลรอบที่ ๒	๗๐
๔.๔.๑ รูปแบบโครงสร้างการบริหารงานในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๗๐
๔.๔.๒ รูปแบบโครงสร้างการบริหารงานในสำนักงานวิทยาเขตในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๗๑
๔.๔.๓ รูปแบบโครงสร้างการบริหารงานในสำนักวิชาการวิทยาเขตในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๗๒
๔.๔.๔ รูปแบบโครงสร้างการบริหารงานในวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งภายในวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๗๒
๔.๔.๕ รูปแบบโครงสร้างการบริหารงานในวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งภายนอกวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๗๓
๔.๔.๖ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารทั่วไปของผู้บริหารในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๗๔
๔.๕ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์	๗๕
บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัย	
๕.๑ สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ	๘๑
๕.๒ รูปแบบของการบริหารการศึกษา	๘๒
๕.๒.๑ โครงสร้างการแบ่งส่วนงาน	๘๒
๕.๒.๒ โครงสร้างการบริหารงาน	๘๔
๕.๓ บทบาทบุคลากรของสถาบันการศึกษาสงฆ์ต่อการถ่ายทอดวัฒนธรรม	๘๕
๕.๔ ข้อเสนอแนะ	๘๕
๕.๔.๑ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป	๘๕
๕.๔.๒ ข้อเสนอแนะอื่น ๆ	๘๖

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บรรณานุกรม	๘๗
ภาคผนวก ก	๙๑
พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐	
ภาคผนวก ข	๙๗
แบบสัมภาษณ์แบบที่ ๑-๕ แบบสัมภาษณ์สำหรับ	
แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้บริหารระดับรองอธิการบดี หรือผู้ช่วยอธิการบดี	
แบบสอบถามบทบาทสถาบันการศึกษาสงฆ์ต่อการถ่ายทอดวัฒนธรรม	
แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานทั่วไปของผู้บริหาร	
ภาคผนวก ค	๑๓๒
โครงการสัมมนาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัย	

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ ๑	สถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์และตอบแบบสอบถามในรอบแรก	๕๗
ตารางที่ ๒	การแบ่งส่วนงานของวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งภายในและภายนอกวิทยาเขต	๖๓
ตารางที่ ๓	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล รอบที่ ๒	๗๐
ตารางที่ ๔	ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานทั่วไปของผู้บริหารในมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๗๔
ตารางที่ ๕	ผู้เข้าร่วมสัมมนาจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้ง ๕ แห่ง	๗๕
ตารางที่ ๖	สถานภาพของผู้เข้าร่วมสัมมนาและตอบแบบสอบถาม	๗๖
ตารางที่ ๗	ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานทั่วไปของผู้บริหารในมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๗๗
ตารางที่ ๘	ภาพรวมบทบาทบุคลากรสถาบันการศึกษาสงฆ์ต่อการถ่ายทอดวัฒนธรรม	๗๘
ตารางที่ ๙	บทบาทบุคลากรสถาบันการศึกษาสงฆ์ต่อการถ่ายทอดวัฒนธรรมในรายด้าน	๗๙

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า	
แผนภูมิที่ ๑	ความสัมพันธ์ระหว่างศาสนจักรและอาณาจักร	๑๔
แผนภูมิที่ ๒	การปกครองคณะสงฆ์ตาม พ.ร.บ. คณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔	๑๕
แผนภูมิที่ ๓	การปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบัน	๑๗
แผนภูมิที่ ๔	การศึกษาของสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๓๕	๑๘
แผนภูมิที่ ๕	โครงสร้างการแบ่งส่วนงานมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐	๒๓
แผนภูมิที่ ๖	แสดงระบบการจัดการศึกษาระดับปริญญาตรี และบัณฑิตศึกษา	๒๔
แผนภูมิที่ ๗	การแบ่งส่วนงานของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็น วิทยาเขต ศูนย์ และวิทยาลัยสงฆ์	๒๖
แผนภูมิที่ ๘	โครงสร้างวิทยาเขต	๒๙
แผนภูมิที่ ๙	โครงสร้างการแบ่งส่วนงานในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย	๓๑
แผนภูมิที่ ๑๐	โครงสร้างการแบ่งส่วนงานของวิทยาลัยสงฆ์นครพนม	๓๓
แผนภูมิที่ ๑๑	โครงสร้างการแบ่งส่วนงานของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น	๓๔
แผนภูมิที่ ๑๒	โครงสร้างการแบ่งส่วนงานวิทยาลัยสงฆ์เลย	๓๕
แผนภูมิที่ ๑๓	โครงสร้างการแบ่งส่วนงานของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา	๓๗
แผนภูมิที่ ๑๔	โครงสร้างการแบ่งส่วนงานของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี	๓๙
แผนภูมิที่ ๑๕	โครงสร้างการแบ่งส่วนงานของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์	๔๓
แผนภูมิที่ ๑๖	โครงสร้างการบริหารมหาวิทยาลัยขอนแก่น	๔๗
แผนภูมิที่ ๑๗	ขั้นตอนดำเนินการวิจัย	๕๒
แผนภูมิที่ ๑๘	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตที่มีวิทยาลัยสงฆ์ ที่ตั้งภายในวิทยาเขต	๕๙

สารบัญแผนภูมิ (ต่อ)

	หน้า
แผนภูมิที่ ๑๙ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตที่มีวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งภายในและภายนอกวิทยาเขต	๕๙
แผนภูมิที่ ๒๐ โครงสร้างการบริหารงานมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๖๐
แผนภูมิที่ ๒๑ โครงการแบ่งส่วนงานในสำนักงานวิทยาเขต	๖๑
แผนภูมิที่ ๒๒ โครงสร้างการบริหารงานในสำนักงานวิทยาเขต	๖๑
แผนภูมิที่ ๒๓ โครงสร้างการแบ่งส่วนงานในสำนักวิชาการวิทยาเขต	๖๑
แผนภูมิที่ ๒๔ โครงสร้างการบริหารงานในสำนักวิชาการวิทยาเขต	๖๒
แผนภูมิที่ ๒๕ โครงสร้างการแบ่งส่วนงานในวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งภายในวิทยาเขต	๖๒
แผนภูมิที่ ๒๖ โครงสร้างการบริหารงานในวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งภายในวิทยาเขต	๖๓
แผนภูมิที่ ๒๗ โครงสร้างการบริหารงานในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๗๑
แผนภูมิที่ ๒๘ โครงสร้างการบริหารงานในสำนักงานวิทยาเขต	๗๑
แผนภูมิที่ ๒๙ โครงสร้างการบริหารงานในสำนักวิชาการวิทยาเขต	๗๒
แผนภูมิที่ ๓๐ โครงสร้างการบริหารงานในวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งภายในวิทยาเขต	๗๓
แผนภูมิที่ ๓๑ โครงสร้างการบริหารงานในวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งภายนอกวิทยาเขต	๗๓
แผนภูมิที่ ๓๒ โครงสร้างการแบ่งส่วนงานในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๘๒
แผนภูมิที่ ๓๓ โครงสร้างการบริหารงานในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๘๓

บทที่ ๑

บทนำ

พระบรมศาสดา : ครูผู้ยิ่งใหญ่ของโลก

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้จัดการประชุมเพื่อเสนอโครงการศึกษาหลักวิชาการต่าง ๆ ตามแนวพุทธศาสนา เมื่อวันที่ ๒๓-๒๔ สิงหาคม ๒๕๒๖ ในการนี้ผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านได้เสนอผลการศึกษาค้นคว้าด้านศึกษาศาสตร์ตามแนวพุทธศาสนา สรุปได้โดยย่อที่สุดว่า พระพุทธเจ้าได้ทรงวางโครงสร้างของปรัชญาการศึกษา วางระบบการสอนและวิธีการสอน ทรงอธิบายเรื่องของจิต และจิตวิทยาการเรียนรู้ ทรงวางวิถีชีวิตที่สงบสุข และความเป็นประชาธิปไตยในสังคม ทรงใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม ได้ทรงมีการวัดและประเมินผลการศึกษา มีการแนะแนวทางการศึกษาพัฒนาหลักสูตร และทรงเป็นนักวิจัยทางการศึกษาด้วยผลแห่งการสั่งสอนที่พระองค์ได้ทรงวางรากฐานไว้ยังปรากฏยืนยันมาจนทุกวันนี้ จึงควรที่ครูทั้งหลายจักได้เดินตามรอยพระบรมครู จิตที่เปี่ยมล้นด้วยวิชาและกรุณา เพื่อให้ศิษย์พัฒนาขึ้นเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในสังคมที่สงบสุขตลอดไป (สุมน อมรวิวัฒน์, ๒๕๒๘)

๑.๑ ความสำคัญของเรื่องที่จะวิจัย

สถาบันสงฆ์เป็นสถาบันที่เป็นรากฐานของวัฒนธรรมไทยจนกล่าวได้ว่า "วัฒนธรรมที่เป็นอยู่ในปัจจุบันเกิดมาจากสถาบันสงฆ์ สถาบันสงฆ์มีความสำคัญต่อชุมชน ต่อประเทศชาติ ในอดีตสถาบันสงฆ์เป็นหน่วยงานการศึกษาอันสำคัญของชาติ นับแต่การเปลี่ยนแปลงแยกการศึกษาออกจากสถาบันสงฆ์ ทำให้การปลูกฝังวัฒนธรรมในการจัดการศึกษาเปลี่ยนแปลงไป โดยทำให้สถาบันสงฆ์ถูกแยกออกโดยเด็ดขาด สิ่งที่เกิดขึ้นที่เป็นประเด็นสำคัญคือ เรื่องจรรยาบรรณ คุณธรรม ทางการศึกษาที่ก่อให้เกิดปัญหาในสังคม นับตั้งแต่ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารบ้านเมืองขาดคุณธรรม เกิดการโกงกิน แย่งชิงและต่อสู้กันตั้งแต่ระดับชาติจนถึงระดับสถาบันครอบครัว วัฒนธรรม และค่านิยมในทางเสื่อมได้แทรกซึมเข้าไปจนกระทั่งถึงระดับหมู่บ้านในชนบท จนมีผู้กล่าวว่า "วัดหายไปไหน" "อำนาจวัดในการจัดการศีลธรรมหายไปไหน"

เมื่อกลับมามองที่สถาบันสงฆ์ก็พบว่า สถาบันสงฆ์ก็เกิดปัญหาจากคณะสงฆ์เอง มีพระสงฆ์บางรูปได้ก่อคดีและสร้างความเสื่อมเสียให้แก่สถาบันสงฆ์ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเงินทอง เครื่องราชฯ

ปัญหาสตรีเพศ หรือกระทั่งการฆ่าฟันกันระหว่างพระหรือฆราวาส ถ้าหากเป็นเช่นนี้ การเปลี่ยนแปลง การเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรมของสังคมไทยจะเป็นไปในทิศทางใด คงจะเป็นไปตามกระแสโลก ตะวันตก โดยขาดการเหนี่ยวรั้งจากสถาบันสงฆ์ที่เป็นสถาบันหลักของประเทศ จึงทำให้คณะสงฆ์ได้มีการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับความรับผิดชอบของสถาบันสงฆ์ต่อประเทศชาติ ที่เดินไปโดยปราศจากหลัก ธรรมเข้ามากำกับเพราะในปัจจุบันปัญหาของประเทศชาติได้เข้ามาสู่จุดวิกฤตสูงสุด เพราะสังคมในปัจจุบันเป็นสังคมเศรษฐกิจในระบบทุนนิยม ประเทศชาติจึงอยู่ในภาวะล่มจม ทั้งนี้เกิดจากการห่างเหินจากแนวพุทธศาสนาและชาดธรรมะของผู้บริหารบ้านเมือง ตั้งแต่ระดับสูงสุดจนถึงระดับล่างสุด

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงตระหนักดีถึงความสำคัญของบทบาทของ พระสงฆ์ในฐานะผู้นำทางการศึกษา พระองค์จึงทรงส่งเสริมให้พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นวชิรญาณวโรรส ได้ปรับปรุงการศึกษาของคณะสงฆ์ให้ก้าวหน้าเพื่อให้มีความรู้ทางพุทธศาสนา และปฏิบัติ ธรรมได้อย่างถูกต้อง ขณะที่ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศวิหาร ให้ก่อตั้งมหามกุฏราช วิทยาลัยขึ้น เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๖ ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติกนิกายและ ทรงก่อตั้งมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยขึ้นที่วัดมหาธาตุ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๙ เพื่อให้เป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์ ฝ่ายมหานิกาย นับแต่บัดนี้เป็นต้นมาพระสงฆ์ทั้งฝ่ายมหานิกายและฝ่ายธรรมยุติกนิกายก็สามารถศึกษาเล่าเรียน ความรู้ทางพุทธศาสนาได้เท่าเทียมกัน (ภัทรพร สิริกาญจน, ๒๕๓๖)

แต่สถาบันการศึกษาของสงฆ์ทั้งสองแห่งนี้ไม่ได้พัฒนาไปตามพระราชปณิธาน ทั้งนี้เพราะเหตุ ว่าในสมัยนั้นสถาบันการศึกษาที่พัฒนาเต็มที่คือ มหามกุฏราชวิทยาลัย อันมีสมเด็จพระมหาสมณ เจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส เป็นผู้อำนวยการ พระองค์จัดการศึกษาแผนใหม่ขึ้นที่มหามกุฏราช วิทยาลัย เพียงแห่งเดียว มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยกลายเป็นช้าวนอกนาที่ถูกทอดทิ้ง สมเด็จพระ มหาสมณเจ้าฯ ทรงตั้งเงื่อนไขว่าถ้าจะให้พระองค์พัฒนาปรับปรุงมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สถาบันนี้จะต้องเป็นสาขาสังกัดมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งข้อนี้เจ้าพระยาภาสกรวงศ์ ทรงมีความเห็น ขัดแย้งว่าสถาบันทั้งสองแห่งควรเจริญเคียงบ่าเคียงไหล่กันเหมือนกับอ็อกซ์ฟอร์ด (Oxford) และเคม บริดจ์ (Cambridge) ที่ประเทศอังกฤษ เนื่องจากมีปัญหาในด้านการพัฒนาดังกล่าวนี การศึกษาชั้น สูงของพระองค์จึงไม่ได้รับการเหลียวและเอาใจใส่ มหาวิทยาลัยสงฆ์เริ่มเปิดดำเนินการจริงจึงเมื่อไม่ นานมานี้ แต่ก็เกือบจะสายเสียแล้ว พระสงฆ์ไม่สามารถจะเข้าใจสภาพสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงและ ปัญหาเศรษฐกิจการเมืองอันซับซ้อน (พระเมธีธรรมาภรณ์, ๒๕๓๓)

การศึกษาคือ ตัวการพัฒนามนุษย์ที่สำคัญยิ่ง และชาวอีสานเรามีประเพณีบวชเรียนมานาน ลูกผู้ชายทุกคนต้องบวชเรียน ใครไม่บวชเรียนจะยังไม่หาลูกหาเมียให้ เป็นประเพณีที่สร้างพันธกรณีระหว่างลูกกับพ่อแม่ว่าต้องบวชแทนคุณ สมัยก่อนนั้นบวชกันนาน ๆ ๓-๔ ปีขึ้นไปเพราะมาเรียนตัวหนังสือที่วัด เมื่อเรียนตัวหนังสือแล้วก็มีแบบเรียนให้อ่านกันคือ ไบลานต่าง ๆ เรื่องในไบลานส่วนมากเน้นจริยธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ นอกจากนั้นก็มีการแพทย์พื้นบ้านด้วย บางวัดก็มีการก่อสร้าง งานช่างต่าง ๆ โดยพระสงฆ์เป็นครูสอน สอนฟรี ไม่มีเงินเดือน แต่มีความเคารพนับถือครูบาอาจารย์ ยอมรับในความเป็นผู้นำทางปัญญาของพระสงฆ์ (เอียด ดีพูน, ๒๕๒๙)

การศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาและแก้ไขปัญญาของประเทศชาติ ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมมักจะตำหนิว่าเกิดจากการศึกษา ที่ไม่สามารถจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งความจริงแม้ว่าการศึกษาในระบบจะเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการศึกษา แต่สังคมและสิ่งแวดล้อมก็เป็นส่วนสำคัญของจัดการศึกษา แต่ก็ยังไม่สามารถปฏิเสธความรับผิดชอบนี้ได้สถาบันสงฆ์ก็เช่นกัน ประกอบด้วยสถาบันการศึกษาของสงฆ์ ซึ่งมีหน้าที่พัฒนามนุษย์ของสงฆ์เอง รวมทั้งเป็นแหล่งความรู้ เป็นแหล่งเผยแพร่อย่างเป็นระบบ และได้สร้างพระสงฆ์ที่มีความรู้ ความสามารถในระดับชาติหลายท่านเช่น พระพิมลธรรม (นามเดิม อัจ อาสภมหาเถร ต่อมาได้สมณศักดิ์เป็นสมเด็จพระพุฒาจารย์) ซึ่งได้รับเลือกเป็นประธานอันดับสองในการร่วมสังคายนาพระไตรปิฎกที่ประเทศพม่า เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๑ และพระธรรมปิฎก ผู้ได้รับรางวัลการศึกษาเพื่อสันติภาพ จากองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๗ และได้รับการถวายปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ จากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในประเทศไทยถึง ๘ แห่ง (เสขิยธรรม : มกราคม - เมษายน ๒๕๔๒)

การศึกษาในระดับสูงของพระสงฆ์ก็คือการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ในมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในวิทยาเขตต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นหัวใจหลักในการพัฒนาสติปัญญา ความรู้ ความสามารถของพระสงฆ์ และการจัดการศึกษาที่ดีนั้นจะต้องอาศัยการบริหารการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ในปัจจุบันการบริหารงานของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ของรัฐอยู่ในระหว่างการจัดการบริหารใหม่ เป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้อยู่นอกระบบการบริหาร และการจัดการของรัฐ หรือ “การออกนอกระบบของมหาวิทยาลัย” (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐) การปรับเปลี่ยนรูปแบบของการบริหารการศึกษาจะต้องเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับการปฏิบัติงานในรูปแบบใหม่ เพื่อให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพที่ดี แม้ว่าความสำคัญของบุคลากรเป็นความสำคัญที่สูงที่สุดก็จริง แต่รูป

แบบการบริหารการศึกษานั้นจะต้องมีความเหมาะสม มีความสอดคล้องกับบุคลากร ทรัพยากร และวิธีการจัดการที่มีประสิทธิภาพ

การจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกอบด้วย วิทยาเขตต่าง ๆ ซึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วยวิทยาเขตหนองคาย วิทยาเขตขอนแก่น วิทยาเขตนครราชสีมา วิทยาเขตอุบลราชธานี และวิทยาเขตสุรินทร์ รวม ๕ แห่ง ซึ่งการดำเนินงานในด้านการบริหารงานเป็นลักษณะมหาวิทยาลัยพหุวิทยาเขต ย่อมจะต้องมีผลกระทบต่อการจัดการหรือการบริหารการศึกษา ดังจากที่ทำการศึกษามหาวิทยาลัยพหุวิทยาเขตในสหรัฐได้กล่าวถึงจุดเด่นไว้ดังนี้

๑) เห็นได้อย่างชัดเจนว่าความสำเร็จประการหนึ่งของระบบมหาวิทยาลัยพหุวิทยาเขต คือ การจัดตั้งวิทยาเขตใหม่ และการรับสถาบันที่มีอยู่แล้วเข้ามาสมทบตลอดจนความสามารถในการที่จะจัดหาบุคลากรที่สามารถเข้าบรรจุในวิทยาเขตใหม่นั้น การมีคณะกรรมการบริหารส่วนกลางที่มีประสบการณ์กว้างขวาง และมีสมรรถภาพสูงเป็นเครื่องช่วยอย่างดียิ่งในการพัฒนาวิทยาเขตใหม่และสถาบันสมทบ

๒) ความสำเร็จประการต่อมาคือ ได้มีความพยายามที่จะสนับสนุนให้เกิด SPECIALIZATION UNIVERSITY ในการดำเนินงานของวิทยาเขต ตลอดจนความพยายามให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการวางแผนทางวิชาการ การจัดเตรียมและการจัดสรรงบประมาณ

๓) การควบคุมคุณภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นการควบคุมภายในรูปของการให้การสนับสนุนบุคลากรและทรัพยากรที่เพียงพอในการที่จะจัดเปิดโปรแกรมใหม่เป็นความรับผิดชอบ ซึ่งเป็นจุดเด่นของมหาวิทยาลัยพหุวิทยาเขตเกือบทุกแห่ง

๔) ทางด้านการบริหารธุรการ (ส่วนนอกเหนือจากที่มีหน่วยราชการภายนอกรับผิดชอบ) มีหลักฐานยืนยันได้ว่ามีประสิทธิภาพสูงขึ้นในระบบบริหารกลางที่มีขอบข่ายกว้างขึ้น สามารถจัดสรรทรัพยากรได้ตรงตามงานและประหยัดได้มากกว่ามหาวิทยาลัยระบบทั่วไป

๕) ในด้านความสัมพันธ์ กับรัฐและชุมชน ซึ่งแต่ละวิทยาเขตจำต้องติดต่อสัมพันธ์ในลักษณะเหมือน ๆ กัน การจัดแบ่งหน้าที่และขอบเขตในการติดต่อในระดับมหาวิทยาลัย และระดับวิทยาเขตช่วยให้สามารถบริหารงานได้สะดวกขึ้น ทำให้ไม่มีความจำเป็นต้องติดต่อโดยตรงกับรัฐและชุมชนในทุกระดับในทุกเรื่อง (ทบวงมหาวิทยาลัย, ๒๕๒๕)

พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐ ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๐ ตามมาตรา ๖ ได้กำหนดให้มหาวิทยาลัยเป็นสถานศึกษาและวิจัย มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาวิจัย ส่งเสริม และให้บริการทางวิชาการพระพุทธศาสนาแก่พระภิกษุสามเณร และคฤหัสถ์ รวมทั้งการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ดังนั้นบทบาทบุคลากรของมหาวิทยาลัย

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นอกจากจะเกี่ยวข้องกับศาสนา ซึ่งเป็นรากฐานของวัฒนธรรมแล้ว ยังถูกกำหนดให้มีบทบาทโดยตรงต่อการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม การดำเนินกิจกรรมของพระสงฆ์เป็นส่วนหนึ่งของการถ่ายทอดวัฒนธรรม จึงสรุปได้ว่าบุคลากรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงมีบทบาทที่สำคัญต่อการถ่ายทอดวัฒนธรรม

ดังนั้น การบริหารการศึกษาของสถาบันสงฆ์ซึ่งเป็นหัวใจหลักในการพัฒนาบุคลากรของสงฆ์ จึงเป็นสถาบันที่สำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของชาติ รวมถึงเป็นสถาบันอันสำคัญต่อการจัดการศึกษา การอบรมศีลธรรม จริยธรรมของชาติ หากการบริหารการศึกษาของสถาบันสงฆ์มีประสิทธิภาพ มีรูปแบบที่ดีย่อมทำให้การพัฒนาสถาบันสงฆ์เป็นไปในทางที่ถูกต้อง และมีคุณค่าต่อประเทศชาติ และมีความสำคัญต่อการธำรงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ อาจกล่าวได้ว่า สถาบันการศึกษาสงฆ์เป็นแก่นหรือแกนหลักของวัฒนธรรมของชาติไทย ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่ารูปแบบการบริหารการศึกษาศาสนสถานการศึกษาศงฆ์จึงเป็นศูนย์รวมของวัฒนธรรมของชาติ ซึ่งหากมีรูปแบบการบริหารการศึกษาที่เหมาะสม และมีประสิทธิภาพย่อมจะทำให้การจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษาศงฆ์มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น และเป็นผลสะท้อนไปสู่ความมั่นคงในวัฒนธรรมที่ดีงามของประเทศชาติ รวมไปถึงเป็นรากฐานแห่งการแก้ปัญหาของคนในชาติแบบยั่งยืน

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ จึงได้ตระหนักและเห็นความสำคัญว่า การศึกษาของสถาบันสงฆ์โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษาจะเป็นหลักสำคัญในการสืบสานวัฒนธรรมของประเทศไทยได้อย่างถูกต้อง และยั่งยืน จึงได้อนุมัติให้มีการวิจัยในเรื่องการศึกษารูปแบบการบริหารการศึกษาศาสนสถานสงฆ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กรณีศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมีการศึกษาบทบาทบุคลากรของสถาบันสงฆ์ต่อการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม เป็นหัวข้อหนึ่งในการทำวิจัยครั้งนี้

๑.๒ วัตถุประสงค์ในการวิจัย

- ๑) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการบริหารการศึกษาศาสนสถานสงฆ์
- ๒) เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารการศึกษาศาสนสถานสงฆ์
- ๓) เพื่อศึกษาบทบาทบุคลากรของสถาบันการศึกษาศงฆ์ต่อการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตการวิจัยเฉพาะในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ วิทยาเขตหนองคาย วิทยาเขตขอนแก่น วิทยาเขต

นครราชสีมา วิทยาเขตอุบลราชธานี วิทยาเขตสุรินทร์ และประชากรที่ศึกษาเป็นผู้บริหารการศึกษา สถาบันสงฆ์ในวิทยาเขตต่าง ๆ

๑.๔ คำนิยามศัพท์เฉพาะ

๑.๔.๑ มหาวิทยาลัย หมายถึง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตามพระราชบัญญัติ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐ ประกาศ ณ วันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๔๐

๑.๔.๒ วิทยาเขต หมายถึง เขตการศึกษาของมหาวิทยาลัยที่มีคณะ สถาบัน สำนัก ศูนย์ วิทยาลัย หรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ สถาบัน สำนัก ศูนย์ หรือวิทยาลัย ตั้งแต่สองส่วนงานขึ้นไปตั้งอยู่ในเขตนั้น ตามที่สภามหาวิทยาลัยกำหนดในที่นี้ ศึกษาเฉพาะวิทยาเขตในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย วิทยาเขตหนองคาย วิทยาเขตขอนแก่น วิทยาเขตนครราชสีมา วิทยาเขตอุบลราชธานี วิทยาเขตสุรินทร์ รวม ๕ วิทยาเขต ซึ่งในแต่ละวิทยาเขตมีการจัดตั้งส่วนงานตามข้อกำหนดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่องการจัดตั้งส่วนงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ ได้แก่

๑) สำนักงานวิทยาเขต หมายถึง ส่วนงานที่ทำหน้าที่รับผิดชอบงานอำนวยความสะดวก งานคลัง และทรัพย์สิน งานบริหารงานบุคคล งานทะเบียน และวัดผล งานส่งเสริมกิจการนิสิต และงานปฏิบัติศาสนกิจ นิสิต โดยมีผู้อำนวยการสำนักงานวิทยาเขตเป็นผู้บังคับบัญชา และรับผิดชอบการบริหารงาน

๒) สำนักวิชาการ หมายถึง ส่วนงานที่ทำหน้าที่รับผิดชอบงานห้องสมุดเทคโนโลยีสารสนเทศ งานวิชาการและวิจัย งานแผนงาน และวิเคราะห์งบประมาณ และงานส่งเสริมพระพุทธศาสนา และบริการสังคม

๓) วิทยาลัยสงฆ์ หมายถึง ส่วนงานที่ทำหน้าที่รับผิดชอบงานบริหารทั่วไป และงานแผนงาน และวิชาการ โดยแบ่งเป็นวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งอยู่ภายในวิทยาเขต และวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งอยู่นอกวิทยาเขต ซึ่งวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งอยู่นอกวิทยาเขตในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มี ๒ แห่ง คือ วิทยาลัยสงฆ์นครพนม สังกัดวิทยาเขตหนองคาย และวิทยาลัยสงฆ์เลย สังกัดวิทยาเขตขอนแก่น

๑.๔.๓ รองอธิการบดีวิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หมายถึง พระภิกษุที่เป็นผู้บังคับบัญชาและรับผิดชอบการบริหารงานของวิทยาเขตตามที่อธิการบดีมอบหมาย

๑.๔.๔ รูปแบบการบริหารการศึกษาสถาบันสงฆ์ หมายถึง วิธีดำเนินการในการบริหารการศึกษาตามโครงสร้างองค์การบริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อ

ให้การดำเนินงานด้านการศึกษามรรลุดตฤประสงคใในการใ้การศึกษา วิจัย ส่งเสริมและใ้บริการทางวิชาการพระพุทศาสนาแ้พระภิกษุ สามเณร และคฤหัสถ์ รวมทั้งการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

๑.๔.๕ บทบาทบุคลากรของสถาบันการศึกษาสงฆ์ต่อการถ่ายทอดวัฒนธรรม หมายถึง การดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมของบุคลากรของสถาบันการศึกษาสงฆ์ ตามหน้าที่ที่ได้กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คือ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

บทที่ ๒

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเอกสารสิ่งพิมพ์ วารสาร หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารูปแบบ การบริหารการศึกษาของสถาบันสงฆ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีหัวข้อดังนี้

- ๒.๑ ศาสนา การศึกษา และวัฒนธรรม
- ๒.๒ การจัดการศึกษาสถาบันสงฆ์
- ๒.๓ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ๒.๔ รูปแบบการบริหารการศึกษา

๒.๑ ศาสนา การศึกษา และวัฒนธรรม

๒.๑.๑ ศาสนา เป็นวิวัฒนาการในทางความคิดของคนที่จะแก้ปัญหาสังคม ศาสนาเกิดขึ้น เพราะปัจจัย ๒ อย่างคือ มีปัญหาเกิดขึ้น และมีความคิดที่จะแก้ปัญหา ถ้าไม่มีปัญหาก็คงจะไม่เกิด ศาสนาขึ้น เพราะมนุษย์มีปัญหาจึงเกิดศาสนาขึ้น และต้องเป็นปัญหาของสังคมด้วย ถ้ามนุษย์อยู่ คนเดียวในโลก ถึงจะมีปัญหาก็ไม่เกิดสิ่งที่เรียกว่าศาสนาขึ้น ตกลงศาสนาเกิดขึ้นเพราะมีปัญหาใน สังคม สรุปว่า ศาสนาเกิดขึ้นจากความคิดที่จะแก้ปัญหาสังคม พระธรรมธัชมนี เลขาธิการสภาการศึกษามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ให้ความหมายไว้ว่า "ศาสนาคือประดิษฐ์กรรมทางความคิดของคนอัน วิเศษสุด มีแต่ของคนเท่านั้น ของสัตว์ไม่มีดังนั้นศาสนาจึงเป็นสมบัติของคน ถ้าคนไร้ศาสนาก็เท่ากับ ว่าไม่มีสมบัติของคน" ศาสนา แปลว่า คำสั่ง (ต้องทำ) คำสอน (ควรทำ) คำสั่งสอน การปกครอง การ ลงโทษ แต่โดยทั่วไปหมายถึงคำสั่งสอนที่ประกอบด้วยความเชื่อถือ หลักศีลธรรม จรรยา ผลของการ ปฏิบัติตามหลักศีลธรรมจรรยานั้น มีศาสดาผู้เป็นต้นกำเนิดศาสนา มีผู้ทำหน้าที่สืบศาสนา และมีผู้ ยอมรับนับถือศาสนา นั้นเป็นจำนวนมาก" (นิธย์ สัมมาพันธ์, ๒๕๒๙) ประเทศไทยมีวัดกว่า ๒๕ ,๐๐๐ วัด พระกว่า ๒๐๐,๐๐๐ รูป เณรกว่า ๑๐๐,๐๐๐ รูป พุทธศาสนิกชนอีกเต็มประเทศไทย จึงมีปัญหาทางสังคมมากขึ้นเรื่อย ๆ บางอย่างถึงขั้นวิกฤติ ก็คงจะต้องลงความเห็นทางใดทางหนึ่งใน สองทางคือ หนึ่งพระพุทธรศาสนาไม่เกี่ยวกับความดี ความเลวในสังคม หรือสองประเทศของเราไม่ได้ ประยุกต์พระพุทธรศาสนาในสังคมมาใช้อย่างถูกต้อง (ประเวศ วะสี, ๒๕๓๓) หากจะพูดถึงเรื่องพุทธ ศาสนาก็จะต้องพูดถึงเรื่องวัด เพราะวัดเป็นศูนย์กลางของศาสนาพุทธ การเปลี่ยนแปลงใด ๆ ของ สังคมสามารถหาคำตอบได้จากวัด แม้ในปัจจุบันซึ่งอยู่ในช่วง วิกฤติของเศรษฐกิจก็ยังมีวัดเป็นที่พึ่ง

ทั้งทางด้านจิตใจและด้านวัตถุ ซึ่งเป็นเช่นนี้มาทุกยุคทุกสมัยในสังคมพุทธศาสนา เราอาจจะกล่าวได้ว่าวัดคือทุนทางสังคมอันยิ่งใหญ่ ท่านพุทธทาสตั้งสวนโมกข์ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕ ท่านพยายามเตือนคนไทยว่า “ที่กำลังคิด กำลังทำกันอยู่อย่างนี้ กำลังเข้าสู่วิกฤติ และตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๔ อาจารย์สุลักษณ์ ศิวลักษณ์ ก็ได้พยายามบอกคนไทย ซึ่งกำลังประพฤติปฏิบัติอยู่ว่าที่คิดอยู่อย่างนี้ และที่ทำอย่างอย่างนี้ เป็นมิชฌาทิสฺสุ แต่แล้วประชาชนคนไทยก็ไม่ให้ความสนใจ มุ่งไปพัฒนาในด้านเศรษฐกิจ ในด้านวัตถุโดยละเลยภูมิปัญญาดั้งเดิมและสิ่งที่ดี ๆ ของศาสนา โดยดำเนินตามทฤษฎีของทางตะวันตกมาใช้ในการพัฒนาประเทศ และแล้วประเทศเราก็เข้าสู่วิกฤติจริง ๆ แต่ว่าวิกฤติที่แท้จริงไม่ใช่วิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ เพราะที่เป็นอยู่นั้นเป็นอาการของโรค แต่จริง ๆ แล้ววิกฤติที่เกิดขึ้นนั้นเป็นวิกฤติทางปัญญา ซึ่งไม่เคยเกิดขึ้นมาให้เห็นอาการชัดเจนในรอบ ๑๐๐ ปี ที่ผ่านมา

หากเราหวนกลับมาดูแนวทางในการแก้ไขวิกฤติทางปัญญาแล้วจะพบว่า ทุนทางสังคมอันยิ่งใหญ่อยู่ที่พระพุทธศาสนาของเรา วัดเป็นแหล่งทุนที่ยิ่งใหญ่ที่สามารถที่จะแก้ไขวิกฤติทางปัญญาได้ซึ่งก็หมายถึงเป็นการแก้โรคให้หายขาดอย่างแท้จริง มิใช่เป็นแต่เพียงการแก้ไขวิกฤติทางเศรษฐกิจเท่านั้น เราพอจะประเมินแหล่งทุนอันยิ่งใหญ่ทางสังคมได้ ๗ ประการ ดังนี้ (ประเวศ วะสี, ๒๕๔๒)

๑) ทุนทางปัญญา เป็นมรดกทางปัญญาที่ได้จากพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นสุดยอดปัญญาจากมหาบุรุษ เพียงแต่เราจะสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้มากน้อยเพียงใด

๒) ทุนทางศรัทธา ศรัทธาทางพระพุทธศาสนาเป็นศรัทธาที่ยังคงอยู่กับคนไทยมาตลอดไม่ว่าจะมีวิกฤติความเสื่อมศรัทธาในด้านอื่น ๆ เช่น ข้าราชการ นักการเมือง บุคคล ล้วนแล้วแต่จะมีการเสื่อมไปตามกระแสและสถานการณ์ แต่ศรัทธาทางศาสนาพุทธไม่เคยลดน้อยถอยลงไปเลย

๓) ทุนทางวัตถุ ในปัจจุบันเรามีวัดไม่น้อยกว่า ๓๐,๐๐๐ วัด หากคิดเป็นพื้นที่อาคารทรัพย์สินก็มีมูลค่าสูงแต่ก็คงไม่เน้นออกมาในรูปของคุณค่าทางวัตถุเป็นหลัก

๔) ทุนทางบุคลากร ถ้านับเฉพาะพระเถรโดยไม่นับรวมพุทธบริษัท ๔ ทั้งหมด ก็มีถึงกว่า ๓๐๐,๐๐๐ รูป ซึ่งเป็นบุคลากรที่ยิ่งใหญ่และมีคุณภาพ

๕) ทุนที่เป็นเงินทอง เป็นการเคลื่อนย้ายเงินทองจากคนที่มีพอที่จะสามารถทำบุญได้ ไปสู่วัดและทางวัดกลับไปสู่สังคมดังนี้ ท่านเจ้าคุณพระธรรมปิฎกใช้คำว่า “เป็นการเกลี้ยในสังคม” จากอดีตในอุดมคติที่เรายึดปฏิบัติมาวัดเป็นที่เกลี้ยทรัพยากรให้กับสังคม ดังนั้นเงินทุนนี้จึงเป็นเงินทุนที่ดีเพราะเป็นระบบทุนที่ช่วยเหลือเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน

๖) ทุนทางจิตวิญญาณ ซึ่งมนุษย์ขาดไม่ได้ เพราะมนุษย์มีจิตวิญญาณมีคุณค่า มีความดีต่าง ๆ และถ้าขาดสิ่งเหล่านี้ก็ไม่สามารถเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้ วัดมีมิติที่ระบบทุนนิยมไม่มีคือ มิติจิตวิญญาณ ซึ่งจะหาได้จากสัญลักษณ์จากคำสอน และจากการปฏิบัติต่าง ๆ ทางพุทธศาสนา

๗) ทุนทางวัฒนธรรม เป็นเรื่องสำคัญเพราะวัดเป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงเรื่องทั้งหมดในวิถีชีวิตทางเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม สิ่งแวดล้อม สุขภาพและการเรียนรู้ทั้งหมด ซึ่งเป็นทรัพยากรอันยิ่งใหญ่อย่างหนึ่งของสังคมไทยที่ได้จากวัด

๒.๑.๒ การศึกษา หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคมการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๒) ในทางพุทธศาสนา การศึกษาดตรงกับภาษาบาลีว่า ลิกขา แปลว่า การปฏิบัติเพื่อให้พ้นทุกข์ทรมาน ความยุ่งยากแก่จิตใจเรียกว่าสังอันไม่พึงปรารถนา แก้ไขด้วยการศึกษา เดี่ยวนี้คำว่าการศึกษาได้กลายมาเป็นการเรียนหนังสือ เรียนวิชาชีพ และไม่คอยเกี่ยวกับการปฏิบัติการศึกษาที่สมบูรณ์ การศึกษาควรเป็นการศึกษาที่สามารถทำความเข้าใจให้สมบูรณ์ด้วยการเรียนรู้ ๓ อย่างคือ วิชาการพื้นฐาน วิชาอาชีพ ความเป็นมนุษย์หรือมนุษยธรรม เป้าหมายของการศึกษาจึงควรจะเน้นเพื่อความเป็นมนุษย์ที่ถูกต้อง(สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๒๙)

ตามนัยแห่งพระพุทธศาสนา การศึกษาได้เริ่มขึ้นเมื่อบุคคลเกิดความเห็น และมีความรู้สึกว่ามีคนมีความจำเป็นจะต้องเรียนรู้ และเข้าใจธรรมชาติอันเป็นความจริงของชีวิตนั่นคือ ต้องการเรียนรู้อะไร เช่น ชีวิตคืออะไร กฎและกระบวนการของชีวิตคืออะไร หนทางที่นำไปสู่การแก้ปัญหาของชีวิตคืออะไร (สุมน อมรวิวัฒน์, ๒๕๒๘) ซึ่งความคิดทางการศึกษาในเชิงปรัชญาของเพลโต ก็กล่าวไว้ว่า จุดมุ่งหมายของการศึกษาซึ่งจะต้องเป็นสิ่งเดียวกับจุดมุ่งหมายของชีวิตก็คือ การค้นหาความจริงแท้ซึ่งเป็นสิ่งสากล เป็นสัจจ และมีความเป็นนิรันดร หรือกล่าวอีกอย่างว่า เพื่อต้องการได้ความรู้ที่แท้จริง ซึ่งการศึกษาสามารถกระทำได้ด้วยการพัฒนา ความคิดในเชิงนามธรรมของผู้เรียนโดยไม่มุ่งทักษะเพื่อการประกอบอาชีพ (ศักดา ปรารค์ประทานพร, ๒๕๓๙)

แต่การศึกษาโดยทั่วไปเรามักจะหมายถึง การเล่าเรียน ฝึกฝน และอบรมหรือการศึกษาคือ “การงอกงาม และที่งอกงามนั้นก็เพราะได้รับประสบการณ์นี้ได้จัดแจงให้แล้วเป็นอย่างดี ดังนั้นจึงกล่าวว่า ถ้าได้รับประสบการณ์แล้วก็จะงอกงาม ซึ่งแปลว่าได้รับการศึกษานั้นเอง” แต่ความหมายดังกล่าวก็ยังไม่กว้างขวางและลึกซึ้งเพียงพอ เพราะการศึกษาจะต้องรวมถึงวิธีการต่าง ๆ ที่สังคมพยายามที่จะนำมาหรือเร่งกระบวนการเล่าเรียนรวมถึงกระบวนการที่จะนำไปสู่การก่ออุปนิสัย และ

ทักษะ เช่น การเรียนรู้ ภาษาจากบิดามารดา ญาติพี่น้องและคนอื่น ๆ ภายในครัวเรือนตลอดจนการสั่งสอนอย่างเป็นทางการ ซึ่งได้รับจากศาสนจักร และอาณาจักร จากวัด จากโรงเรียน และมหาวิทยาลัย และการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการ ทางสังคม วัฒนธรรม การเมือง ตลอดจนผลได้อันเกิดจากการประกอบอาชีพ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง การศึกษาเกิดจากสมาชิกในสังคม ซึ่งทรงคุณวุฒิสูงกว่าพยายามที่จะกำหนดวิวัฒนาการของคนรุ่นต่อไปให้เป็นไปตามอุดมคติ แห่งชีวิตของคนรุ่นตน (ส.ศิริรักษ์, ๒๕๔๐)

๒.๑.๓ วัฒนธรรม คือ การปฏิบัติหรือวิถีชีวิตของชุมชน หรือสังคมได้มาจากประสบการณ์จริง เลือกลง ล้วนกรอง ลงใจใช้ และถ่ายทอดด้วยการปฏิบัติสืบต่อกันมา อีกชื่อหนึ่งของวัฒนธรรมคือ ภูมิปัญญาดั้งเดิม (Traditional Knowledge) วัฒนธรรมเกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมแต่ละแห่งแตกต่างกัน วัฒนธรรมในท้องถิ่นแต่ละท้องถิ่นจึงแตกต่างกัน (ประเวศ วะสี, ๒๕๓๙) วัฒนธรรมเป็นเรื่องของความเจริญ ความดีงามของวิถีชีวิต หรือการดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งเป็นรายบุคคลและกลุ่มสังคม สามารถแบ่งได้เป็นสองประเภทคือ วัฒนธรรมทางวัตถุ กับวัฒนธรรมทางจิตใจ วัฒนธรรมทางวัตถุได้แก่ อาหาร เสื้อผ้า บ้านเรือน เครื่องใช้ เครื่องมือ ส่วนวัฒนธรรมทางจิตใจ ได้แก่ ศิลธรรม จรรยา มารยาท ค่านิยม ศิลปะ (ศึกษาธิการเขต, ๒๕๒๙) วัฒนธรรมที่มีมิติทางจิตใจและจิตวิญญาณ มีความลึกซึ้งกว่ามิติทางวัตถุ กล่าวคือ วัฒนธรรมให้สุนทรียรสแห่งความงาม และความไพเราะ จากการสร้างสรรค์ของมนุษย์ วัฒนธรรมเกี่ยวข้องกับคุณค่าอันสูงส่ง ลึกซึ้งทางจิตวิญญาณ และนำมาซึ่งความสุขอันประณีตล้ำลึกจากอิสรภาพอันเป็นความสุขทางจิตวิญญาณ (Spiritual Happiness) อาจสรุปได้ว่า วัฒนธรรมเป็นรากฐานของสังคมแต่ละสังคมหรือรากฐานของสังคมคือ วัฒนธรรมนั่นเอง การศึกษาที่เน้นการเรียนรู้เฉพาะความรู้จากหนังสือซึ่งไม่มีฐานของวัฒนธรรมอยู่ จะเท่ากับตัดคนออกจากรากทางวัฒนธรรมของตนเอง ย่อมจะทำให้การศึกษานั้นไม่สมบูรณ์เพราะวัฒนธรรมคือ พลังแห่งการพัฒนา (ประเวศ วะสี, ๒๕๓๙)

สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้าได้ทรงพระราชทานภาพได้อธิบายลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมของคนไทยในการปรับตัวสามประการ คือ คนไทยเป็นคนรักอิสระเสรี คนไทยมีขันติธรรม และปราศจากอหิงสา และคนไทยรู้จักประสานผลประโยชน์ (เอกวิทย์ ณ ถลาง, ๒๕๓๒) เพื่อให้เข้าใจคุณลักษณะของวัฒนธรรมไทยดีขึ้น จึงพอกำหนดลักษณะออกเป็น ๔ ประการดังนี้

- ๑) มีความหลากหลายกระจายอำนาจ จึงส่งเสริมการเมืองระบอบประชาธิปไตย
- ๒) กระจายรายได้และสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ
- ๓) ส่งเสริมศักดิ์ศรีของชุมชนท้องถิ่น

- ๔) มีความบูรณาการ
- ๕) สร้างความประสานสอดคล้อง (Harmony) และความสมดุลยั่งยืน
- ๖) มีการพัฒนาจิตใจและจิตวิญญาณอันลึกซึ้ง
- ๗) ส่งเสริมความเข้มแข็งของสังคม
- ๘) เป็นการผดุงศีลธรรมของสังคม

ในอดีตวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นศูนย์กลางของการศึกษา พระเป็นผู้นำของชุมชน และมีบทบาทสำคัญในการศึกษา ถ้าพูดให้แน่นเข้าไปอีก พระเป็นผู้นำและเป็นศูนย์รวมของชาวบ้าน และพระเป็นผู้ให้การศึกษาแก่ชาวบ้าน การศึกษาแบบรวมศูนย์ของวัดหรือของศาสนาพุทธ เป็นการเอื้อประโยชน์ทั้งแก่ราษฎร แก่รัฐและแก่วัด (พระธรรมปิฎก ประยุทธ์ ประยุตโต, ๒๕๓๖) จะเห็นได้ว่าศาสนาและการศึกษามีความเชื่อมโยงและสัมพันธ์กันมา ดังกล่าวมาแล้วว่า วัดเป็นศูนย์กลางของสังคม เป็นสถานศึกษา เป็นสถานสงเคราะห์ เป็นสถานพยาบาล เป็นสถานที่จัดงาน เป็นคลังพัสดุ และยังทำหน้าที่เป็นพิพิธภัณฑสถานของชุมชน แต่เมื่ออารยธรรมแพร่เข้ามาพร้อมกับการศึกษาแผนใหม่ โรงเรียน โรงพยาบาล ศาล สโมสร สถานสงเคราะห์ พิพิธภัณฑสถาน ต่างแยกบทบาทดั้งเดิมของวัดออกไปจนแทบจะหมดสิ้น (พระเมธีธรรมาภรณ์ ประยูร ธรรมจิตฺโต, ๒๕๓๓)

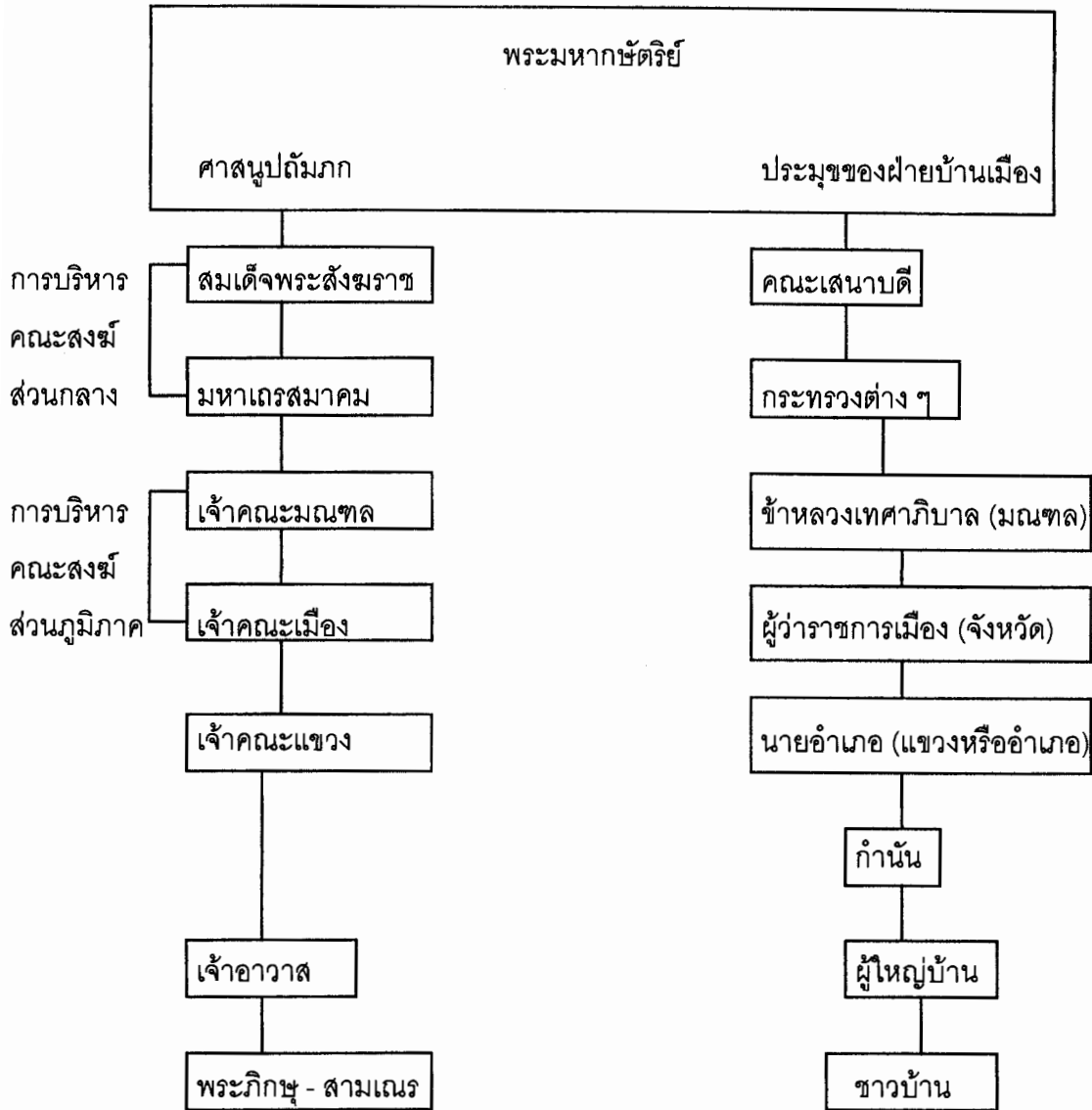
การศึกษาของไทยในปัจจุบันตัดขาดจากรากทางวัฒนธรรมของตนเองซึ่งเป็นเหตุสำคัญของความเสื่อมสูญทางวัฒนธรรม และเกิดปัญหาต่าง ๆ จากความขาดแคลนทางวัฒนธรรมไทยมีวัฒนธรรมที่ดั่งงาม ที่อาจารย์สุมน อมรวิวัฒน์ เรียกว่าเป็น “สมบัติทิพย์ของการศึกษา” แต่เป็นที่น่าเสียดายที่การศึกษาไม่ได้เรียนรู้จากสมบัติทิพย์นี้ ควรปรับการศึกษาให้เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมไทย แต่ทั้งนี้มิใช่เป็นการท่อง “วิชาวัฒนธรรม” เพราะวัฒนธรรมเป็นเรื่องของการปฏิบัติและการซึมซับ ถ้าการศึกษาเอาวิชาเป็นตัวตั้งจะไม่ได้สัมผัสวัฒนธรรม เพราะวัฒนธรรมไม่ใช่วิชา แต่เป็นความเป็นจริงที่มีชีวิต ถ้าการศึกษาเอาความจริงเป็นตัวตั้ง การศึกษาก็จะสัมผัสกับวัฒนธรรมการศึกษาในปัจจุบันเน้นเรียนกันเฉพาะความรู้จากหนังสือ ซึ่งไม่มีฐานอยู่วัฒนธรรม จึงเท่ากับตัดคนออกจากรากทางวัฒนธรรมของตนเอง และวัฒนธรรมที่ขาดการปฏิบัติก็จะสูญสลายไปจากโลก และจะไม่มีวันกลับคืนมาอีก เป็นการทำลายมรดกทางภูมิปัญญาของมนุษย์อย่างเสียหายยิ่ง (ประเวศ วะสี, ๒๕๓๙)

แม้ว่าการศึกษาในปัจจุบันจะพยายามแยกตัวออกจากศาสนา และวัฒนธรรม แต่ในแง่ของชุมชนท้องถิ่น หรือชนบท วัดยังเป็นทีละสมภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือแหล่งการศึกษาของท้องถิ่น ที่สำคัญแหล่งหนึ่ง อีกทั้งยังเป็นสถาบันที่เป็นหนึ่งเดียวกับชุมชนในทางประเพณีวัฒนธรรม และที่สำคัญ ภิกษุ สามเณร ส่วนมากมิได้แปลกแยกจากวัฒนธรรมดั้งเดิมของตน (พระไพศาล วิสาโล, ๒๕๓๑) จึงพอสรุปได้ว่า ศาสนา การศึกษา และวัฒนธรรม มีความเชื่อมโยง และเกี่ยวพันเป็นเนื้อ

เดียวกัน โดยเฉพาะสังคมในชนบทโดยตรง แม้แต่ในสังคมเมืองที่ยังเชื่อมโยง และพึ่งพาอาศัยผลผลิตจากชุมชน ก็ยังมีส่วนเชื่อมโยงศาสนา การศึกษา วัฒนธรรมเช่นเดียวกัน

๒.๒ การจัดการศึกษาสถาบันสงฆ์

การศึกษาในระบบใหม่ได้ลดบทบาททางด้านการศึกษาและความสำคัญในการเป็นศูนย์กลางของชุมชนจากวัดไปจนแทบหมดสิ้น รัฐเน้นการให้การศึกษาโดยให้ส่วนราชการ กระทรวงศึกษาธิการ ทบวงมหาวิทยาลัย และหน่วยงานอื่น ๆ ทำหน้าที่จัดการศึกษา โดยเน้นในด้านเศรษฐกิจและสังคม เป็นหลัก โดยละเลยการศึกษาของสถาบันสงฆ์ ซึ่งสามารถดูได้จากการมอบให้เพียงกรมเล็ก ๆ คือ กรมการศาสนาทำหน้าที่ด้านการจัดการศึกษาของสงฆ์ทั่วประเทศ และเมื่อพิจารณาเงินที่รัฐใช้จ่ายเพื่อผลิตนักศึกษาให้สำเร็จปริญญาตรี ประมาณ ๕๐ คน ยังมากกว่าเงินที่รัฐลงทุนเพื่อการศึกษาของพลเมือง ภิภษุ สามเณร ทั่วประเทศจำนวน ๒-๓ แสนรูป และเกือบทั้งหมดเป็นเด็กและเยาวชนชาวนา ชาวนชนบทยากจน ซึ่งจำเป็นจะต้องออกจากระบบการศึกษาของรัฐเข้าไปศึกษาในสถาบันสงฆ์ ในรูปของพระภิกษุหนุ่มและสามเณร และหลังจากจบการศึกษาแล้ว ร้อยละ ๙๕ กลับเข้าสู่สังคมคฤหัสถ์ของรัฐตามเดิม โดยที่รัฐแทบจะไม่ได้ลงทุน แต่กลับได้ประโยชน์จากบุคลากรเหล่านี้ (สันติสุข โสภณศิริ, ๒๕๔๒) จะเห็นได้ว่ารัฐได้ละเลยต่อการศึกษาของสถาบันสงฆ์ โดยไม่ได้ให้ความสำคัญว่าสถาบันสงฆ์หรือศาสนามีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ จึงมุ่งลงทุนการศึกษาไปในระบบอื่น ๆ ของราชการแทบทั้งสิ้น เวลานี้คณะสงฆ์อ่อนกำลังลงไปมาก สาเหตุสำคัญมิใช่อะไรอื่น หากเป็นเพราะความเสื่อมโทรมทางการศึกษาของคณะสงฆ์นั่นเอง ความเสื่อมโทรมนี้เกิดขึ้นภายหลังรัฐแยกการศึกษาสำหรับประชาชนออกไปจากวัด ทั้ง ๆ ที่นับแต่อดีตถึงรัชกาลที่ ๕ วัดกับบ้านเมืองได้ร่วมมือกัน และสนับสนุนซึ่งกันและกันในด้านการศึกษามาโดยตลอด (พระไพศาล วิสาโล, ๒๕๓๑) ดังจะเห็นจากการจัดโครงสร้างการบริหาร และการปกครองคณะสงฆ์มีลักษณะคู่ขนานกับโครงสร้างการบริหารและการปกครองของฝ่ายของอาณาจักร ซึ่งรัชกาลที่ ๕ ได้ตราพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ ในปี พ.ศ. ๒๔๔๕ ซึ่งมีบทบังคับเรื่อยมาจนถึงรัชกาลที่ ๘ ดังจะเห็นจากแผนภูมิดังต่อไปนี้ (พระเมธีธรรมาภรณ์, ประยูร ธมฺมจิตฺโต, ๒๕๓๓)

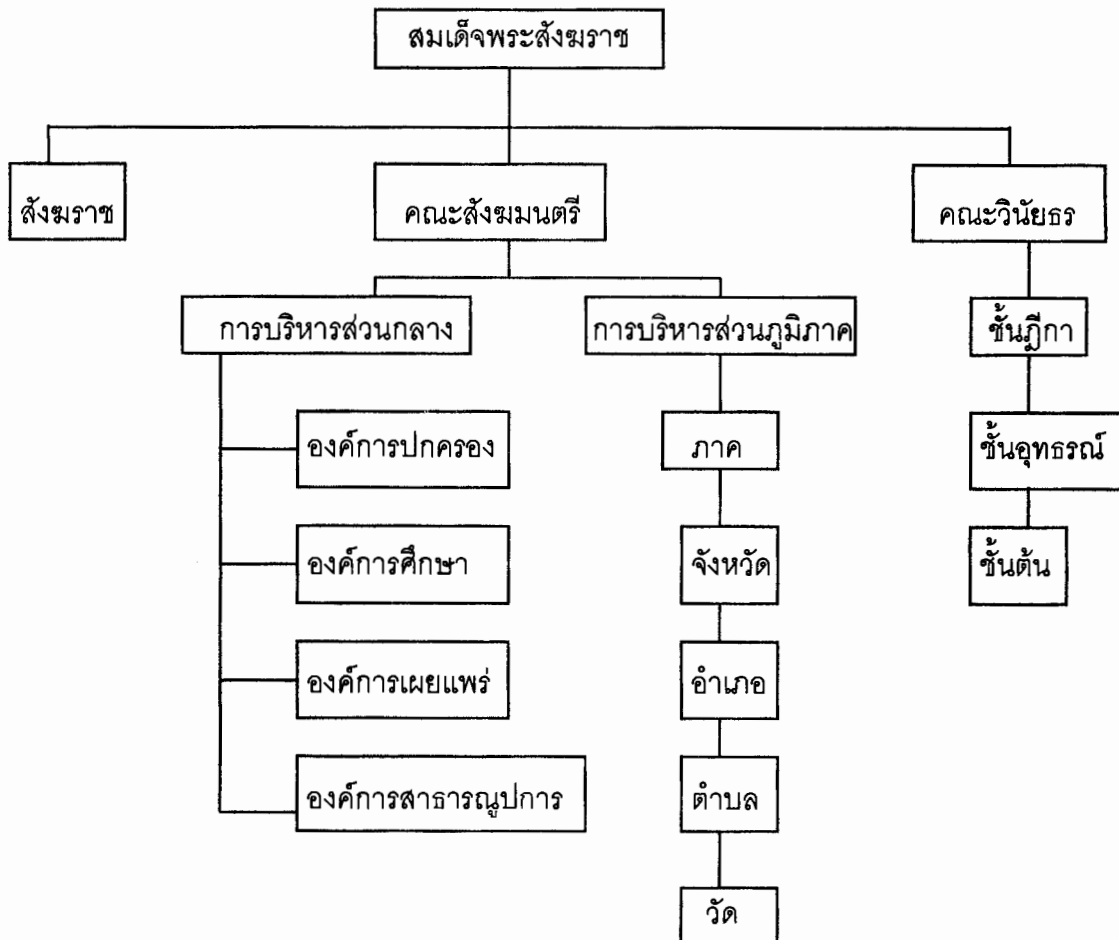

แผนภูมิที่ ๑ ความสัมพันธ์ระหว่างศาสนจักรและอาณาจักร

จากแผนภูมิตั้งต้น แม้ว่าจะไม่มีการพูดถึงการศึกษา แต่ในทางปฏิบัติแล้ววัดยังคงเป็นศูนย์กลางของการศึกษาทั้งของสงฆ์ และประชาชน จนกระทั่งในปี พ.ศ. ๒๔๕๙ ในรัชกาลที่ ๖ การศึกษาได้ถูกแยกออกจากวัด โดยให้กระทรวงธรรมการซึ่งรับผิดชอบทางการศึกษาแบ่งหน่วยงานออกเป็นสองกรมใหญ่ คือ กรมธรรมการรับผิดชอบด้านการศาสนา และกรมศึกษาธิการ รับผิดชอบด้านการศึกษา จากการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้เป็นผลให้พระสงฆ์ถูกลดบทบาทการเป็นผู้นำทางการศึกษาอย่างชัดเจน และยังคงเหลือการศึกษาของคณะสงฆ์ดำเนินการภายในวัดและมีมหาวิทยาลัยสงฆ์สองแห่งซึ่งรัชกาลที่ ๕ ทรงสถาปนาไว้คือ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สำหรับสงฆ์ฝ่ายมหานิกาย และ

มหามกุฏราชวิทยาลัย สำหรับสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติกนิกาย เพื่อเป็นศูนย์กลางศึกษา พระปริยัติธรรม และวิชาการชั้นสูงสำหรับพระสงฆ์ โดยรัชกาลที่ ๕ ทรงมีเจตนาจะช่วยให้พระสงฆ์ได้รับการศึกษาอย่างทันสมัย เพื่อจะได้ปรับตัวเข้ากับคลื่นอารยธรรมตะวันตกที่ถาโถมเข้ามายังประเทศไทย

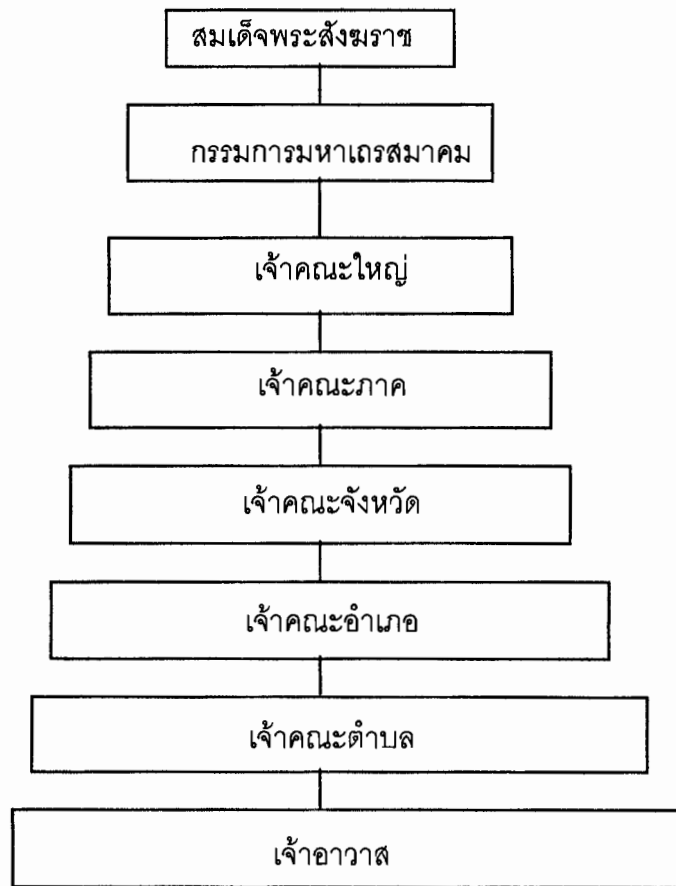
ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ประเทศไทยได้จัดการปกครองโดยมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ โดยมีการถ่วงดุลอำนาจ ๓ ฝ่ายคือ อำนาจอธิปไตยบัญญัติ โดยทางรัฐสภา อำนาจการบริหารโดยคณะรัฐมนตรี อำนาจตุลาการโดยศาล จึงเป็นเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการจัดการปกครององค์การสงฆ์ให้สอดคล้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยในรัชกาลที่ ๘ ได้มีพระราชบัญญัติสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ โดยการปกครองคณะสงฆ์ถูกแบ่งออกเป็น ๓ ฝ่าย คือ สงฆ์สภาเทียบได้กับรัฐสภา คณะสงฆ์มนตรี เทียบได้กับคณะรัฐมนตรี และคณะวินัยธรเทียบได้กับตุลาการ ดังแสดงไว้ในแผนภูมิที่ ๒ (พระเมธีธรรมมาภรณ์, ประยูร ธมฺมจิตฺโต, ๒๕๓๓)

แผนภูมิที่ ๒ การปกครองคณะสงฆ์ ตาม พ.ร.บ. คณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔

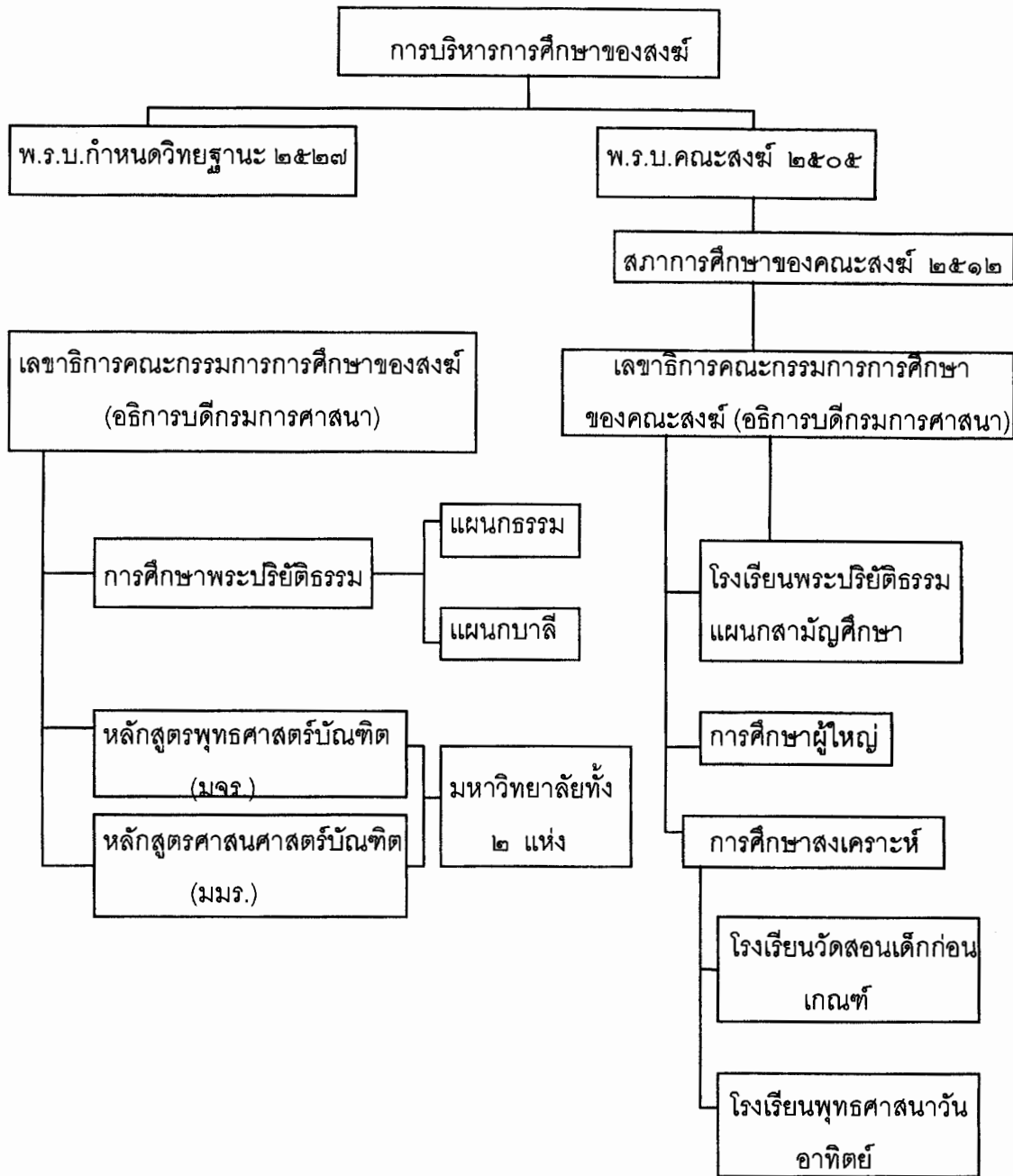
จากแผนภูมิที่ ๒ จะเห็นได้ว่า ทางด้านการศึกษาของคณะสงฆ์ขึ้นอยู่กับคณะสังฆมนตรี ซึ่งบริหารงานทั้งในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค โดยมีสังฆมนตรีด้านองค์การศึกษารับผิดชอบการศึกษาของคณะสงฆ์โดยตรง ในขณะที่เดียวกันในส่วนภูมิภาคก็มีการจัดการศึกษาของพระสงฆ์ในวัดในรูปแบบเดิมอยู่

ในยุครัฐบาลของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรีนิยมการรวมอำนาจ การตัดสินใจไว้เพียงผู้เดียว และเห็นว่าการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่กำหนดให้มีการถ่วงดุลอำนาจกันนั้นทำให้เกิดความล่าช้าและขาดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน จึงรวมอำนาจการบังคับบัญชาของคณะสงฆ์ซึ่งแต่เดิมมี ๓ ฝ่ายคือ สังฆสภา คณะสังฆมนตรี และคณะวินัยธร โดยรัฐบาลได้ตราเป็นพระราชบัญญัติสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ให้สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก ทรงบัญชาการคณะสงฆ์ทางมหาเถรสมาคมตามอำนาจ กฎหมาย และพระธรรมวินัย กล่าวคือ อำนาจการปกครองคณะสงฆ์อยู่ภายใต้การปกครองของสมเด็จพระสังฆราช และกรรมการมหาเถรสมาคม ดังปรากฏในแผนภูมิที่ ๓ (พระเมธีธรรมาภรณ์, ประยูร ธมฺมจิตฺโต, ๒๕๓๓)

แผนภูมิที่ ๓ การปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบัน

การศึกษาตามพระราชบัญญัติสงฆ์ ปี พ.ศ. ๒๕๐๕ นั้น ความสำคัญของด้านการศึกษาของสงฆ์ไม่ได้มีการจัดแบ่งหน่วยงานที่ชัดเจน เพียงแต่จะเป็นในรูปของคณะกรรมการการศึกษาของสงฆ์ตามกฎหมายของมหาเถรสมาคม ซึ่งประกาศออกใช้เพียงเท่านั้น และได้ดำเนินมาจนถึงปัจจุบัน แม้แต่พระราชบัญญัติสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๓๕ ก็ยังไม่ได้มีการจัดตั้งองค์กรที่รับผิดชอบด้านการศึกษาของสงฆ์โดยตรง เพียงแต่ตามมาตรา ๑๕ ตีมหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่ (๓) ควบคุม และส่งเสริมการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแพร่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ หากพิจารณาจะพบว่า การให้ความสำคัญเกี่ยวกับการศึกษาของคณะสงฆ์มีน้อยมาก แต่จะปรากฏในระเบียบในประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ และกรมการศาสนา เช่น ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พ.ศ. ๒๕๓๕ หรือระเบียบกรมการศาสนาว่าด้วยการจัดสรรเงินอุดหนุนการศึกษาพระปริยัติธรรม ๒๕๓๑ ดังแผนภูมิที่ ๔

แผนภูมิที่ ๔ การศึกษาของสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๓๕ (สมชาย บัวเล็ก, ๒๕๓๕)

นอกจากนี้บางส่วนยังได้จากมติของมหาเถรสมาคม เช่น มหาเถรสมาคม กำหนดเงื่อนไขให้พระภิกษุ สามเณรเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช จากการประชุมครั้งที่ ๒๑/๒๕๓๒ วันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๓๒ เป็นต้น (พระธรรมปริยัติโมลี, ๒๕๔๐) ดังจะเห็นได้ว่าการศึกษาของสถาบันสงฆ์มีอุปสรรค และถูกปิดกั้นมานานับเป็นเวลายาวนาน ดังจะกล่าวถึงความเป็นมาของ

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาชั้นสูงของคณะสงฆ์ โดยสมเด็จพระบรมพิตรพระราชสมภารเจ้า สมเด็จพระปรมินทร มหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในรัชกาลที่ ๕ ได้ทรงสถาปนาขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๓๒ มีชื่อเดิมว่า "มหาธาตุวิทยาลัย" และมีพระบรมราชโองการเปลี่ยนนามใหม่ว่า "มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย" เมื่อวันที่ ๑๓ กันยายน ๒๔๓๙ นับตั้งแต่เริ่มทรงสถาปนาขึ้นมาจวบจนออกมาเป็นพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐ รวมระยะเวลาทั้งสิ้นยาวนานถึง ๑๐๘ ปี (มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐)

จากความเป็นมาของ พ.ร.บ. มหาวิทยาลัยสงฆ์ ซึ่งเขียนโดยพระราชวรมนี (ประยูรท์ ปยุตโต) ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าเรื่องการรับรองมหาวิทยาลัยสงฆ์ ได้มีความพยายามกันอย่างมากมาย เริ่มจากสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม เคยมีดำริของรัฐบาลที่จะตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์สองแห่ง ฝ่ายมหานิกาย และฝ่ายธรรมยุต แต่ได้มีการเกิดรัฐประหารก่อนที่ พ.ร.บ.จะเข้าสู่สภา ในปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ต่อมาในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้มีการเสนอร่าง พ.ร.บ.มหาวิทยาลัยสงฆ์อีกครั้ง แต่มีความกลัวเรื่องพระจะสึก กลัวพระจะไปเรียนวิชาทางโลก ในช่วงนี้มีการขอให้รับรองฐานะ และรองรับปริญญาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ แต่มีความขัดแย้งเนื่องจากรัฐบาลมักจะทำอ้างว่าแม้แต่คณะสงฆ์เองก็ยังไม่รับรองแล้วจะให้รัฐบาลรับรองได้อย่างไร หลังจากนั้นก็เป็นระยะแห่งการพยายามหาทางและรอคำตอบจนกระทั่ง พ.ศ. ๒๕๑๕ ในสมัยรัฐบาลปฏิบัติของ จอมพล ถนอม กิตติขจร ได้ตกลงกันจัดทำร่างเป็นประกาศคณะปฏิวัติ แต่ได้มีการประกาศรัฐธรรมนูญขึ้นมาร่างประกาศคณะปฏิวัติจึงตกไปจะต้องทำตามกระบวนการกฎหมายคือออกเป็นพระราชบัญญัติโดยทางรัฐสภา และได้มีมติมหาเถรสมาคม เมื่อวันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๑๖ บอกว่า "หากทางราชการจะรับรองมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งก็เป็นการสมควร" และนำเรื่องเข้าสู่คณะรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่ง คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๑๖ เห็นชอบในหลักการที่จะรับรองมหาวิทยาลัยสงฆ์ แต่เกิดเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ทำให้รัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร ต้องพ้นสภาพไปทำให้ พ.ร.บ.มหาวิทยาลัยสงฆ์ต้องตกไปด้วย ต่อมาในรัฐบาลอาจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ เมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๑๗ คณะรัฐมนตรีเห็นชอบให้กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการร่าง พ.ร.บ. และจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาร่างเสนอคณะรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบรับหลักการร่าง พ.ร.บ. เมื่อ ๘ ตุลาคม ๒๕๑๗ โดยแยกร่าง พ.ร.บ. เป็น ๒ ฉบับคือ ร่าง พ.ร.บ. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฉบับหนึ่ง และร่าง พ.ร.บ.มหามกุฏราชวิทยาลัยอีกฉบับหนึ่ง ในช่วงนี้มีการตีความเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยสงฆ์ควรจะมีขึ้นกับใคร เพราะเป็นกิจของพระ ขึ้นต่อหน่วยราชการไม่ได้ จึงอยู่ในขั้นกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาและ

เมื่อจะนำเข้าสู่สถานิติบัญญัติของชาติ รัฐบาลอาจารย์สัญญาธรรมศักดิ์ ก็สิ้นสุดลง พ.ร.บ. มหาวิทยาลัยสงฆ์จึงเป็นอันตกไปด้วย และได้มีความพยายามเสนอ พ.ร.บ.มหาวิทยาลัยสงฆ์มาโดยตลอด แต่เนื่องจากการเมืองไทยในระยะหลังจนถึงปัจจุบันมีการผันผวนตลอดเวลา ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเสนอ พ.ร.บ. มหาวิทยาลัยสงฆ์ เข้าสู่สภาผู้แทนราษฎร จนกระทั่งสมัยรัฐบาลของพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ พระราชบัญญัติสงฆ์ ได้ผ่านความเห็นชอบจากรัฐสภาและพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงลงพระปรมาภิไธย ณ วันที่ ๒๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๐ เป็นพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐ หนึ่งฉบับและพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อีกหนึ่งฉบับและได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๑๑๔ ตอนที่ ๕๑ ก. เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๐ โดยให้มีสถานภาพเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ ในกำกับของรัฐ เป็นนิติบุคคลที่ไม่เป็นส่วนราชการและไม่เป็นรัฐวิสาหกิจเป็นมหาวิทยาลัยเฉพาะทางที่เน้นวิชาการด้านพระพุทธศาสนา

๒.๓ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ มหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งคณะสงฆ์ไทย เป็นสถาบันการศึกษาชั้นสูงของพระสงฆ์ ซึ่งสมเด็จพระบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้า สมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พระปิยมหาราช) รัชกาลที่ ๕ แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ ได้ทรงสถาปนาสถาบันการศึกษาชั้นสูงของคณะสงฆ์ขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๐ ตั้งอยู่ ณ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ และโปรดให้เรียก “มหาธาตุวิทยาลัย”

“มหาธาตุวิทยาลัย” เปิดสอนครั้งแรกเมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๔๓๒ ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชทานนามใหม่ว่า “มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” เมื่อวันที่ ๑๓ กันยายน พ.ศ. ๒๔๓๙ โดยทรงพระราชประสงค์ให้ใช้เป็นสถานศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาการชั้นสูงสำหรับพระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์

เพื่อสืบสานพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระพินัยกรรม (ข้อ มูล ทศตเถร) อธิบดีสงฆ์วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ได้จัดประชุมพระเถรานุเถระฝ่ายมหานิกาย จำนวน ๕๗ รูป เมื่อวันที่ ๙ มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๐ ดำเนินการจัดการศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาการชั้นสูงระดับมหาวิทยาลัย เปิดสอนระดับปริญญาตรีครั้งแรก เมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๙๐ คณะแรกที่เปิดสอนคือ คณะพุทธศาสตร์

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๔ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้เปิดสอน คณะครุศาสตร์

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๖ เปิดสอนคณะเอเชียอาคเนย์ ต่อมาใน พ.ศ. ๒๕๑๖ ได้เปลี่ยนเป็นคณะมนุษยศาสตร์

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๒ คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคมได้ออกคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง "การศึกษาของมหาวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๑๒" และเรื่อง "การศึกษาของคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๑๒" คำสั่งทั้งสองฉบับนี้มีผลให้มหาวิทยาลัย เป็นสถาบันการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยโดยสมบูรณ์

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๒ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เริ่มขยายการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาออกไปยังส่วนภูมิภาค โดยเริ่มตั้งวิทยาเขตแห่งแรกที่จังหวัดหนองคาย ใน พ.ศ. ๒๕๒๓

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๖ มหาวิทยาลัยปรับปรุงโครงสร้างหลักสูตรระดับปริญญาตรีใหม่ โดยลดจำนวนหน่วยกิตจาก ๒๐๐ หน่วยกิต ให้เหลือเพียง ๑๕๐ หน่วยกิต และปรับปรุงการจัดคณะใหม่ โดยแยกออกเป็น ๔ คณะ คือ คณะพุทธศาสตร์ คณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และคณะสังคมศาสตร์

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๗ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ได้ตราพระราชบัญญัติกำหนดวิทยฐานะผู้สำเร็จวิชาการทางพระพุทธศาสนา พ.ศ. ๒๕๒๗ รับรองผู้สำเร็จเปรียญธรรม ๙ ประโยค พุทธศาสตรบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และศาสนศาสตรบัณฑิต จากมหาเมฆราชวิทยาลัย มีฐานะชั้นปริญญาตรีตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๑๐๑ ตอนที่ ๑๔๐ ลงวันที่ ๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๗

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๔ มหาวิทยาลัยได้ขออนุญาตใช้อาคารเรียนของวัดศรีสุदारามวรวิหาร จากพระราชพิพัฒน์โกศล (โกศล มหาวีโร) (ขณะดำรงสมณศักดิ์ เป็นพระวชิรमानิต) เจ้าอาวาสวัดศรีสุदारาม เพื่อเป็นที่ศึกษาของนิสิตชั้นปีที่ ๓ และ ๔ ของคณะครุศาสตร์ ต่อมาทางมหาวิทยาลัยได้ความความเมตตาจากพระราชพิพัฒน์โกศล ให้ใช้สถานที่ของวัดเป็นที่ตั้งศูนย์การศึกษาของมหาวิทยาลัย โดยให้เรียกชื่อว่า "มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วัดศรีสุदारาม" ปัจจุบันศูนย์วัดศรีสุदारาม ใช้เป็นที่ศึกษาของนิสิตชั้นปีที่ ๑ และ ๒ ของทุกคณะ

ตลอดเวลากว่า ๕๐ ปีที่เปิดสอนระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้ผลิตบัณฑิตตามพันธกิจเน้นความเป็นเลิศทางวิชาการด้านพระพุทธศาสนา และให้บริการวิชาการแก่สังคม จากกรที่มหาวิทยาลัยได้ผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพเพื่อรับใช้สังคม ประเทศชาติ และพระ ศาสนา

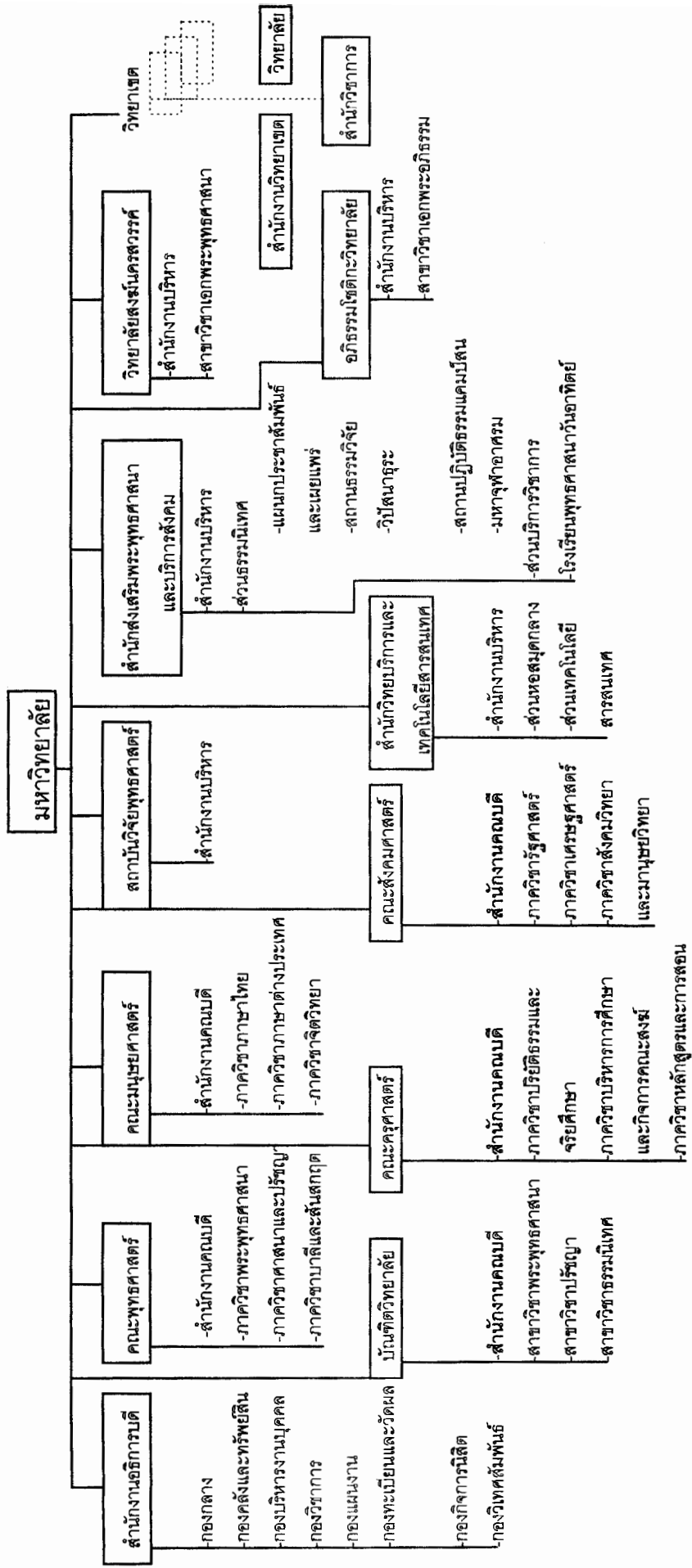
รัฐบาลได้เสนอให้รัฐสภาตราพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐ ให้เป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงลงพระปรมาภิไธย เมื่อวันที่ ๒๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๐ และประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๐ มหาวิทยาลัยนี้ จึงมีชื่อตามกฎหมายว่า "มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย" และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีสถานภาพเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ ในกำกับของรัฐบาลเป็นนิติบุคคลที่ไม่เป็นส่วนราชการและไม่เป็นรัฐวิสาหกิจ เป็นมหาวิทยาลัยเฉพาะทางที่เน้นวิชาการด้านพระพุทธศาสนา (กองแผนงานสำนักงานอธิการบดี, ๒๕๔๑)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นสถานศึกษาและวิจัย มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาวินิจฉัย ส่งเสริมและให้บริการทางวิชาการพระพุทธศาสนาแก่พระภิกษุ สามเณร และคฤหัสถ์ รวมทั้งการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และอาจแบ่งส่วนงานเป็นดังนี้

- ๑) สำนักงานอธิการบดี
- ๒) สำนักงานวิทยาเขต
- ๓) บัณฑิตวิทยาลัย
- ๔) คณะ
- ๕) สถาบัน
- ๖) สำนัก
- ๗) ศูนย์
- ๘) วิทยาลัย

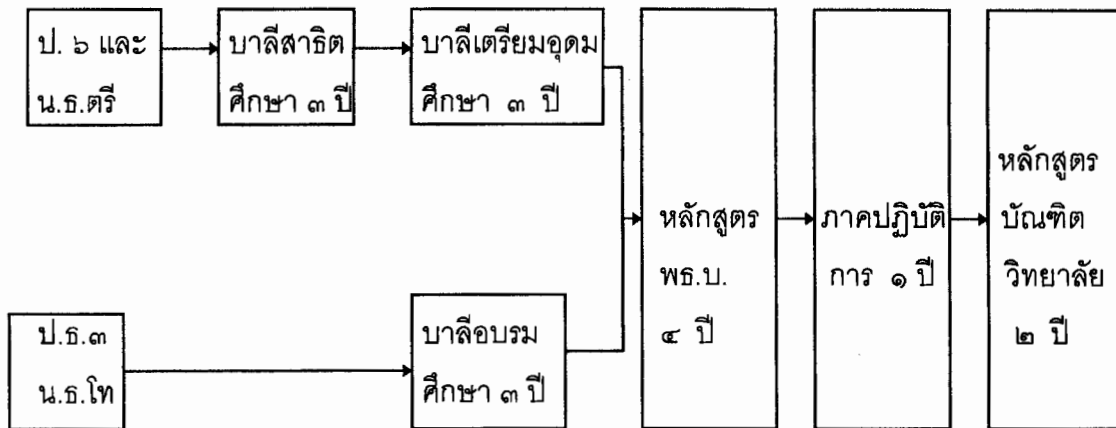
มหาวิทยาลัยอาจให้มีหน่วยงานอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ สถาบัน สำนัก ศูนย์ หรือวิทยาลัย

สำหรับการแบ่งหน่วยงานในระดับย่อยลงไปนั้น สำนักงานอธิการบดีและสำนักงานวิทยาเขต อาจแบ่งส่วนงานเป็นกอง หรือเทียบเท่ากอง บัณฑิตวิทยาลัยอาจแบ่งส่วนงานเป็นสำนักงานคณบดี กอง หรือเทียบเท่ากอง คณะอาจแบ่งส่วนงานเป็นสำนักงานคณบดี ภาควิชา กอง หรือเทียบเท่าภาควิชาหรือกอง สถาบัน สำนัก ศูนย์ วิทยาลัยอาจแบ่งส่วนงานเป็นสำนักงานบริหาร กอง หรือเทียบเท่ากอง (พ.ร.บ.มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐) จาก พ.ร.บ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๔๐ ได้มีการจัดส่วนงานและมีการปรับเปลี่ยนตลอดเวลา ดังโครงสร้างการแบ่งส่วนงาน ๒๕๔๐ ตามแผนภูมิที่ ๕

แผนภูมิที่ ๕ โครงสร้างการแบ่งส่วนงาน มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐

ด้านการจัดการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้จัดระบบการจัดการศึกษาออกเป็นระดับปริญญาตรี และระดับบัณฑิตศึกษา ตามแผนภูมิที่ ๖

(จากระดับปริญญาตรี)

แผนภูมิที่ ๖ แสดงระบบการจัดการศึกษาระดับปริญญาตรีและบัณฑิตศึกษา

ในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้จัดการศึกษาออกเป็น ๔ คณะประกอบด้วย

๑. คณะพุทธศาสตร์ เปิดสอน ๔ สาขาวิชา คือ

- สาขาวิชาเอกปรัชญา
- สาขาวิชาเอกบาลี-สันสกฤต
- สาขาวิชาเอกศาสนา

๒. คณะครุศาสตร์ เปิดสอน ๔ สาขาวิชาคือ

- สาขาวิชาเอกการบริหารการศึกษา
- สาขาวิชาเอกจริยศึกษา
- สาขาวิชาเอกการสอนภาษาไทย
- สาขาวิชาเอกการสอนภาษาอังกฤษ

๓. คณะมนุษยศาสตร์ เปิดสอน ๓ สาขาวิชาคือ

- สาขาวิชาเอกภาษาอังกฤษ

-สาขาวิชาเอกพุทธจิตวิทยา

-สาขาวิชาเอกภาษาไทย

๔. คณะสังคมศาสตร์ เปิดสอน ๒ สาขาวิชา คือ

-สาขาวิชาเอกรัฐศาสตร์ (บริหารรัฐกิจ)

-สาขาวิชาเอกเศรษฐศาสตร์

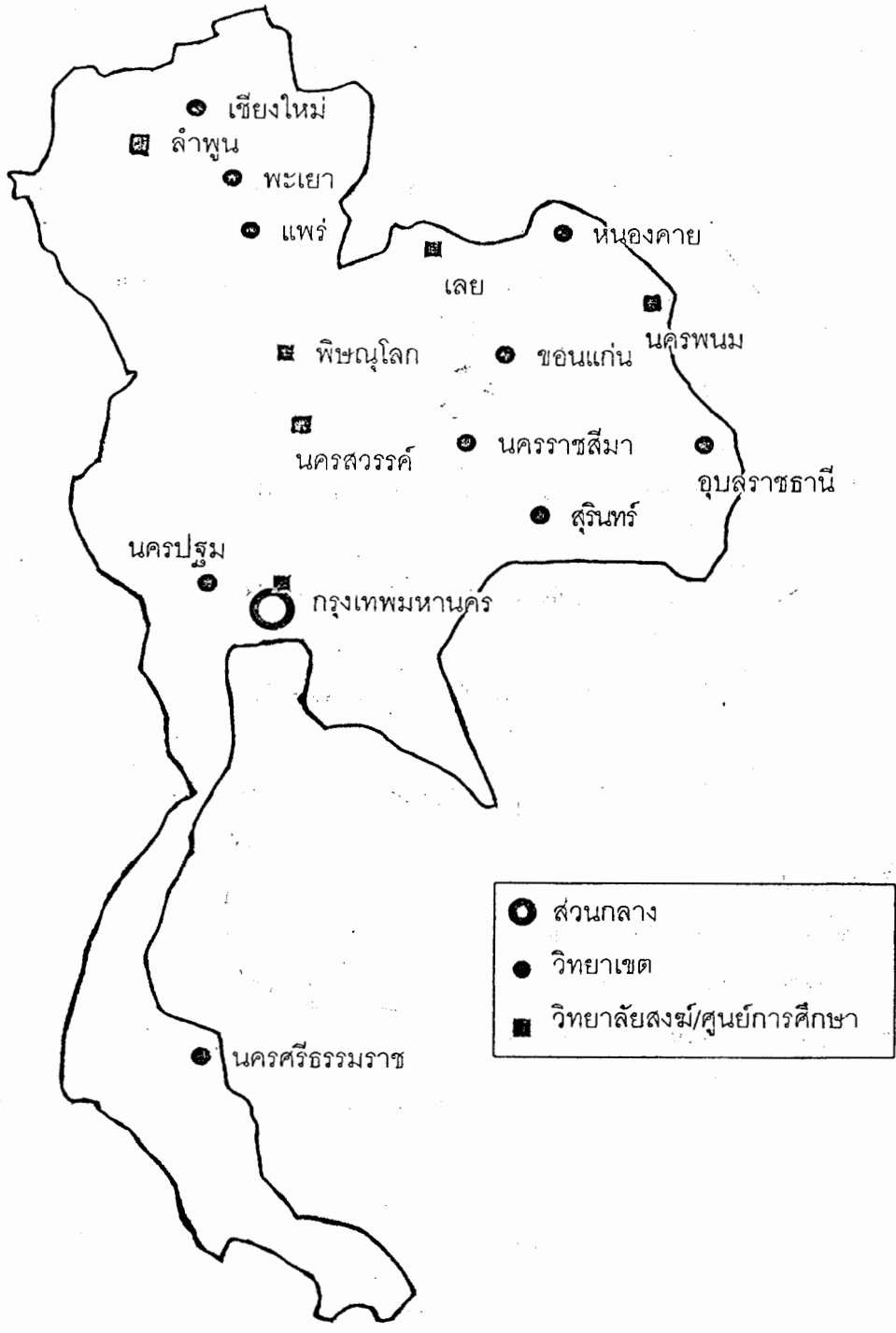
ส่วนในระดับบัณฑิตศึกษา ได้เปิดสอน ๓ สาขาวิชาคือ

๑. สาขาวิชาเอกพระพุทธศาสนา

๒. สาขาวิชาเอกปรัชญา

๓. สาขาวิชาธรรมนิเทศ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นมหาวิทยาลัยตั้งมานานมีการดำเนินงานมาตั้งแต่ ๘ พฤศจิกายน ๒๔๓๒ จนถึงปัจจุบัน (๒๕๔๒) นับเป็นเวลาถึง ๑๑๐ ปี การดำเนินงานของมหาวิทยาลัย ไม่เพียงแต่ในส่วนกลางที่วัดมหาธาตุ กรุงเทพมหานครเท่านั้น ยังขยายการศึกษาไปยังภูมิภาคทั่วประเทศ โดยมีหน่วยงานในภูมิภาคเป็นวิทยาเขต วิทยาลัยสงฆ์หรือศูนย์การศึกษาอื่น ๆ ในแผนภูมิที่ ๗

แผนภูมิที่ ๗ การแบ่งส่วนงานของมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นวิทยาเขต ศูนย์ และวิทยาลัยสงฆ์ (กองแผนงาน สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑)

ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้ให้ความสำคัญต่อวิทยาเขตเป็นอย่างยิ่งดังเห็นว่าได้กำหนดคำนิยามอย่างชัดเจนในมาตรา ๔ กำหนดไว้ว่า "วิทยาเขต" หมายความว่าเขตการศึกษาของมหาวิทยาลัยที่มีคณะ สถาบัน สำนักศูนย์ วิทยาลัย หรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ สถาบัน สำนัก ศูนย์ หรือวิทยาลัยตั้งแต่ ๒ ส่วนงานขึ้นไป ตั้งอยู่ในเขตนั้นตามที่สภามหาวิทยาลัยกำหนด และนอกจากนี้พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้กำหนดให้การบริหารงานในวิทยาเขต ประกอบด้วยบุคลากรตามสายงานแล้วยังได้กำหนดการบริหารงานในรูปแบบของคณะกรรมการตามมาตราที่ ๓๑ กำหนดให้มีคณะกรรมการประจำวิทยาเขต มีอำนาจหน้าที่ให้คำปรึกษา แนะนำเกี่ยวกับการดำเนินกิจการต่าง ๆ ประสานงาน พิจารณาเสนอออกระเบียบปฏิบัติ พิจารณาเสนอแผนพัฒนา แผนงบประมาณ แผนประจำปี และปฏิบัติงานอื่นตามที่อธิการบดีมอบหมาย และยังจัดให้มีคณะกรรมการประจำและจัดระบบบริหารงานโดยให้เป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย และจากข้อบังคับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ว่าด้วย สภาวิทยาเขต พ.ศ. ๒๕๔๑ ประกาศ ณ วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๑ ได้กำหนดให้แต่ละวิทยาเขต มีสภาวิทยาเขต ซึ่งทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนให้ความอุปถัมภ์ในการดำเนินงานของวิทยาเขต ประสานงานร่วมมือกับองค์กรท้องถิ่นและชุมชน ให้คำปรึกษาคณะกรรมการประจำวิทยาเขตเกี่ยวกับการดำเนินงาน จัดทำแผนพัฒนา แผนงาน และงบประมาณประจำปี และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่คณะกรรมการประจำวิทยาเขตร้องขอ ทั้งนี้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตต่าง ๆ ได้มีการจัดตั้งขึ้นมาเป็นระยะเวลานานในปัจจุบันนี้ มีจำนวนทั้งสิ้น ๑๐ แห่ง ตามลำดับดังนี้

๑. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตหนองคาย จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๓ ณ วัดศรีสะเกษ จังหวัดหนองคาย โดยขยายพื้นฐานมาจาก "วิทยาลัยสงฆ์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" และในปัจจุบันมีวิทยาลัยสงฆ์นครพนมเป็นส่วนหนึ่งของวิทยาเขต

๒. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๒๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๔ ณ วัดแจ้ง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยขยายพื้นฐานมาจากวิทยาลัยสงฆ์ ภาคทักษิณ

๓. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๗ ณ วัดสวนดอก จังหวัดเชียงใหม่ และในปัจจุบันมีวิทยาลัยสงฆ์ลำพูนเป็นส่วนหนึ่งของวิทยาเขต

๔. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๙ ณ วัดธาตุน้อย จังหวัดขอนแก่น และในปัจจุบันมีวิทยาลัยสงฆ์เลยเป็นส่วนหนึ่งของวิทยาเขต

๕. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๓๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๙ ณ วัดพระนารายณ์ จังหวัดนครราชสีมา

๖. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๒๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๙ ณ วัดมหาวนาราม จังหวัดอุบลราชธานี โดยเดิมที่มีการเปิดวิทยาลัยครูศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๗

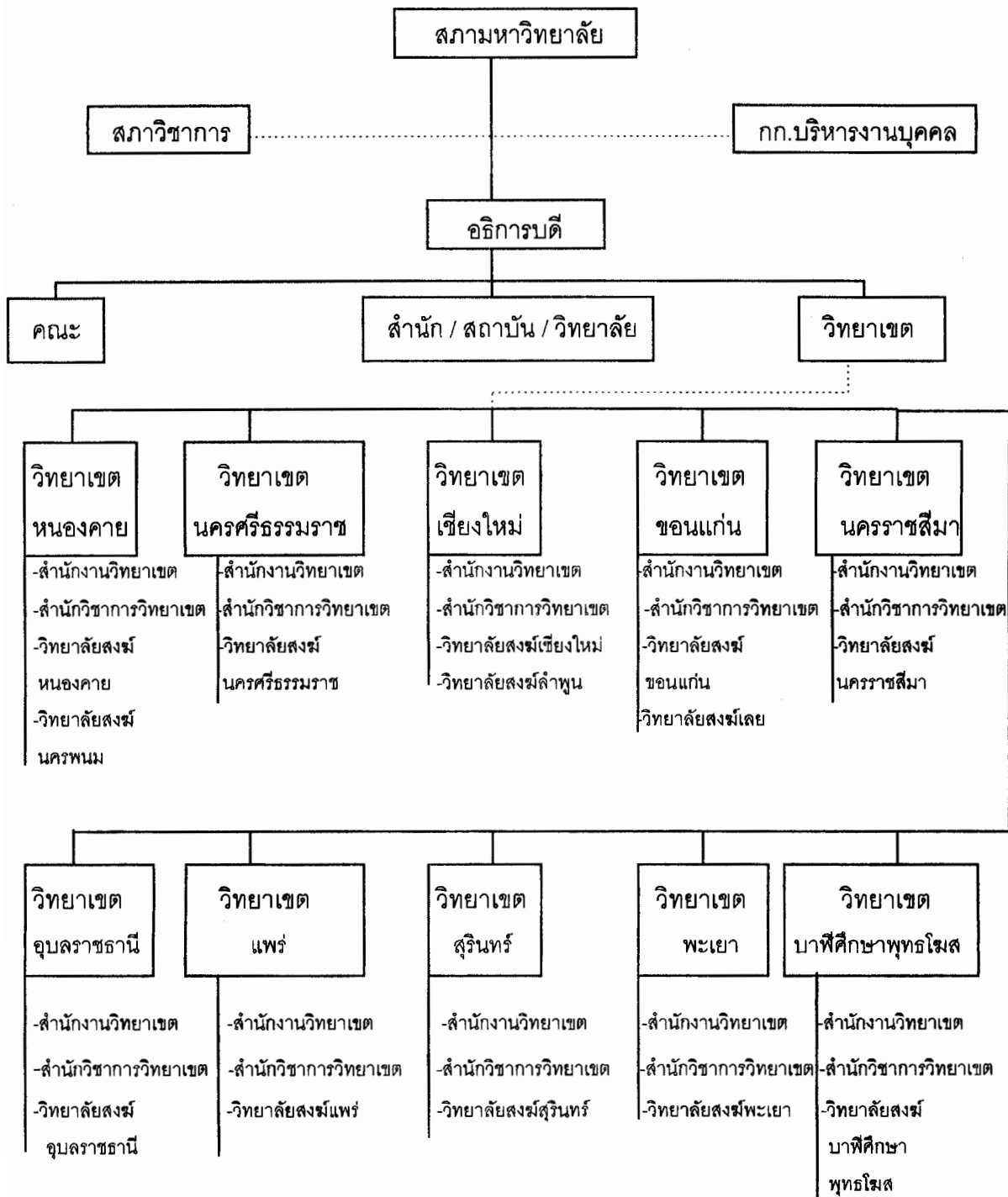
๗. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๓๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๐ ณ วัดพระบาทมิ่งเมือง จังหวัดแพร่

๘. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๑ ณ วัดศาลาลอย จังหวัดสุรินทร์

๙. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๔ ณ วัดศรีโตมคำ จังหวัดพะเยา

๑๐. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต บาลีศึกษาพุทธโฆส จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๕ ณ วัดมหาสถิตินาคพุมาราม จังหวัดนครปฐม โดยเดิมที่มีฐานะเป็นสถาบัน บาลีพุทธโฆส

โครงสร้างการบริหารงานของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในส่วนกลางและวิทยาเขต ได้กำหนดขึ้นตามข้อกำหนดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่องการจัดตั้งส่วนงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ ประกาศ ณ วันที่ ๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๑ ดังในแผนภูมิที่ ๘

แผนภูมิที่ ๘ โครงสร้างวิทยาเขต (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๕ น.๒๕/๒๕๔๑ : ประกาศ
แบ่งส่วนงานภายใน)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตทั่วประเทศ ๑๐ แห่ง เป็นวิทยาเขตที่ตั้งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวนถึง ๕ แห่ง ซึ่งนับว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษาของพระภิกษุสามเณร ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และนับว่ามีความสำคัญต่อมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในลักษณะภาพรวมเพราะบุคลากรทั้งฝ่ายบริหารและฝ่ายจัดการศึกษาของส่วนกลางและวิทยาเขตรวมทั้งสิ้น ๓,๐๒๗ รูป/คน แต่เป็นบุคลากรในวิทยาเขตในภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งสิ้นเป็นจำนวน ๑,๐๘๒ รูป/คน คิดเป็นจำนวน ๓๕.๗๔% ของบุคลากรทั้งประเทศมากกว่า ๑ ใน ๓ ของบุคลากรทั้งหมด (จากตารางแสดงจำนวนบุคลากรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยทั้งส่วนกลาง และวิทยาเขต โดยใช้ข้อมูลเฉพาะปี พ.ศ. ๒๕๔๑) และหากเทียบงบประมาณที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับเมื่อปี ๒๕๔๑ เป็นเงินทั้งสิ้น ๗๖,๓๔๖,๘๐๐ บาท แต่ในวิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้รับงบประมาณรวมทั้งสิ้น ๒๕,๗๔๙,๖๘๔ บาท คิดเป็นจำนวน ๓๓.๗๓% ของงบประมาณทั้งหมด หรือเทียบได้เป็น ๑ ใน ๓ ของงบประมาณทั้งหมด (จากตารางแสดงงบอุดหนุนจากรัฐบาลส่วนกลางและวิทยาเขต โดยใช้ข้อมูลเฉพาะใน ปี พ.ศ. ๒๕๔๑) จึงนับว่ามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รับผิดชอบงานด้านการจัดการศึกษา และภารกิจอื่น ๆ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีปริมาณงานมากกว่า ๑ ใน ๓ ของทั้งหมด อันประกอบด้วย ๕ วิทยาเขต ดังนี้

๒.๓.๑ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ประวัติและความเป็นมา

พ.ศ. ๒๕๑๓ ศ.ป.ศ. จัดประชุมสังฆสันนิบาต พระเถระระดับเจ้าคณะจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีมติให้จัดตั้งวิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ว.ส.อ.) ที่วัดศรีชะเกษ อำเภอมือง จังหวัดหนองคาย

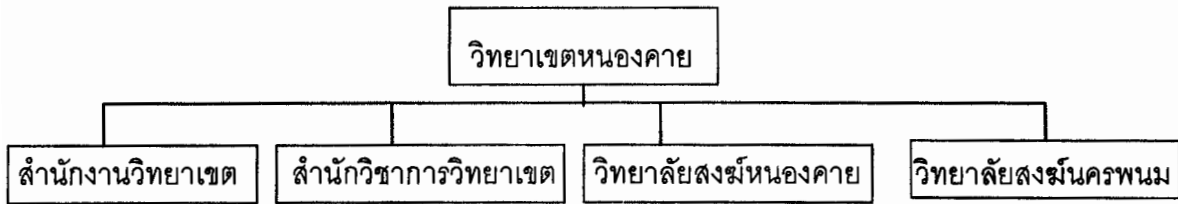
พ.ศ. ๒๕๑๔ ฯพณฯ จอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี เป็นประธานวางศิลาฤกษ์อาคาร ว.ส.อ. โดยการนำของเจ้าคณะจังหวัดทุกจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้การอุปถัมภ์

พ.ศ. ๒๕๑๕ ตั้งมูลนิธิสนับสนุนกิจการ ว.ส.อ. โดย ฯพณฯ เอนทรี พิษยนทรโยธิน เอกอัครราชทูตไทยประจำประเทศลาวสมัยนั้น เป็นประธานมูลนิธิ และมอบให้อาจารย์เกษม บุญศรี อดีตประธานสภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้ยกร่างตราสาร

พ.ศ. ๒๕๒๑ คณะผู้บริหาร ว.ส.อ. เสนอเรื่องการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาไปยังมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สภามหาวิทยาลัยอนุมติให้ ว.ส.อ. เป็นวิทยาเขตของ มจร. เปิดสอน

คณะครุศาสตร์ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๑ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย, ๒๕๔๒)

โครงสร้างการแบ่งส่วนงาน

แผนภูมิที่ ๙ โครงสร้างการแบ่งส่วนงานในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

หลักสูตรที่เปิดสอน

- ๑) คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาเอกสังคมศึกษา และสาขาวิชาเอกการสอนภาษาอังกฤษ
- ๒) คณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชาเอกรัฐศาสตร์ (การเมือง การปกครอง)
- ๓) คณะมนุษยศาสตร์ สาขาวิชาเอกภาษาอังกฤษ

หลักสูตรพิเศษ

หลักสูตรพุทธศาสตร์ บัณฑิตภาคพิเศษ (สำหรับพระสังฆาธิการ) และครูสอนปริยัติธรรม เรียน

เฉพาะวันเสาร์ - อาทิตย์ หลักสูตร ๔ ปี

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครู ๑ ปี สำหรับผู้ไม่มีวิชาชีพครูไม่จำกัดเพศ เรียนเฉพาะเสาร์

อาทิตย์

กิจกรรมพระนิสิต

- ๑) โครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน
- ๒) โครงการอบรมพระวิทยากร
- ๓) ชมรมวาทศิลป์
- ๔) ชมรมภาษาอังกฤษ

๒.๓.๒ วิทยาลัยสงฆ์นครพนม

วิทยาลัยสงฆ์นครพนมเป็นหน่วยงานในระดับวิทยาลัยส่วนหนึ่งของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย มีประวัติความเป็นมาดังนี้

วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร เป็นวัดพระอารามหลวงชั้นเอกเป็นวรมหาวิหาร และเป็นวัดเก่าแก่ขนาดใหญ่คู่บ้านคู่เมืองนครพนม ตั้งอยู่ที่ ๑๘๓/๑๓ ถนนชยางกูร ตำบลธาตุพนม อำเภอธาตุพนม

จังหวัดนครพนม เป็นศูนย์กลางการศึกษาทั้งแผนกธรรม-บาลี และแผนกสามัญศึกษา เป็นที่ประชุมอบรม พระสังฆาธิการระดับจังหวัดและระดับภาค ทั้งยังเป็นศูนย์กลางการสอบธรรมสนามหลวงอีกด้วย การจัดการศึกษาในสำนักแห่งนี้ได้เจริญรุ่งเรืองมาโดยตลอดจนถึงปัจจุบัน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้พิจารณาเห็นความสำคัญของการศึกษาสำหรับพระภิกษุสามเณรในภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ มีนโยบายขยายโอกาสทางการศึกษาอย่างกว้างขวาง โดยเน้นการผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพ และการพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ ตามทิศทางการพัฒนาประเทศ ภายใต้กรอบแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ เพื่อคุณภาพ และความเสมอภาคของระบบการศึกษาในปัจจุบัน เพื่อฟื้นฟูและขยายโอกาสทางการศึกษาของคณะสงฆ์ในภูมิภาคนี้ให้เจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้น คณะสงฆ์จังหวัดนครพนม โดยการนำของพระเดชพระคุณพระธรรมปริยัติมุนีอธิบดีสังฆวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหารและรองอธิการบดีวิทยาเขตหนองคาย ผู้ว่าราชการจังหวัดนครพนม ตลอดจนข้าราชการพ่อค้าประชาชนชาวจังหวัดนครพนม มีมติเป็นเอกฉันท์ ยินดีให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเปิดศูนย์การศึกษา ณ วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ซึ่งเป็นศูนย์กลางการศึกษาพระปริยัติธรรมในอีสานตอนเหนือ และประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ลาว เวียดนาม และมีส่วนราชการที่สำคัญ ศูนย์การศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนในบริเวณนี้ สะดวกต่อการเชิญวิทยากรและผู้เชี่ยวชาญมาถวายความรู้แก่พระนิสิต

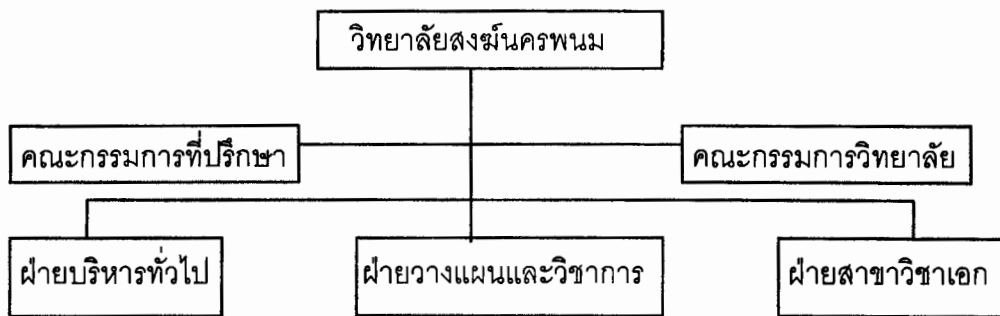
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยคณะกรรมการสภามหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้ตั้งศูนย์การศึกษาของวิทยาเขต โดยชื่อว่า “มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ วิทยาเขตหนองคาย ศูนย์การศึกษาวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร” ตามมติที่ประชุมครั้งที่ ๒/๒๕๒๙ เมื่อวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๙

ศูนย์การศึกษาวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร ได้เปิดทำการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี เมื่อวันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๓๙ ระยะแรกที่เปิดดำเนินการมีพระนิสิตที่เข้าศึกษาทั้งหมด ๓๕ รูป

การปรับเปลี่ยนสถานภาพ

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๙ (๒) และ (๔) แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐ และมติที่ประชุมสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในคราวประชุมครั้งที่ ๑๑/๒๕๔๑ เมื่อวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๑ เรื่องการแบ่งส่วนภายในมหาวิทยาลัย จึงทำให้ศูนย์การศึกษาวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหารมีสถานะเป็น “วิทยาลัยสงฆ์นครพนม”

โครงสร้างการแบ่งส่วนราชการ

แผนภูมิที่ ๑๐ โครงสร้างการแบ่งส่วนงานของวิทยาลัยสงฆ์นครพนม

หลักสูตรที่เปิดสอน

คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาเอกการสอนสังคม สาขาวิชาเอกการสอนภาษาอังกฤษ และสาขาวิชาเอกบริหารการศึกษา

๒.๓.๓ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

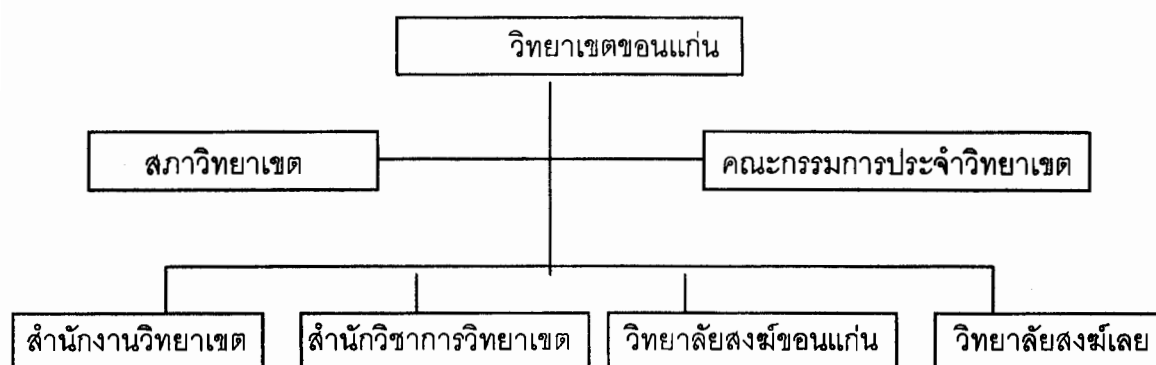
ประวัติและความเป็นมา

เมื่อ ปี พ.ศ. ๒๕๒๑ คณะครูอาจารย์โรงเรียนวิเวกธรรมประสิทธิ์วิทยา วัดธาตุ มีความพยายามที่จะขอเปิดดำเนินการเรียนการสอนระดับบาลีอุดมศึกษา แต่เกิดความไม่พร้อมด้านทุนดำเนินการต่อมาปี พ.ศ. ๒๕๒๘ พระราชสารเวที (ปัจจุบัน พระเทพวิมลโมลี) เจ้าอาวาสวัดธาตุและเจ้าสำนักเรียนวิเวกธรรมประสิทธิ์วิทยา ได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาชุดหนึ่ง เพื่อศึกษาข้อมูลใหม่ โดยมีพระครูอรุณสารเมธี (ปัจจุบัน เป็นเจ้าหน้าที่ประจำวิทยาเขตขอนแก่น) เป็นประธานและได้เสนอให้มีการจัดตั้งมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขึ้นที่วัดธาตุเมืองเก่า ต่อสภามหาวิทยาลัย โดยให้เป็นวิทยาเขตสาขาขอนแก่น

วันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๒๙ สภามหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้อนุมัติให้จัดตั้ง มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ วิทยาเขตขอนแก่น ขึ้นที่วัดธาตุเมืองเก่า เป็นแห่งที่ ๔ ตามที่คณะทำงานเสนอ และแต่งตั้งให้พระราชสารเวที เจ้าอาวาสวัดธาตุ เป็นรองอธิการบดีหัวหน้าวิทยาเขตขอนแก่น และแต่งตั้งให้พระมหาไสวิทย์ โกวิท (ปัจจุบัน นายไสวิทย์ บำรุงภักดิ์ หัวหน้าสาขาวิชาเอกปรัชญา) เป็นคณบดีคณะพุทธศาสตร์

ปัจจุบันวิทยาเขตขอนแก่น จัดการศึกษาตามแผนพัฒนามหาวิทยาลัย ในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ระยะที่ ๘ ประกอบด้วย แผนงานบริหารการศึกษา แผนงานจัดการศึกษา แผนงานปรับปรุงคุณภาพการศึกษา แผนงานกิจการนิสิต แผนงานวิจัย แผนงานบริการวิชาการแก่สังคม และแผนงานส่งเสริมพระพุทธศาสนา ทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยจัดการเรียนการสอนเป็น ๓ คณะ ๗ สาขาวิชาเอก โดยมีวิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น และวิทยาลัยสงฆ์เลยเป็นหน่วยงานจัดการศึกษา มีผู้สำเร็จการศึกษาแล้ว ๙ รุ่น จำนวน ๒๖๖ รูป มีเจ้าหน้าที่ทั้งสิ้น ๓๒ ท่าน มีอาจารย์ ๒๙ ท่าน มีนิสิตที่กำลังศึกษา ๗๗๖ รูป นิสิตกำลังปฏิบัติศาสนกิจ ๔๕ รูป รวมทั้งสิ้น ๘๒๑ รูป ปีการศึกษา ๒๕๔๑ กรมการศาสนาจัดสรรงบประมาณให้ทั้งสิ้น ๖,๓๓๕,๖๒๐ บาท (งานวางแผนและงบประมาณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ๒๕๔๑)

โครงสร้างการแบ่งส่วนงาน

แผนภูมิที่ ๑๑ โครงสร้างการแบ่งส่วนงานของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น

หลักสูตรที่เปิดสอน

- ๑) คณะพุทธศาสตร์ สาขาวิชาเอกศาสนา, สาขาวิชาเอกปรัชญา
- ๒) คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาเอกสังคมศึกษา, สาขาวิชาเอกการสอนภาษาไทย
- ๓) คณะมนุษยศาสตร์ สาขาวิชาเอกภาษาอังกฤษ
- ๔) คณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชาเอกรัฐศาสตร์ และสาขาวิชาเอกสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

กิจกรรมนิสิต

การฝึกอบรมองค์การนิสิต

- โครงการนิเทศพระวิทยากร อบรมสามเณรภาคฤดูร้อน
- โครงการพิเศษพระวิทยากร อบรมบรรยายธรรมโครงการธรรมสัญจร

การส่งเสริมศักยภาพนิสิต

- โครงการส่งเสริมศักยภาพนิสิต
- โครงการสัมมนาพระพุทธศาสนบัณฑิต และนิสิตชั้นปีที่ ๔
- โครงการปฐมนิเทศนิสิต และพิธีต้อนรับนิสิตใหม่
- โครงการพัฒนาเยาวชนภาคฤดูร้อน

๒.๓.๔ วิทยาลัยสงฆ์เลย

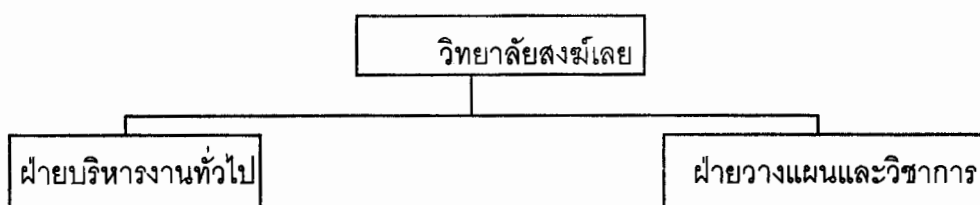
วิทยาลัยสงฆ์เลยเป็นหน่วยงานในระดับวิทยาลัยส่วนหนึ่งของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น มีประวัติความเป็นมาดังนี้

วิทยาลัยสงฆ์เลย ตั้งอยู่ในวัดศรีวิชัยวนาราม ตำบลกุดป่อง อำเภอเมือง จังหวัดเลย เปิดขึ้นเพื่อสนองความต้องการให้แก่พระภิกษุสงฆ์ สามเณร และพระสังฆาธิการระดับมหาเถรจนถึงเจ้าอาวาส เพื่อให้ได้รับการศึกษาจนถึงขั้นปริญญาตรี เปิดการเรียนการสอนในปี พ.ศ. ๒๕๓๙ เคยได้รับความอุปถัมภ์และสนับสนุนจากสภาสงฆ์จังหวัดเลย และวัดต่าง ๆ ในเขตจังหวัดเลย แต่ก่อนยังไม่มีสถานที่ให้เรียน พระนิสิตต้องนั่งรถไปเรียนที่วิทยาเขตขอนแก่น ในวันแรกรับได้ ๒๑ รูป ในปัจจุบันไม่มีสถานที่ที่เป็นของวิทยาลัยสงฆ์เลยโดยตรง จึงต้องอาศัยโรงเรียนพระปริยัติสามัญญ

หลักสูตรที่เปิดสอน

คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาเอกการสอนภาษาไทย

โครงสร้างการแบ่งส่วนงาน

แผนภูมิที่ ๑๒ โครงสร้างการแบ่งส่วนงานวิทยาลัยสงฆ์เลย

๒.๓.๕ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ประวัติและความเป็นมา

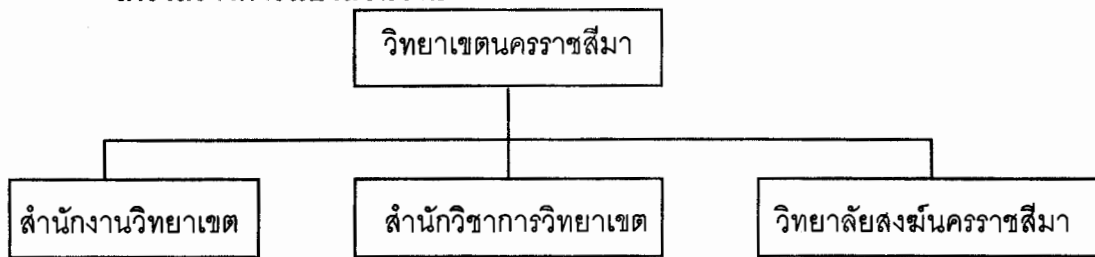
นับตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๑๓ อันเป็นปีที่มีการจัดตั้งวิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่จังหวัดหนองคาย เป็นต้นมา สมเด็จพระธีรญาณมุนี (ธีร์ ปุณฺณกเถร) เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออกเฉียง เจ้าอาวาสวัดจักรวรรดิราชาวาส ได้ปรารภว่า “ภาคตะวันออกเฉียงเหนือนั้นจังหวัดนครราชสีมามีความเหมาะสมต่อการจัดตั้งวิทยาลัยสงฆ์มากที่สุด เพราะเป็นเมืองเอก เป็นศูนย์กลางทางการศึกษามาแต่เดิม” จากคำปรารภและแนวคิดของเจ้าพระคุณสมเด็จฯ ดังกล่าวข้างต้น พระเถรานุเถระในจังหวัดนครราชสีมาและในกรุงเทพมหานคร ผู้มีภูมิลำนเนาอยู่ในจังหวัดนครราชสีมา ได้ตั้งคณะกรรมการจัดตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์นครราชสีมา โดยมีพระศรีกิตติโสภณ (เกียรติ สุกิตติ) เป็นประธาน ได้ประชุมปรึกษาหารือและเตรียมงานด้านต่าง ๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๓ เป็นต้นมา และที่ประชุมมีมติให้คณะสงฆ์ภาค ๑๑ เป็นผู้ดำเนินงาน

ต่อมาปี พ.ศ. ๒๕๒๙ พระเถรผู้ทรงคุณวุฒิ พร้อมทั้งพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา และคณะสงฆ์ภาค ๑๑ โดยมีพระพรหมคุณาภรณ์ (พุ่ม กิตฺติสารเถร) เจ้าคณะภาค ๑๑ เจ้าอาวาสวัดพระนารายณ์มหาราชวรวิหาร พระเทพสีมาภรณ์ (โสภาส นิสฺตุเมธี) เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา เป็นต้น ได้ประชุมและมีมติเป็นเอกฉันท์ให้จัดตั้งวิทยาลัยสงฆ์นครราชสีมาขึ้น เมื่อวันที่ ๒๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๙ เพื่อเป็นสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาสำหรับพระภิกษุสามเณร และเพื่อให้จัดการศึกษาให้มีความสมบูรณ์แห่งวิทยฐานะตามกฎหมาย

พระพรหมคุณาภรณ์ (พุ่ม กิตฺติสารเถร) ประธานวิทยาลัยสงฆ์นครราชสีมา และเจ้าคณะภาค ๑๑ จึงได้ทำหนังสือ ลงวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๒๙ ไปยังสภามหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขออนุมัติรับวิทยาลัยสงฆ์นครราชสีมา เป็นวิทยาลัยของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และทางมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้นำเรื่องนี้เข้าสู่ที่ประชุมสภามหาวิทยาลัย ครั้งที่ ๕/๒๕๒๙ และมีมติเป็นเอกฉันท์อนุมัติให้วิทยาลัยสงฆ์นครราชสีมา เป็นวิทยาเขตนครราชสีมา มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ตั้งแต่วันที่ ๓๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๙ เป็นต้นมา และสภามหาวิทยาลัย มีอนุมัติให้จัดตั้งวิทยาเขตโดยใช้ชื่อว่า “มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์วิทยาเขตนครราชสีมา” อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๐ เป็นต้นไป โดยมีพระพรหมคุณาภรณ์ (พุ่ม กิตฺติสารเถร) เป็นประธานสภาวิทยาเขตฯ โดยมีพระเทพสีมาภรณ์ (โสภาส นิสฺตุเมธี) เป็นรองอธิการบดีวิทยาเขตนครราชสีมา

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ได้เปิดดำเนินการศึกษาเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๓๐ พร้อมทั้งทำการเปิดป้ายมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์วิทยาเขตนครราชสีมา โดยเปิดสอนในคณะพุทธศาสตร์เป็นคณะแรก และต่อมาวิทยาเขตนครราชสีมาได้ดำเนินการขอเปิดการศึกษาในคณะมนุษยศาสตร์เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๓ คณะครุศาสตร์ในปี พ.ศ. ๒๕๓๔ และคณะสังคมศาสตร์ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๗ รวมเป็น ๔ คณะ นับเป็นวิทยาเขตแรกของประเทศไทยที่ได้ทำการเปิดครบทุกคณะที่มีอยู่ในมหาวิทยาลัยแม่ และ ปี พ.ศ. ๒๕๔๐ เปิดสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครู (ป.ว.ค.) (มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา, ๒๕๔๑)

โครงสร้างการแบ่งส่วนงาน

แผนภูมิที่ ๑๓ โครงสร้างการแบ่งส่วนงานของมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตนครราชสีมา

หลักสูตรที่เปิดสอน

- ๑) คณะพุทธศาสตร์ สาขาวิชาเอกพุทธศาสนา สาขาวิชาเอกบาลี-สันสกฤต
- ๒) คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาเอกสังคมศึกษา สาขาวิชาเอกการสอนภาษาไทย
- ๓) คณะมนุษยศาสตร์ สาขาวิชาเอกภาษาอังกฤษ สาขาวิชาเอกจิตวิทยา
- ๔) คณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชาเอกรัฐศาสตร์ สาขาวิชาเอกสังคมวิทยา

กิจกรรมนิสิต

-การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานในปลายภาคการศึกษาที่ ๒ ของทุกปี

-การออกปฏิบัติศาสนกิจเผยแพร่พระพุทธศาสนาหลังจากจบปีที่ ๔

(โครงการฝึกระยะเวลา ๑ ปี ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร)

-การเข้าค่ายฝึกสมาธิ และสมมติฐานทุกชั้นปี (ปี ๑ - ปี ๔)

ใช้ระยะเวลา ๑๐ วัน (การฝึกถือเป็นส่วนหนึ่งของเกณฑ์ที่กำหนดในการเรียนการสอนของหลักสูตร)

-โครงการร่วมฝึกกับโครงการอบรมพระธรรมทูตและพระเผยแผ่ โดยให้พระนิสิต
ประมาณ ๓๐ รูป เข้าร่วมการอบรมด้วยประมาณเดือนพฤษภาคม - มิถุนายน

๒.๓.๖ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี ประวัติและความเป็นมา

วิทยาเขตอุบลราชธานี ได้ก่อกำเนิดขึ้นจากความดำริร่วมกันเจ้าคณะพระสังฆาธิการโดยมีพระราช
รัตนโอบล เจ้าคณะจังหวัดอุบลราชธานี และพระกิตติญาณโสภณ ปัจจุบันเป็นพระราชกิตติรังษี รองเจ้า
คณะจังหวัดอุบลราชธานี เป็นผู้นำได้สนับสนุนส่งเสริมและผลักดันเรื่องการศึกษามาโดยตลอด ด้วยความ
ประสงค์ที่จะให้พระภิกษุสามเณรในชนบทได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียน อยู่ในท้องถิ่นของตนเอง โดยไม่จำเป็นต้อง
ต้องเข้าไปศึกษาในกรุงเทพมหานคร ที่มีแต่ความยุ่งยากลำบากทั้งที่อยู่อาศัยการขบฉัน ตลอดทั้งการเดินทาง

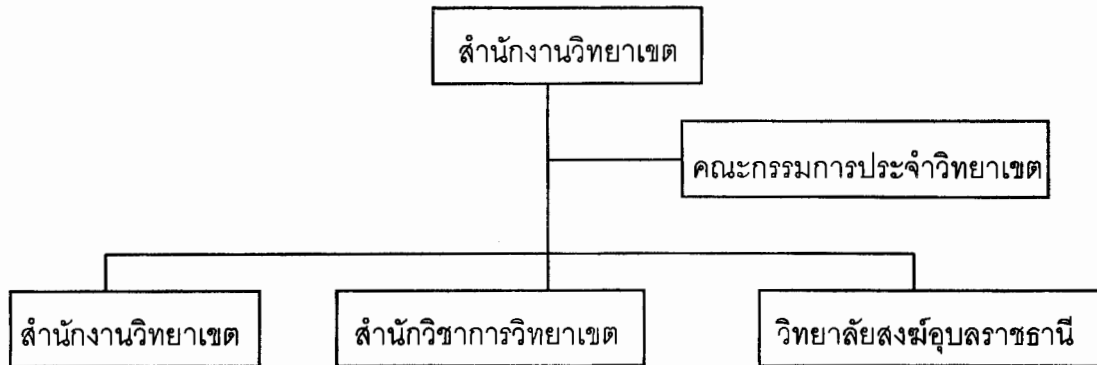
จากการประชุมของเจ้าคณะพระสังฆาธิการ จึงมีมติให้สร้างอาคารวิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานีขึ้น ที่
วัดมหาวนาราม ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อ ปี พ.ศ. ๒๕๒๑ ได้ประกอบพิธีวาง
ศิลาฤกษ์โดย ฯพณฯพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ สมัยเป็นนายกรัฐมนตรี เป็นประธาน และมีเจ้าประคุณ
สมเด็จพระพุทธมาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) เป็นประธานฝ่ายสงฆ์ และได้ดำเนินการจัดหาทุนทรัพย์เรื่อยมา
จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๕๒๒ จึงได้ลงมือสร้างอาคารตามแบบแปลนถึงชั้นที่ ๒ ก็หมดงบประมาณ

ปี พ.ศ. ๒๕๒๙ คณะสงฆ์จังหวัดอุบลราชธานี มีความเห็นว่าอาคารทั้ง ๒ ชั้นสามารถใช้งานได้ จึง
มีมตินำเสนอโครงการขอตั้งเป็นวิทยาเขต ต่อสภามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ และ
ได้อนุมัติจากสภามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ให้จัดตั้งเป็นวิทยาเขตอุบลราชธานี
ตามประกาศมหาวิทยาลัยที่ ๗๙/๒๕๒๙ ประกาศ ณ วันที่ ๒๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๙

ปี พ.ศ. ๒๕๓๔ รัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณเพื่อสร้างอาคารวิทยาลัยสงฆ์ต่อเป็นเงินจำนวน ๑๓
ล้านบาทเศษ ด้วยงบประมาณส่วนนี้จึงทำให้อาคาร ๕ ชั้น เสร็จสมบูรณ์ตามแบบแปลน ซึ่งใช้งบประมาณ
รวมทั้งสิ้น ๓๐ ล้านบาทเศษ เริ่มใช้อาคารอย่างสมบูรณ์แบบเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๕

วันพฤหัสบดีที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๖ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี ทรง
เสด็จเปิดอาคารเรียน มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ วิทยาเขตอุบลราชธานีอย่างเป็นทางการ (เลขานุการคณะกรรมการประจำวิทยาเขตอุบลราชธานี, ๒๕๔๒)

โครงสร้างการแบ่งสายงาน

แผนภูมิที่ ๑๔ โครงสร้างการแบ่งส่วนงานของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตอุบลราชธานี

หลักสูตรที่เปิดสอน

- ๑) คณะพุทธศาสตร์ สาขาวิชาเอกศาสนา
- ๒) คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาเอกสังคมศึกษา สาขาวิชาเอกภาษาอังกฤษ
- ๓) คณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชาเอกบริหารรัฐกิจ สาขาวิชาเอกสังคมวิทยาและ
มานุษยวิทยา

หลักสูตรพิเศษ

- หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครู ๑ ปี
- โครงการจัดการศึกษาภาคพิเศษ แก่พระสังฆาธิการผู้ปฏิบัติกร (หลักสูตรพุทธศาสตร์
บัณฑิตสาขาวิชาเอกศาสนา) เรียนเฉพาะวันเสาร์ - อาทิตย์

กิจกรรมนิสิต

โครงการปฏิบัติศาสนกิจหลังจากจบการศึกษาปีสุดท้าย (ถือว่าอยู่ในหลักสูตรการเรียน การสอน)

๒.๓.๗ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

ประวัติและความเป็นมา

สำนักเรียนปริยัติโกศลวิทยา วัดกลาง สุรินทร์ ได้เปิดทำการสอนทั้งแผนกนักธรรม บาลี ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๘๓ และต่อมาขออนุญาตเปิดโรงเรียนบาลีมัธยมทำให้พระภิกษุสามเณรทั้งในจังหวัดสุรินทร์และจังหวัดใกล้เคียงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เดินทางมาศึกษาเป็นจำนวนมากพอสมควร ต่อมาเหตุการณ์ทางการศึกษาฝ่ายสงฆ์เปลี่ยนแปลงไปทำให้โรงเรียนบาลีมัธยมต้องเลิกล้มกิจการ

ในปีพุทธศักราช ๒๕๒๒ พระราชสิทธิโกศล เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์ได้มอบหมายให้พระรัตนภาส วิมล รองเจ้าคณะจังหวัด พร้อมด้วยคณะสงฆ์จำนวนหนึ่งและคณะอุบาสกและอุบาสิกาจังหวัดสุรินทร์ เดินทางไปนิมนต์ พระมหาทองอยู่ ญาณวิสุโท ปริยัติธรรม ๙ ประโยค พุทธศาสตร์บัณฑิต, (เอ็ม.เอ.) จำพรรษาอยู่ที่จังหวัดลำปาง มารับตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดศาลาลอย อำเภอเมืองสุรินทร์ และรองเจ้าคณะ จังหวัดสุรินทร์ ฝ่ายจัดการศึกษามีหน้าที่ดำเนินการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์ ต่อมาในปี พุทธศักราช ๒๕๒๓ พระมหาทองอยู่ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญที่ พระศรี ธีรพงษ์ (ปี ๒๕๓๕ ได้เลื่อนเป็นพระราชาคณะชั้นราชเป็นพระราชวิสุทธิเมธี)

ในปีพุทธศักราช ๒๕๒๔ พระราชสิทธิโกศล เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์เรียกประชุมครูปริยัติธรรม และ เจ้าอาวาสวัดในเขตเทศบาล ที่อุโบสถวัดกลางสุรินทร์ ที่ประชุมมีมติเป็นเอกฉันท์ให้จัดตั้งโรงเรียนพระ ปริยัติธรรมแผนกสามัญเพื่อให้พระภิกษุสามเณรมีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไปที่ประชุมได้ มอบภาระธุระให้พระราชวิสุทธิเมธีรองเจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์ เป็นผู้ดำเนินการขออนุญาตจัดตั้ง และ กระทรวงศึกษาธิการก็อนุญาตให้จังหวัดสุรินทร์จัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญในระดับมัธยมต้น ตามใบอนุญาตที่ ๙๖/๒๕๒๔ ลง/วันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๒๔ โดยมีพระราชสิทธิโกศลเจ้าคณะจังหวัด สุรินทร์ เป็นผู้จัดการ และพระราชวิสุทธิเมธี รองเจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์เป็นครูใหญ่

ในปีพุทธศักราช ๒๕๒๗ ทางสำนักเรียนได้ขออนุญาตเปิดสอนระดับมัธยมปลายหลังจากนัก เรียนจบมัธยมปลายแล้ว ปัญหาที่ติดตามากก็คือ ไม่มีที่ให้ศึกษาต่อ จะไปศึกษาต่อที่ส่วนกลางก็หาวัดอยู่ ลำบาก จะออกไปศึกษาต่อกับสถาบันการศึกษาข้างนอกก็ขัดสนเรื่องทุน แต่ถ้าหาวัดอยู่ได้ในส่วนกลางหรือ มีทุนที่จะออกไปศึกษาต่อข้างนอกก็จะทำให้เกิดภาวะสมองไหลของพระพุทธศาสนาไปรวมกันอยู่แต่ในส่วน กลางและไหลออกไปจากวัดไปอยู่บ้าน ทำอย่างไรจึงจะหยุดภาวะสมองไหลของคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์ได้ และเมื่อไหลออกไปแล้วทำอย่างไรจึงจะให้มันสมองที่ได้รับการพัฒนาแล้วไหลกลับมาช่วยพระ ช่วยวัด ช่วย พระพุทธศาสนา นี่คือ จุดเริ่มต้นที่ทำให้เกิด "วิทยาเขตสุรินทร์" ขึ้น

ความคิดที่จะจัดตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์ ได้เริ่มมาตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๒๙ โดยพระราช สิทธิโกศล เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์ และพระราชวิสุทธิเมธี ฝ่ายจัดการศึกษาของคณะสงฆ์

จังหวัดสุรินทร์ มีแนวความคิดที่จะขยายการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์ ให้ครบวงจรขึ้น ทั้งนี้ได้รับความเห็นชอบและความสนับสนุนจากนายเสนอ มูลศาสตร์ ผู้ว่าราชการจังหวัดสุรินทร์

พระราชสิทธิโกศล เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์ จึงมีหนังสือนิมนต์เจ้าคณะพระสังฆาธิการของจังหวัดสุรินทร์มาร่วมประชุมปรึกษาหารือที่อุโบสถวัดกลางสุรินทร์ เมื่อเดือนพฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๒๙ ที่ประชุมมีมติเป็นเอกฉันท์ให้จัดตั้งสาขามหาวิทยาลัยสงฆ์จังหวัดสุรินทร์ขึ้นในปี พุทธศักราช ๒๕๓๐ แต่ทางคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์ ไม่สามารถดำเนินการได้ทันที เนื่องจากขาดบุคลากรที่จะดำเนินการ

ปีพุทธศักราช ๒๕๓๑ คณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์พร้อมทั้งข้าราชการ คณาจารย์พ่อค้าและประชาชน ได้พร้อมใจกันประชุมอีกครั้งหนึ่งที่ศาลาบำเพ็ญกุศลวัดกลางสุรินทร์ โดยมีพระราชสิทธิโกศลเจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์เป็นประธานฝ่ายสงฆ์ และนายเถกิง เจริญศรี ผู้ว่าราชการจังหวัดสุรินทร์ เป็นประธานฝ่ายฆราวาส ที่ประชุมได้ยืนยันในมติเดิมตั้งแต่ปี พุทธศักราช ๒๕๒๙ ให้ดำเนินการขออนุญาตจัดตั้งสาขามหาวิทยาลัยสงฆ์จังหวัดสุรินทร์ขึ้น โดยให้อาคารสถานที่ของวัดศาลาลอย อำเภอเมืองสุรินทร์ เป็นสำนักงานและอาคารชั่วคราว ที่ประชุมได้มอบหมายให้พระราชวิสุทธิเมธี พุทธศาสตรบัณฑิต รองเจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์ฝ่ายจัดการศึกษา และพระมหาประจักษ์ จักกะธัมโม พุทธศาสตรบัณฑิต พระจริยานิเทศก์ประจำจังหวัดสุรินทร์เป็นผู้แทนคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์ เป็นผู้ดำเนินการขออนุญาตตั้งสาขามหาวิทยาลัยสงฆ์จังหวัดสุรินทร์ต่อมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งคณะสงฆ์ไทย ทางสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ประชุมสภามหาวิทยาลัยครั้งที่ ๒/๒๕๓๑ เมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๓๑ มีมติเป็นเอกฉันท์ให้จัดตั้งวิทยาเขตสุรินทร์ขึ้นในสาขาวิชา "คณะสังคมาศาสตร์" โดยมีชื่อเต็มว่า "มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ วิทยาเขตสุรินทร์"

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ วิทยาเขตสุรินทร์ ได้ทำการปฐมนิเทศเปิดการศึกษาครั้งแรก เมื่อวันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๓๑ มีพระภิกษุสามเณรสมัครเป็นนิสิตรุ่นแรกจำนวน ๔๐ รูป และได้ประกอบพิธีเปิดป้าย เมื่อวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๓๑ โดยมีสมเด็จพระพุฒาจารย์ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช เป็นประธานฝ่ายสงฆ์ และนายพิศาล มูลศาสตร์สาทร ปลัดกระทรวงมหาดไทย เป็นประธานฝ่ายฆราวาส โดยมีเจ้าคณะจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้ง ๑๗ จังหวัด ผู้ว่าราชการจังหวัดทั้ง ๑๗ จังหวัด ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พระสังฆาธิการ ข้าราชการ พ่อค้า และประชาชนร่วมในพิธีเป็นจำนวนมาก

สรุปประวัติพอสังเขป ดังนี้

ปี พุทธศักราช ๒๕๒๒ พระราชสิทธิโกศล เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์ ได้มอบหมายให้พระรัตโนภาส วิมล รองเจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์ พร้อมด้วยอุบาสกอุบาสิกา ไปนิมนต์ พระมหาทองอยู่ ญาณวิสุโท จากจังหวัดลำปาง มาดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดศาลาลอย และรองเจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์ ฝ่ายจัดการศึกษา

ปี พุทธศักราช ๒๕๒๓ พระมหาทองอยู่ ญาณวิสุโท ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญที่ “พระศรีธีรพงษ์”

ปี พุทธศักราช ๒๕๒๔ พระราชสิทธิโกศล เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์ ได้ประชุมสงฆ์แล้วมอบหมายให้พระศรีธีรพงษ์ เป็นผู้ดำเนินการจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในระดับมัธยมศึกษา

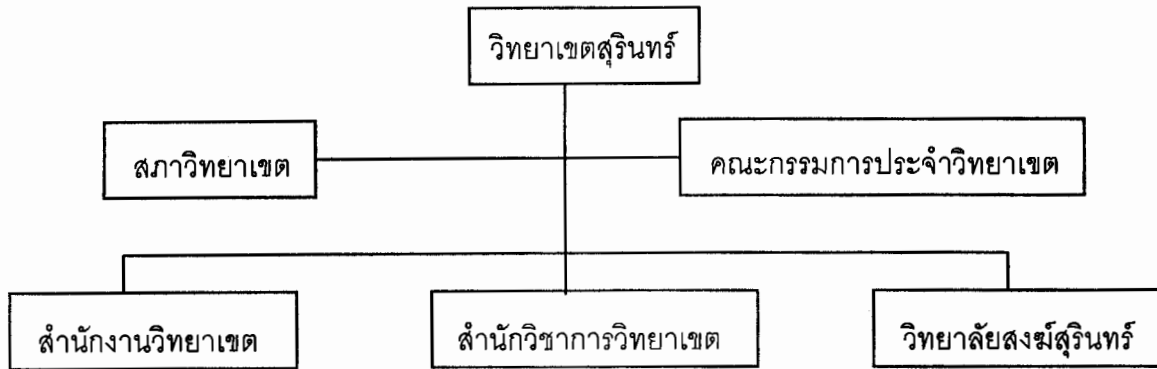
ปี พุทธศักราช ๒๕๒๗ โรงเรียนปริยัติโกศลวิทยา แผนกสามัญเปิดสอนในระดับมัธยมปลายเมื่อเรียนจบแล้วไม่มีที่เรียนต่อ

ปี พุทธศักราช ๒๕๒๙ พระราชสิทธิโกศล เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์ พระศรีธีรพงษ์ รองเจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์ มีแนวคิดจะขยายการศึกษาขึ้น ได้ปรึกษากับทางราชการระดับจังหวัดและได้รับความเห็นชอบจากนายเสนอ มูลศาสตร์ ผู้ว่าราชการจังหวัดสุรินทร์ จากนั้นเจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์จึงได้ประชุมคณะพระสังฆาธิการในจังหวัดสุรินทร์เพื่อจัดตั้งสาขาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ขึ้นที่ประชุมมีมติเห็นชอบเป็นเอกฉันท์แต่ยังไม่สามารถดำเนินการได้ทันที

ปี พุทธศักราช ๒๕๓๑ ได้มีการประชุมกันอีกครั้งหนึ่ง โดยมีพระราชสิทธิโกศล เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์ เป็นประธานฝ่ายสงฆ์ นายเถกิง เจริญศรี ผู้ว่าราชการจังหวัดสุรินทร์ เป็นประธานฝ่ายฆราวาสที่ประชุมได้มีมติให้ยึดมติเดิมคือ จะจัดตั้งสาขาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ให้ได้ จึงมอบหมายให้พระศรีธีรพงษ์ รองเจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์ และพระมหาประจักษ์ จักกะธัมโม พระจริยานิเทศก์ประจำจังหวัดสุรินทร์ เป็นผู้ดำเนินการแทนคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์

ปี พุทธศักราช ๒๕๓๑ สภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้มีมติเป็นเอกฉันท์ให้จัดตั้งวิทยาเขตสุรินทร์ขึ้น โดยมีชื่อเต็มว่า “มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์” (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์, ๒๕๔๒)

โครงสร้างการแบ่งส่วนงาน

แผนภูมิที่ ๑๕ โครงสร้างการแบ่งส่วนงานของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตสุรินทร์

หลักสูตรที่เปิดสอน

- ๑) คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาเอกการบริหารการศึกษา สาขาวิชาเอกสังคมศึกษา
สาขาวิชาเอกการศึกษานอกโรงเรียน
- ๒) คณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชาเอกสังคมวิทยา สาขาวิชาเอกรัฐศาสตร์ สาขาวิชาเอก
เศรษฐศาสตร์ สาขาวิชาเอกสังคมสงเคราะห์ศาสตร์

กิจกรรมนิสิต

- ๑) โครงการปฏิบัติศาสนกิจของนิสิต
- ๒) โครงการนิสิตอาสาพัฒนา
- ๓) โครงการอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐานของพระนิสิต

๒.๔ รูปแบบของการบริหารการศึกษา

"จุดมุ่งหมายของการศึกษาจะต้องเป็นสิ่งเดียวกับจุดมุ่งหมายของชีวิต หมายถึง การค้นหาความจริงแท้ ซึ่งเป็นสิ่งสากล เป็นสัจจะและมีความเป็นนิรันดร์ หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่า เพื่อต้องการได้ความรู้ที่แท้จริง" เป็นความคิดทางการศึกษาของเพลโตและกล่าวว่าในจักรวาลนี้ประกอบด้วย ๒ ส่วนที่สำคัญคือ ส่วนที่เรารับรู้ด้วยประสาทสัมผัส และส่วนที่รับรู้ด้วยความคิดหรือจิตจากแนวคิดนี้ เพลโตต้องการให้รัฐเป็นผู้รับผิดชอบจัดการศึกษาเองเพื่อจะได้พลเมืองที่มีคุณภาพเพื่อพัฒนาสังคม

ให้ดีขึ้น การศึกษาจะอบรมบ่มนิสัยให้ทุกคนเป็นผู้มีคุณธรรมสูง จะทำให้กฎหมายและข้อบังคับต่าง ๆ ในสังคมเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็นอีกต่อไป รูปแบบการศึกษาตามแนวคิดของ เพลโต ต้องการให้ผู้เรียนเริ่มต้นมีอายุประมาณ ๗ ปี และสิ้นสุดลงเมื่ออายุประมาณ ๕๐ ปี (ศักดิ์ ประทานพร, ๒๕๓๕) แม้ว่าจะเป็นรูปแบบที่เป็นอุดมคติซึ่งในทางปฏิบัติเป็นไปได้ยาก แต่ทางพุทธศาสนามองว่าการศึกษาเป็นการศึกษาเพื่อให้อุทิศใจในธรรมชาติของมนุษย์และศึกษาเพื่อให้เกิดความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ อาจนับได้ว่าอริยสัจ ๔ เป็นรูปแบบหนึ่งของการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และ มรรค (สุมน อมรวิวัฒน์, ๒๕๒๘)

ในปัจจุบันรูปแบบของการจัดการศึกษาเป็นยุคการปฏิรูปการศึกษา เนื่องจากการจัดการศึกษาในอดีตที่ผ่านมา นั้น เป็นการตอบสนองด้านเศรษฐกิจและสนองกลุ่มคนเพียงกลุ่มเดียวจะเห็นได้ว่าช่องว่างระหว่างคนจนและคนรวยนับวันจะห่างมากขึ้น ตามความเจริญก้าวหน้าของการจัดการศึกษายุคใหม่ ทำให้นักการศึกษาพยายามที่จะค้นหารูปแบบการจัดการศึกษาที่จะตอบสนองสังคมอย่างทั่วถึง พระธรรมปิฎก ได้มองเห็นการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประชาคมโลกในปัจจุบันเป็นไปในทิศทางที่ก่อปัญหาให้กับประชาชน สังคม และสิ่งแวดล้อม จึงนำเสนอการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) โดยกล่าวถึงระบบความสำคัญขององค์ประกอบที่จะต้องเป็นปัจจัยส่งผลเกื้อกูลแก่กันให้ดำรงอยู่ด้วยดีด้วยกัน และในระบบนี้มนุษย์เป็นปัจจัยตัวกระทำที่สำคัญที่สุด องค์ประกอบนั้นประกอบด้วยมนุษย์ สังคม ธรรมชาติและเทคโนโลยี ซึ่งทั้งหมดนี้ คนจะต้องเป็นตัวผสมผสานให้เกิดความเกื้อกูลและพัฒนาอย่างถูกต้อง ดังพุทธพจน์ว่า “คนที่เป็นบัณฑิตมีปัญญามากย่อมคิดการ มิใช่เพื่อเบียดเบียนตน มิใช่เพื่อเบียดเบียนผู้อื่น มิใช่เพื่อเบียดเบียนทั้งสองฝ่าย เมื่อจะคิดย่อมคิดการที่เกื้อกูลแก่ตน ที่เกื้อกูลแก่ผู้อื่น ที่เกื้อกูลแก่ทั้งสองฝ่าย ที่เกื้อกูลแก่ทั้งโลกเลยทีเดียว” (พระธรรมปิฎก, ๒๕๓๗)

การบริหารการศึกษาสามารถจำแนกได้ใน ๒ ลักษณะคือ โครงสร้างและองค์กรอีกลักษณะหนึ่งคือ กระบวนการกำหนดนโยบายและแผนการศึกษา ซึ่งโครงสร้างและองค์กรมักจะถูกกำหนดโดยระบบการปกครองของประเทศ กฎ ระเบียบ การบริหารราชการซึ่งจะมีโครงสร้างและองค์กรตั้งแต่ระดับคณะรัฐมนตรี กระทรวง ทบวง กรม และสำนักงาน คณะกรรมการต่าง ๆ เป็นองค์ประกอบในการกำหนดโครงสร้างและองค์กร ส่วนลักษณะที่สองนั้นการกำหนดนโยบายและแผนการศึกษาจะถูกกำหนดโดยหน่วยงานในองค์กรระดับต่าง ๆ โดยกำหนดเป็นระดับชาติ ระดับกระทรวง ทบวง กรม ระดับจังหวัด ระดับท้องถิ่น หรืออาจจำแนกเป็นระดับภาคหรือระดับเขต ตามแต่โครงสร้างขององค์กรนั้น ๆ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๓๕) แต่สำหรับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ได้รับจัดตั้งตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐ ซึ่งได้กำหนดให้เป็นมหาวิทยาลัยที่มีความเป็นอิสระโดยมีกระทรวงศึกษาธิการทำหน้าที่กำกับดูแลเรื่องทั่วไป และมหาเถรสมาคมทำหน้าที่กำกับ ควบคุมการเรียนการสอนและการทำวิจัยกำหนดให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย โดยในพระราชบัญญัติได้กำหนดการแบ่งส่วนงานคณะกรรมการต่าง ๆ และกำหนดบทบาทหน้าที่ในการบริหารงาน จึงถือได้ว่ารูปแบบการบริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นไปตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นสำคัญ ดังนั้นการบริหารการศึกษาของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงนับว่าเป็นรูปแบบที่ดีที่สุดรูปแบบหนึ่ง เนื่องจากเท่าที่ผ่านมา การบริหารการศึกษาในระบบราชการไทยมักจะล้มเหลวเนื่องจาก ระบบราชการเป็นการรวมศูนย์อำนาจ สั่งการ เป็นระบบที่แข็งกระด้าง (Rigid) เสมือนถูกทำให้เป็นหิน (Petrified) ทำให้ปรับตัวยากเกิดการเรียนรู้น้อยเป็นโครงสร้างที่สะท้อนวัฒนธรรม อำนาจ โครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีอำนาจกับผู้ไม่มีอำนาจ และเป็นระบบที่ไม่สามารถปรับตัวได้ หรือปรับตัวได้น้อย โดยพิจารณาได้จากลักษณะของการเรียนรู้อย่างหนึ่งคือ การได้รับรู้กลับคืนมาจากการปฏิบัติ (Feedback) ซึ่งระบบราชการยังขาดอยู่มาก (ประเวศ วะสี, ๒๕๔๑) ระบบที่ใช้กับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงเป็นระบบที่ปรับตัวได้ (Adaptive system) แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้บริหารของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จะสามารถสร้างกลไก Feedback หรือ Feedback Loop ในการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยได้ดีเท่าใด

ความพยายามหารูปแบบที่เหมาะสมของมหาวิทยาลัยในอดีตจนถึงปัจจุบันนั้น การที่มหาวิทยาลัยจะบรรลุความเป็นเลิศได้นั้นมีเงื่อนไข ๒ ประการคือ ระบบงานของมหาวิทยาลัยจะต้องมีความเป็นอิสระ มีความคล่องตัวในการดำเนินงานพอสมควร ภายในขอบเขตที่เหมาะสม และจะต้องมีเสรีภาพทางวิชาการ ตามสภาพความจำเป็นของสถาบันทางวิชาชีพชั้นสูง ซึ่งมุ่งสร้างความเป็นอิสระเพื่อให้เกิดความงอกงาม สร้างสรรจรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการหลักสำคัญสองประการนี้เป็นพื้นฐานของการสร้างระบบในมหาวิทยาลัยไม่ว่าที่ใดในโลกและเป็นเกณฑ์วัดความเป็นมหาวิทยาลัยเท่าที่พัฒนามาแล้ว หากใช้หลัก ๒ ประการเป็นเกณฑ์วัดแล้ว มหาวิทยาลัยของไทยยังห่างไกลจากสภาพดังกล่าว และจะต้องยอมรับว่าส่วนหนึ่งเป็นเพราะมหาวิทยาลัยใช้ระบบราชการเต็มตัวเกินไปทำให้ขัดกับหลักความเป็นอิสระและเสรีภาพทางวิชาการจนกระทั่งกระทบต่อการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย อีกส่วนหนึ่งนั้นเกิดจากพฤติกรรมของคณะทำงานในมหาวิทยาลัยเอง ในประเด็นหลังนี้ถ้าไม่เปลี่ยนแปลงแก้ไขให้ดีขึ้นแล้วไม่ว่าโครงสร้างและรูปแบบของมหาวิทยาลัยเป็นอย่างไรก็ไม่ประสบผลสำเร็จทั้งสิ้น เพราะปัญหาเรื่องโครงสร้างแก้ไขไม่ยาก แต่ปัญหาเรื่องพฤติกรรมการบริหารและการปฏิบัติงานของบุคลากรในมหาวิทยาลัยนั้นเป็นสิ่งที่แก้ไขได้ยาก ถ้าเมื่อใดระบบมหาวิทยาลัยไทยมีปัญหาทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับโครงสร้างตามหลักดังกล่าว

และมีปัญหาทั้งการพัฒนาพฤติกรรมกรรมการบริหารและพฤติกรรมกรรมการทำงานประกอบกันแล้ว หน่วยงานที่มีปัญหาเช่น นี้อยู่ในภาวการณ์วิกฤตมาก (วิจิตร ศรีสอ้าน, ๒๕๒๕)

ในปัจจุบันนี้องค์การการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยและระดับอื่น ๆ ได้ให้ความสำคัญต่อรูปแบบของการจัดการศึกษาหรือรูปแบบการบริหารการศึกษา เพราะในอดีตที่ผ่านมา การจัดการศึกษาเกือบทั้งหมดอยู่ใน ภาคราชการ ซึ่งรูปแบบการจัดการศึกษาในปัจจุบัน จะต้องคำนึงถึงการให้อิสระ และเสรีภาพในด้านการบริหาร การบริหารวิชาการ การบริหารงานบุคคล และการบริหารการเงิน จึงจะสามารถพัฒนาให้องค์กรการจัดการศึกษานั้น ๆ สามารถดำเนินการไปสู่วัตถุประสงค์ได้ รูปแบบการบริหารสถาบันอุดมศึกษามีอยู่ ๔ รูปแบบ (สายหยุด จำปาทอง, ๒๕๓๑)

๑) แบบองค์กรคู่ขนาน (The Dual Organization Model) การบริหารแบบนี้แยกเป็นสองส่วนคือ การบริหารงานวิชาการ และการบริหารการสนับสนุนวิชาการ โดยมีนักศึกษา กับอาจารย์เป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษา การบริหารวิชาการ และมีฝ่ายบริหารและเจ้าหน้าที่เป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร การสนับสนุน วิชาการ

๒) แบบชุมชนวิชาการ (The Academic Community Model) ในรูปแบบนี้จะประกอบด้วย ๔ กลุ่ม คือ อาจารย์ นักศึกษา ศิษย์เก่า และผู้บริหาร รูปแบบนี้ประกอบด้วยสภาอาจารย์ องค์กรนักศึกษา และสภาผู้บริหารทำหน้าที่ร่วมกันในการบริหารการศึกษา

๓) แบบการเมือง (The Political Model) รูปแบบนี้ตั้งสมมติฐานว่า อาจารย์ นักศึกษา ผู้บริหารจะต้องต่อสู้ชิงอำนาจกันอยู่ตลอดเวลา จึงเกิดการประนีประนอมที่เรียกว่า กระบวนการทางการเมือง ซึ่งระบบนี้จะต้องอาศัยความเป็นผู้นำของผู้บริหารจึงจะทำให้เกิดความประนีประนอมง่ายขึ้น

๔) แบบราชการ (The Bureaucratic Model) เป็นการจัดรูปแบบที่แบ่งเป็นคณะวิชา ภาควิชา มีระดับผู้บังคับบัญชาชัดเจน โดยใช้ระเบียบกฎเกณฑ์ ข้อบังคับ เป็นเครื่องตัดสินใจในการดำเนินงาน ซึ่งรูปแบบนี้ไม่เหมาะสมกับสถาบันอุดมศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

ในปัจจุบันมหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้ทำการศึกษาและพัฒนาระบบโครงสร้างและระบบบริหาร มหาวิทยาลัย เพื่อที่จะออกนอกระบบราชการ และจากผลการศึกษาคณะทำงานในการพัฒนาระบบบริหาร ได้นำเสนอโครงสร้าง ซึ่งได้แบ่งกลุ่มงานออกเป็น ๓ ฝ่ายคือ ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายบริการและบริหาร และฝ่ายกิจการภายนอก โดยมีคณะกรรมการ ๓ คณะ ทำหน้าที่ตัดสินใจในการดำเนินงาน หรือแก้ปัญหาที่สำคัญประกอบด้วยสภา วิชาการ ที่ประชุมคณบดีและคณะกรรมการบริหารบุคคลซึ่งหน่วยงานที่ทำหน้าที่ควบคุมและตรวจสอบการปฏิบัติงานคือ หน่วยตรวจสอบภายในและหน่วยตรวจสอบคุณภาพแบบ TQM (มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๒) ทั้งนี้การบริหารงานของอธิการบดีจะอยู่ภายใต้การปกครองของสภามหาวิทยาลัย ดังแผนภูมิที่ ๑๖

โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการบริหารการศึกษา มีดังนี้

เกรียงศักดิ์ เชี่ยวยิ่ง (๒๕๓๓) ได้วิจัย พบว่า รูปแบบการบริหารของมหาวิทยาลัยขอนแก่นเป็นลักษณะของระบบราชการและระบบการเมืองมากกว่าจะเป็นระบบวิชาการ ความสัมพันธ์ของการบริหารค่อนข้างมีลักษณะของระบบราชการ การตัดสินใจในการบริหารมักเป็นไปตามผู้บริหารและกลุ่มที่สนับสนุน และผู้บริหารทุกระดับมีทัศนคติที่จะรักษาฐานะและอำนาจของตนโดยวิธีการทางการบริหารและการเมือง บางประการได้ถูกนำมาใช้ให้เกิดความมั่นคงในตำแหน่งมากกว่าจะให้ความสำคัญด้านการบริหารวิชาการ

วิจิตร สินสิริ และคณะ (๒๕๒๗) ได้มีข้อค้นพบว่า มหาวิทยาลัยหลายวิทยาเขตมีสภาพพึงประสงค์มากที่สุดคือ ความเป็นอิสระในการบริหารงาน โอกาสพัฒนาความชำนาญเฉพาะทาง และปัญหาที่พบคือ ระบบมหาวิทยาลัยวิทยาเขตทำให้มีหน่วยงานซ้ำซ้อน การติดต่อกับทบวงมหาวิทยาลัยต้องผ่านหลายขั้นตอนทำให้ล่าช้ามาก อาจารย์ส่วนมากต้องการอยู่ในวิทยาเขตหลัก หรือวิทยาเขตในกรุงเทพมหานคร การเสนอเรื่อง และการติดต่อกับหน่วยงานภายนอกต้องผ่านหลายระดับหลายขั้นตอนทำให้ล่าช้ามาก และอาจารย์ส่วนมากไม่ต้องการไปอยู่วิทยาเขตใหม่ หรือวิทยาเขตสาขา ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาคือ ควรสนับสนุนอัตรากำลังให้มากขึ้นตามปริมาณงานที่เพิ่มขึ้น กระจายอำนาจการบริหารให้แก่วิทยาเขต และกำหนดอำนาจหน้าที่ให้ชัดเจน ควรมีคณะกรรมการและอนุกรรมการประสานงานระหว่างวิทยาเขตควรลดขั้นตอนในการผ่านงาน และการเบิกจ่ายเงินงบประมาณ นอกจากนั้นควรเปิดโอกาสให้ออน - ย้าย ระหว่างวิทยาเขตได้ และควรสนับสนุนงบประมาณเพื่อดึงดูดคนไปทำงานวิทยาเขตในภูมิภาคและควรยกวิทยาเขตให้มีฐานะเป็นมหาวิทยาลัย

ชมพู่ แก้วปัญญา (๒๕๓๙) ได้วิจัยรูปแบบการบริหารงานวิชาการของมหาวิทยาลัยแห่งชาติ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า โครงสร้างการบริหารงานวิชาการยังไม่เป็นระบบที่ชัดเจน การปฏิบัติจึงยังไม่ได้ดำเนินการครบถ้วน การบริหารจะต้องเน้นและให้ความสำคัญด้านวิชาการเป็นพิเศษ และถือว่าการบริหารด้านอื่น ๆ เป็นส่วนสนับสนุนวิชาการ และโครงสร้างของรูปแบบการบริหารงานวิชาการมีโครงสร้างสายการบังคับบัญชาเป็นสายเดี่ยวลดหลั่นกันไปตามลำดับ แต่มีความสัมพันธ์กันทั้งในแนวตั้งและแนวนอน และมีการกำหนดอำนาจหน้าที่ชัดเจน โดยเน้นการบริหารในรูปแบบคณะกรรมการ

กรรณิการ์ มานะกิจ และคณะ (๒๕๓๙) ได้วิจัยเรื่องการบริหารงานบุคคลของมหาวิทยาลัยขอนแก่นได้สรุปข้อเสนอแนะดังนี้ ๑) การวางแผนกำลังคนมีปัญหาคูปลรรคจากขาดแคลนงบประมาณ

ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของการวางแผนกำลังคน การใช้คนไม่ตรงกับงานปริมาณคนกับปริมาณงานไม่สมดุลกัน และขาดผู้เชี่ยวชาญด้านการวางแผนกำลังคน ๒) การสรรหาและการคัดเลือกบุคคลมีปัญหาจากการเล่นพรรคเล่นพวก การประชาสัมพันธ์ในวงแคบไม่มีผู้มาสมัครงาน หรือมาน้อย ๓) การฝึกอบรมและการพัฒนาบุคคล พบว่า ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของการฝึกอบรม และการพัฒนาบุคคล หลักสูตรไม่ตรงกับความต้องการ ๔) การจ่ายผลตอบแทน พบว่า ค่าจ้างไม่สมดุลกับลักษณะงาน และสวัสดิการยังจัดให้ไม่เพียงพอกับความต้องการ

สรุปจากการศึกษาผลงานวิจัย พบว่า รูปแบบการบริหารการศึกษามีโครงสร้างเป็นระบบราชการ ดังนั้นจึงขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐและหน่วยงานตามสายการบังคับบัญชา และโดยทั่วไปจึงให้ความสำคัญต่อสายการบังคับบัญชามากกว่าด้านการบริหารวิชาการ ในปัจจุบันรูปแบบการบริหารการศึกษาในระดับอุดมศึกษาได้แบ่งงานออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มวิชาการ และกลุ่มสนับสนุนวิชาการทั้งนี้การกำหนดรูปแบบขึ้นอยู่กับบุคลากร ทรัพยากร เทคโนโลยีใหม่ ๆ และการจัดการที่มีประสิทธิภาพทั้งนี้ สิ่งที่มีความสำคัญและเป็นเครื่องบ่งชี้การดำเนินงานให้เป็นไปตามรูปแบบที่กำหนดไว้คือ คุณธรรมหรือจริยธรรมของบุคคลในองค์กรนั้น ๆ และจากรูปแบบการบริหารการศึกษา ที่มีโครงสร้างเป็นระบบราชการเนื่องมาจากการจัดการศึกษาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นการจัดการของรัฐซึ่งมีโครงสร้างการบริหารงานเป็นระบบการบริหารงานแบบการปกครอง ซึ่งให้ความสำคัญต่อสายการบังคับบัญชามากกว่าการบริหารงานด้านอื่น ๆ จึงทำให้การบริหารการศึกษาไม่ได้รับความสำคัญโดยตรง รูปแบบการบริหารการศึกษาระดับอุดมศึกษาประกอบด้วยกลุ่มบริหารงานวิชาการ และกลุ่มสนับสนุนทางวิชาการ การกำหนดรูปแบบการบริหารการศึกษา ประกอบด้วยโครงสร้างการแบ่งส่วนงาน โครงสร้างการบริหารงานเป็นการจัดการบริหารในรูปคณะกรรมการซึ่งประสิทธิภาพการทำงานไม่ได้ขึ้นกับการจัดรูปแบบเพียงอย่างเดียว ปัจจัยอื่นเช่น บุคลากร ทรัพยากร เทคโนโลยีใหม่ ๆ และการจัดการที่ดีเป็นส่วนสำคัญต่อการดำเนินงานขององค์กรนั้น ๆ ในปัจจุบันการบริหารงานตั้งแต่ระดับชาติจนถึงระดับการปฏิบัติงาน ให้ความสนใจที่จะนำระบบคุณธรรม (Merit System) หรือธรรมรัฐ (Good Governance) เข้ามาใช้เป็นรูปแบบใหม่ของระบบงานซึ่งก็หมายถึง ให้ความสำคัญต่อคุณธรรมหรือจริยธรรม ของบุคคลในองค์กรนั้น ๆ อาจจะถูกกล่าวง่าย ๆ ได้ว่าเป็นหน้าที่ขององค์กรสถาบันทางศาสนาที่จะเข้ามากำหนดรูปแบบการบริหารการศึกษาในยุคใหม่

การดำเนินการวิจัย

๓.๑ การออกแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งหาคำตอบในประเด็นหลักใน ๒ เรื่องคือ การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการบริหารงานของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และการพัฒนารูปแบบการบริหารการศึกษา ซึ่งเป็นการมุ่งหาคำตอบในเชิงของการอธิบายเกี่ยวกับประเด็นในเรื่องการบริหารงานจากโครงสร้างการบริหารเป็นสำคัญ

ดังนั้นเพื่อให้ได้คำตอบในประเด็นดังกล่าวข้างต้น จึงได้ออกแบบการวิจัยที่มีกระบวนการเก็บข้อมูล ๒ ครั้ง และสุดท้ายมีการสัมมนาเพื่อระดมสมอง (Brain Storming) จากผู้บริหารในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้ง ๕ แห่ง และวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งภายนอกวิทยาเขต ๒ แห่ง เพื่อให้ได้รูปแบบของการบริหารการศึกษาศาสนาอันสงฆ์ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ โดยได้ลำดับขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

๓.๒ วิธีดำเนินการวิจัย

มีขั้นตอนในการศึกษาดังต่อไปนี้

๓.๒.๑ ศึกษาพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐ เอกสารกฎ ระเบียบต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับโครงสร้างการบริหารการศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้งในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค

๓.๒.๒ นำข้อมูลที่ได้มาสร้างแบบสัมภาษณ์แบบที่ ๑ และได้มีการสัมภาษณ์ผู้บริหารในวิทยาเขต ขอนแก่น เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง จากนั้นนำมาปรับปรุงเพื่อสร้างเครื่องมือที่เป็นแบบสัมภาษณ์แบบที่ ๑ (ดูภาคผนวก)

๓.๒.๓ นำเครื่องมือที่ได้จากข้อ ๓.๒.๒ ไปสัมภาษณ์ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยทั้ง ๕ วิทยาเขต ซึ่งได้แก่ รองอธิการบดี ผู้อำนวยการสำนักงานวิทยาเขต ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและผู้อำนวยการวิทยาลัย สงฆ์

๓.๒.๔ วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นที่ได้จากการเก็บข้อมูลขั้นต้น จากข้อเสนอแนะของฝ่ายวางแผน และพัฒนาเกี่ยวกับโครงสร้างการบริหารงาน และจากพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๒ สรุปหาประเด็นสำคัญแล้วจึงสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์รอบที่ ๒

๓.๒.๕ การเก็บข้อมูลรอบ ๒ โดยการสัมภาษณ์ ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยทั้ง ๕ วิทยาเขต
เฉพาะรองอธิการบดี

๓.๒.๖ การวิเคราะห์ข้อมูลรอบ ๒ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ผ่านมากระบวนการวิเคราะห์
ขั้นต้น และจากการสัมภาษณ์รองอธิการบดีทั้ง ๕ วิทยาเขต

๓.๒.๗ การจัดการสัมมนาผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยทั้ง ๕ วิทยาเขต เพื่อ
ระดมสมองร่วมกันวิเคราะห์ พิจารณาและสรุปรูปแบบการบริหารการศึกษา

๓.๒.๘ การเก็บข้อมูลกลุ่มผู้สัมมนาในเรื่อง “บทบาทบุคลากรของสถาบันการศึกษาสังกัดการถ่าย
ทอดวัฒนธรรม

๓.๒.๙ การวิเคราะห์ข้อมูลรอบ ๓ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากข้อมูลที่ผ่านมากระบวนการวิเคราะห์ใน
รอบที่ ๒ และจากการสัมมนาผู้บริหารจาก ๕ วิทยาเขต สรุปเป็นรูปแบบการบริหารการศึกษาศาสนสถานสงฆ์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๓.๓ การกำหนดกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ บุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัย มีข้อจำกัดเฉพาะผู้บริหารในแต่ละวิทยาเขตเท่านั้น เนื่องจากมหาวิทยาลัยเพิ่งจะได้มีพระราชบัญญัติ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐ เมื่อวันที่ ๒๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๐ และประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๐ จึงนับว่าเป็นเรื่องใหม่สำหรับบุคลากรของมหาวิทยาลัย ซึ่งจะต้องมีการออกกฎ ระเบียบ คำสั่ง ของมหาวิทยาลัยในการจัดโครงสร้างการบริหารองค์กร การจัดอัตรากำลังบุคลากรและมีระเบียบข้อกำหนดต่าง ๆ ออกมาตลอดเวลา ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงและมีคำสั่งใหม่ ๆ ตลอดเวลาตั้งแต่การแต่งตั้งกรรมการสภามหาวิทยาลัยลงมาจนถึงระดับเจ้าหน้าที่ ดังนั้นบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริง จึงจำกัดเพียงผู้บริหารใน ๕ วิทยาเขตเท่านั้น ดังนั้นการวิจัยในครั้งนี้จึงมีประชากรที่เป็นผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดประกอบด้วย

๓.๓.๑	รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย & วิทยาเขต	จำนวน ๕ รูป
๓.๓.๒	ผู้อำนวยการสำนักงานวิทยาเขต	จำนวน ๕ รูป / คน
๓.๓.๓	ผู้อำนวยการสำนักวิชาการวิทยาเขต	จำนวน ๕ รูป / คน
๓.๓.๔	ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งภายในวิทยาเขต	จำนวน ๕ รูป / คน
๓.๓.๕	ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งภายนอกวิทยาเขต	จำนวน ๒ รูป
	รวมทั้งสิ้น	จำนวน ๒๒ รูป / คน

๓.๔ โครงสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี ๒ ชุด เป็นแบบสัมภาษณ์รอบที่ ๑ และแบบสัมภาษณ์รอบที่ ๒ มีโครงสร้าง ดังนี้

๓.๔.๑ แบบสัมภาษณ์ รอบที่ ๑ เป็นแบบสัมภาษณ์สำหรับผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๕ แห่ง ประกอบด้วย

- แบบสัมภาษณ์แบบที่ ๑ สำหรับผู้บริหารระดับรองอธิการบดีหรือผู้ช่วยอธิการบดี
- แบบสัมภาษณ์แบบที่ ๒ สำหรับผู้บริหารสำนักงานวิทยาเขต
- แบบสัมภาษณ์แบบที่ ๓ สำหรับผู้บริหารสำนักวิชาการวิทยาเขต
- แบบสัมภาษณ์แบบที่ ๔ สำหรับผู้บริหารวิทยาลัยสงฆ์ (ที่ตั้งภายในวิทยาเขต)
- แบบสัมภาษณ์แบบที่ ๕ สำหรับผู้บริหารวิทยาลัยสงฆ์ (ที่ตั้งภายนอกวิทยาเขต)

ลักษณะของแบบสัมภาษณ์ แบบที่ ๑ - ๕ มีโครงสร้างคล้ายกันคือ ประกอบด้วย

- ๑) สถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์
 - ๒) โครงสร้างการแบ่งส่วนงานในหน่วยงานที่รับผิดชอบ
 - ๓) โครงสร้างการบริหารในหน่วยงานที่รับผิดชอบ
 - ๔) สภาพปัจจุบัน ปัญหา สาเหตุ และข้อเสนอแนะ ความต้องการของหน่วยงานที่รับผิดชอบ
- ๓.๔.๒ แบบสัมภาษณ์รอบที่ ๒ เป็นแบบสัมภาษณ์ผู้บริหารวิทยาเขต ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๕ แห่ง เฉพาะรองอธิการบดี หรือผู้ช่วยอธิการบดี มีโครงสร้างประกอบด้วย

- (๑) สถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์
- (๒) รูปแบบโครงสร้างการบริหารงานในแต่ละหน่วยงาน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงานวิทยาเขต

สำนักวิชาการวิทยาเขต

วิทยาลัยสงฆ์ (ที่ตั้งภายในวิทยาเขต)

วิทยาลัยสงฆ์ (ที่ตั้งภายนอกวิทยาเขต)

- (๓) ความคิดเห็นเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๓.๔.๓ แบบสอบถามเรื่อง "บทบาทบุคลากรของสถาบันการศึกษาสงฆ์ต่อการถ่ายทอดวัฒนธรรม" เป็นแบบสอบถามผู้เข้าร่วมสัมมนา ประกอบด้วย ผู้บริหาร อาจารย์ และบุคลากรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้ง ๕ แห่ง มีโครงสร้างประกอบด้วย

- (๑) บทบาทต่อการดำเนินชีวิตของคน
- (๒) บทบาทต่อสังคม
- (๓) บทบาทต่อการเมืองการปกครอง
- (๔) บทบาทต่อเศรษฐกิจ
- (๕) บทบาทต่อพระพุทธศาสนา

และแบบสอบถามเกี่ยวกับ "ความคิดเห็นเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" ซึ่งเป็นแบบสอบถามจากข้อ ๓.๔.๒ เพื่อให้ผู้บริหาร คณาจารย์และบุคลากรได้แสดงความคิดเห็น

๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล

มีการเก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์ ๒ ครั้ง และนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ซึ่งถือว่าเป็นการเก็บข้อมูลในลักษณะของการระดมสมองของผู้ที่เคยให้ข้อมูลมาแล้ว ๒ ครั้ง ประกอบด้วย

๓.๕.๑ การสัมภาษณ์แบบที่ ๑

- (๑) ทำหนังสือแจ้งอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อทราบและเป็นการขออนุญาตเก็บข้อมูล
- (๒) ติดต่อประสานงานทางโทรศัพท์เพื่อขอกำหนดวันสัมภาษณ์ที่เหมาะสม
- (๓) เดินทางไปเก็บข้อมูลที่วิทยาเขตทั้ง 5 รวม วิทยาลัยสงฆ์เลย และวิทยาลัยสงฆ์นครพนม
- (๔) ข้อมูลบางส่วนยังไม่ได้ หรือที่ได้ยังไม่ครบก็ขอให้ผู้บริหารได้ดำเนินการตอบและส่งมาให้ทางไปรษณีย์

๓.๕.๒ การสัมภาษณ์แบบที่ ๒

- (๑) ติดต่อประสานงานทางโทรศัพท์เพื่อขอกำหนดวันสัมภาษณ์ที่เหมาะสม
- (๒) เดินทางไปเก็บข้อมูลด้วยวิธีสัมภาษณ์ด้วยตนเองในวิทยาเขตทั้ง ๕

๓.๕.๓ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

- (๑) จัดการประชุมผู้บริหารมหาวิทยาลัย เพื่อร่วมพิจารณาข้อมูลที่ได้รับจากการวิเคราะห์ แบบสัมภาษณ์ แบบที่ ๑ และแบบที่ ๒
- (๒) ให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาตอบแบบสอบถามเรื่อง "บทบาทบุคลากรของสถาบันการศึกษาสังกัดการถ่ายทอดวัฒนธรรม" และเรื่อง "ความคิดเห็นเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ"
- (๓) จัดประชุม เพื่อระดมสมองพิจารณาข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ทั้งหมดเป็นรายหน่วยงาน ประกอบด้วย สำนักงานวิทยาเขต สำนักวิชาการวิทยาเขต วิทยาลัยสงฆ์ ที่ตั้งภายในวิทยาเขต และวิทยาลัยสงฆ์ ที่ตั้งภายนอกวิทยาเขต

๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล หมายถึง การจำแนกแยกแยะข้อมูลที่ได้รับจากแบบสัมภาษณ์ครั้งที่ ๑ แบบสัมภาษณ์ ครั้งที่ ๒ นำมาจัดกลุ่ม โดยมีข้อมูลเกี่ยวกับการวิเคราะห์ ใช้การแจกแจงความถี่ การหาค่า

ร้อยละ และนำมาอธิบายเป็นความเรียง และนำเสนอโครงสร้างการแบ่งส่วนงาน และสุดท้ายเป็นรูปแบบที่ผ่านกระบวนการวิเคราะห์จากผลการสัมมนาเป็นรูปแบบการบริหารการศึกษาที่ได้ในประเด็นของการศึกษาจากโครงสร้างการบริหารงานเป็นสำคัญ สำหรับการแปลผลข้อมูล จากการตอบแบบสอบถามในระหว่างการดำเนินการสัมมนา ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับ “บทบาทบุคลากรของสถานการศึกษาสงฆ์ต่อการถ่ายทอดวัฒนธรรม” จากการตอบแบบสอบถามในระหว่างการดำเนินการสัมมนา เมื่อนำมาแปลผลข้อมูลค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และรายชื่อ และรายด้านต่าง ๆ นั้นมีเกณฑ์ในการแปลผลดังนี้คือ

- ๓.๕๑ - ๔.๐๐ หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับ มากที่สุด
- ๒.๕๑ - ๓.๕๐ หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับ มาก
- ๑.๕๑ - ๒.๕๐ หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับ น้อย
- ๑.๐๐ - ๑.๕๐ หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับ น้อยที่สุด

๓.๗ การเสนอผลงานวิจัย

การเสนอผลงานวิจัย ประกอบด้วยแผนภูมิ โครงสร้าง การจัดลำดับความสำคัญของหัวข้อและการพัฒนารูปแบบของการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในภาพรวมของวิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

บทที่ ๔

การวิเคราะห์และอภิปรายผลข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มุ่งจะศึกษารูปแบบการบริหารการศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยดำเนินการเก็บข้อมูล ๓ รอบ และมีการจัดสัมมนาซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลจากการระดมสมองอีกครั้ง ดังนั้นการวิเคราะห์ข้อมูลจึงได้นำเสนอ ปรากฏออกมาเป็น ๓ รอบ ดังต่อไปนี้

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลรอบแรก

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเป็นกลุ่มประชากรที่เป็นผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๕ แห่ง ประกอบด้วย รองอธิการบดีหรือ ผู้ช่วยอธิการบดี ผู้อำนวยการสำนักงานวิทยาเขต ผู้อำนวยการสำนักวิชาการวิทยาเขต ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ (ที่ตั้งภายในวิทยาเขต) และผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ (ที่ตั้งภายนอกวิทยาเขต)

ตารางที่ ๑ สถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์และตอบแบบสอบถามในรอบแรก

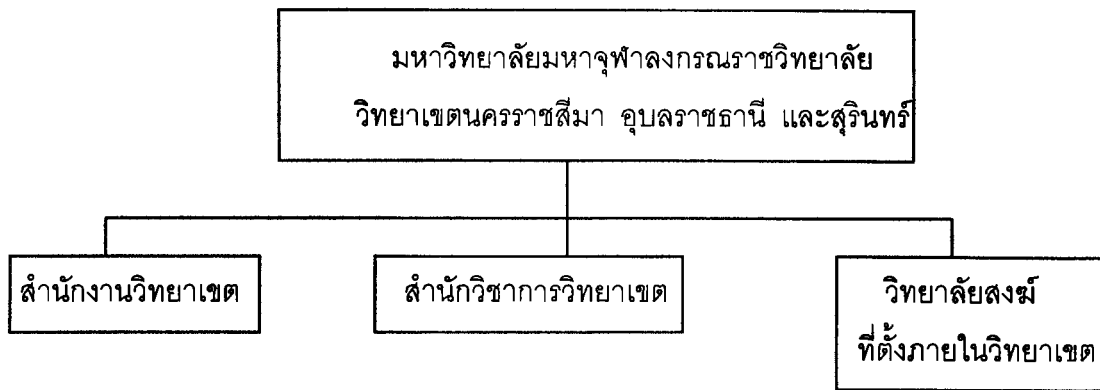
สถานภาพ	ผู้ให้สัมภาษณ์และตอบแบบสอบถาม	
	จำนวน (N=๒๒)	ร้อยละ
๑. พระภิกษุ	๑๙	๘๖.๓๖
คฤหัสถ์ (ชาย)	๓	๑๓.๖๔
๒. อายุ		
ต่ำกว่า ๓๑ ปี	๒	๙.๐๙
๓๑ - ๔๐ ปี	๙	๔๐.๙๑
๔๑ - ๕๐ ปี	๔	๑๘.๑๘
๕๑ ปีขึ้นไป	๗	๓๑.๘๒

ตารางที่ ๑ สถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์และตอบแบบสอบถามในรอบแรก (ต่อ)

สถานภาพ	ผู้ให้สัมภาษณ์และตอบแบบสอบถาม	
	จำนวน (N=๒๒)	ร้อยละ
๓. เคยบวชมานานาน		
ต่ำกว่า ๑๑ พรรษา	๓	๑๓.๖๔
๑๑ - ๒๐ พรรษา	๖	๒๗.๒๗
๒๑ - ๓๐ พรรษา	๘	๓๖.๓๖
๓๑ - ๔๐ พรรษา	๔	๑๘.๑๘
๔๑ พรรษาขึ้นไป	๑	๔.๕๕
๔. วุฒิการศึกษา		
ปริญญาตรี	๙	๔๐.๙๑
ปริญญาโท	๙	๔๐.๙๑
ปริญญาเอก	๔	๑๘.๑๘
๕. ตำแหน่ง		
รองอธิการบดี (ผู้ช่วยอธิการบดี หรือรักษาการ)	๕	๒๒.๗๓
ผู้อำนวยการ (หรือรักษาการ)	๑๗	๗๗.๒๗

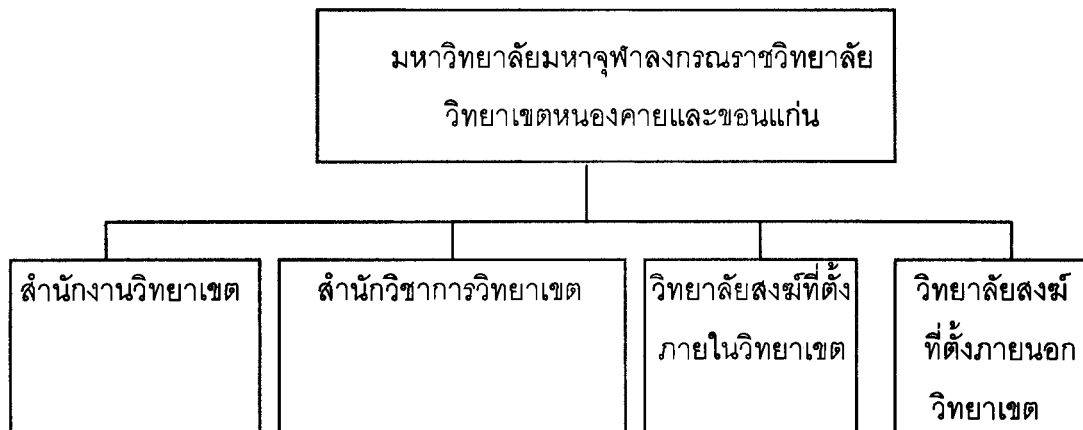
จากตารางที่ ๑ พบว่า กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุดที่เป็นพระภิกษุมีอายุในช่วง ๓๑-๔๐ ปี บวชมานานาน ๒๑-๓๐ พรรษา มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาตรี และปริญญาโท และตำแหน่งผู้อำนวยการ (หรือรักษาการ)

๔.๑.๑ โครงสร้างการแบ่งส่วนงานของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีการจัดโครงสร้างการแบ่งสายงานหลักอยู่ ๒ กลุ่มคือ กลุ่มที่มีวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งภายในวิทยาเขตเท่านั้นมี ๓ แห่ง และกลุ่มที่มีวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งอยู่ภายในและภายนอกวิทยาเขต ๒ แห่ง

แผนภูมิที่ ๑๘ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตที่มีวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งภายในวิทยาเขต

จากแผนภูมิที่ ๑๘ พบว่า วิทยาเขตที่มีโครงสร้างการแบ่งส่วนงานที่มีวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งภายในวิทยาเขตมี ๓ แห่ง ได้แก่ วิทยาเขตนครราชสีมา วิทยาเขตอุบลราชธานี และวิทยาเขตสุรินทร์ ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงลำดับการจัดตั้งวิทยาเขตจะมีการจัดตั้งภายในหลังจากปี พ.ศ. ๒๕๒๙

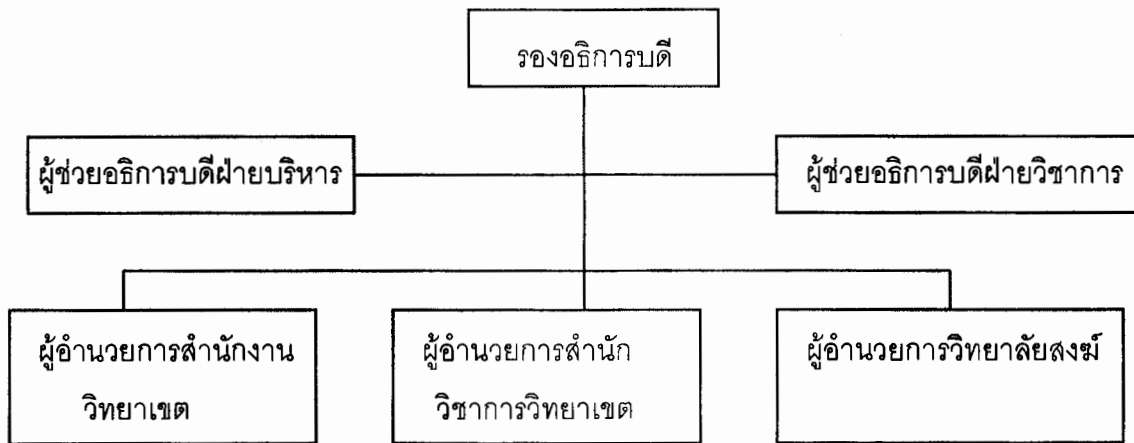

แผนภูมิที่ ๑๙ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตที่มีวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งภายในและภายนอกวิทยาเขต

จากแผนภูมิที่ ๑๙ พบว่า วิทยาเขตที่มีโครงสร้างการแบ่งส่วนงานที่มีวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งอยู่ภายใน และภายนอกวิทยาเขตมี ๒ แห่ง คือ วิทยาเขตหนองคาย และวิทยาเขตขอนแก่น ซึ่งวิทยาเขตหนองคาย เป็นวิทยาเขตที่ตั้งก่อนวิทยาเขตอื่น ๆ และมีวิทยาลัยสงฆ์นครพนมที่ตั้งอยู่ในอำเภอพระธาตุพนม จังหวัด นครพนม ทั้งนี้จากความพร้อมจำนวนนิสิตที่ต้องการเรียน และความต้องการให้เป็นศูนย์กลางการศึกษา พระปริยัติธรรมในอีสานตอนเหนือเป็นสำคัญ และวิทยาเขตขอนแก่น มีวิทยาลัยสงฆ์เลย ที่ตั้งอยู่อำเภอ เมือง จังหวัดเลย

๔.๑.๒ โครงสร้างการบริหารงานของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การจัดโครงสร้างการบริหารงานของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย โครงสร้างที่มีรองอธิการบดี ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายบริหาร (บางแห่งใช้ชื่อว่า ฝ่ายกิจการทั่วไป) ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ ผู้อำนวยการสำนักงานวิทยาเขต ผู้อำนวยการสำนักวิชาการวิทยาเขต และผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์

แผนภูมิที่ ๒๐ โครงสร้างการบริหารงานมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๔.๑.๓ โครงสร้างการแบ่งส่วนงานในสำนักงานวิทยาเขต การจัดโครงสร้างการแบ่งส่วนงานในสำนักงานวิทยาเขต ประกอบด้วยฝ่ายบริหารทั่วไป ฝ่ายคลังและพัสดุ และฝ่ายกิจการนิสิต

แผนภูมิที่ ๒๑ โครงสร้างการแบ่งส่วนงานในสำนักงานวิทยาเขต

๔.๑.๔ โครงสร้างการบริหารงานในสำนักงานวิทยาเขต

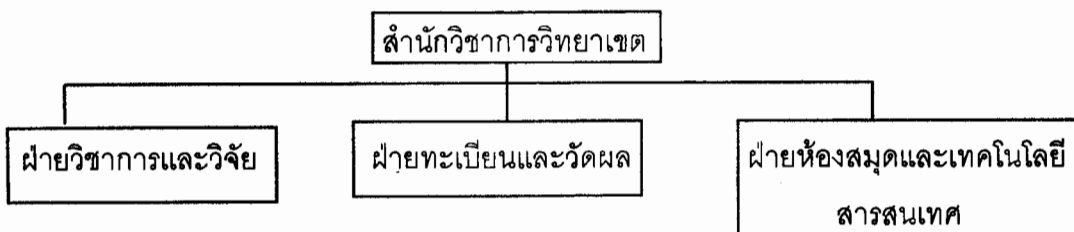
การจัดโครงสร้างการบริหารงานในสำนักงานวิทยาเขตประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนักงานวิทยาเขต หัวหน้าฝ่ายบริหารงานทั่วไป หัวหน้าฝ่ายคลังและพัสดุ และหัวหน้าฝ่ายกิจการนิสิต ยกเว้นวิทยาเขตอุบลราชธานี มีตำแหน่งรองผู้อำนวยการสำนักงานวิทยาเขต แต่ยังไม่มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ที่ชัดเจน

แผนภูมิที่ ๒๒ โครงสร้างการบริหารงานในสำนักวิชาการวิทยาเขต

๔.๑.๕ โครงสร้างการแบ่งส่วนงานในสำนักวิชาการวิทยาเขต

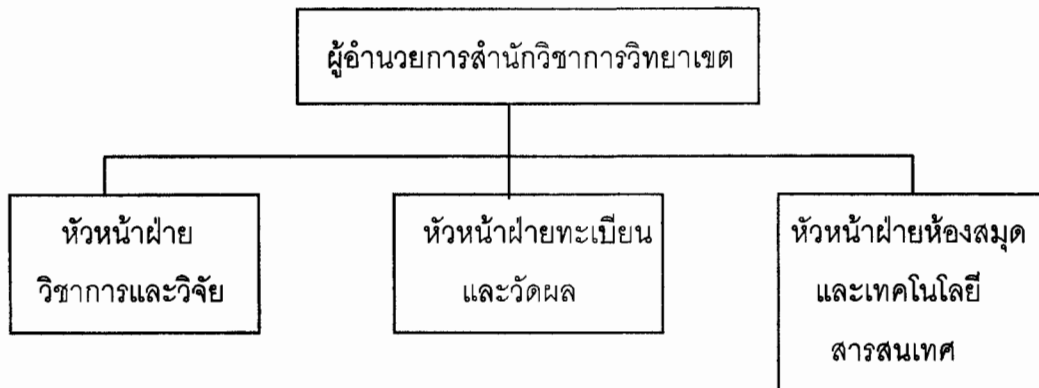
การจัดโครงสร้างการแบ่งส่วนงานในสำนักวิชาการวิทยาเขตประกอบด้วยฝ่ายวิชาการและวิจัย ฝ่ายทะเบียนและวัดผล และฝ่ายห้องสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ

แผนภูมิที่ ๒๓ โครงสร้างการแบ่งส่วนงานในสำนักวิชาการวิทยาเขต

๔.๑.๖ โครงสร้างการบริหารงานในสำนักวิชาการวิทยาเขต

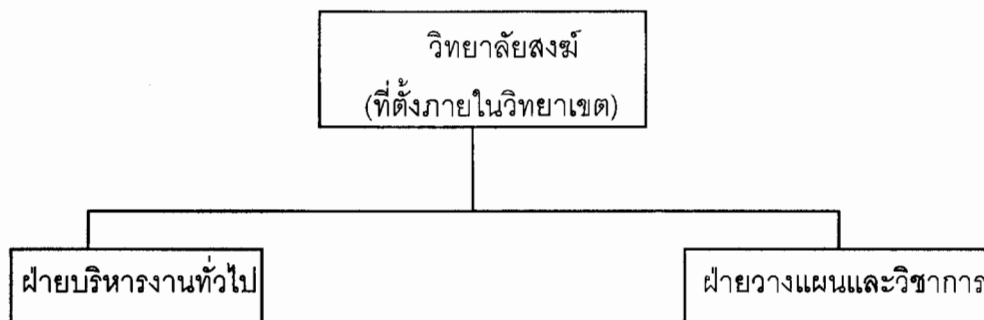
การจัดโครงสร้างการบริหารงานในสำนักวิชาการวิทยาเขต ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ วิทยาเขต หัวหน้าฝ่ายวิชาการและวิจัย หัวหน้าฝ่ายทะเบียนและวัดผล และหัวหน้าฝ่ายห้องสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ ยกเว้นวิทยาเขตขอนแก่น และนครราชสีมา มีตำแหน่งรองผู้อำนวยการสำนักวิชาการ วิทยาเขต แต่ยังไม่มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ที่ชัดเจน

แผนภูมิที่ ๒๔ โครงสร้างการบริหารงานในสำนักวิชาการวิทยาเขต

๔.๑.๗ โครงสร้างการแบ่งส่วนงานวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งภายในวิทยาเขต

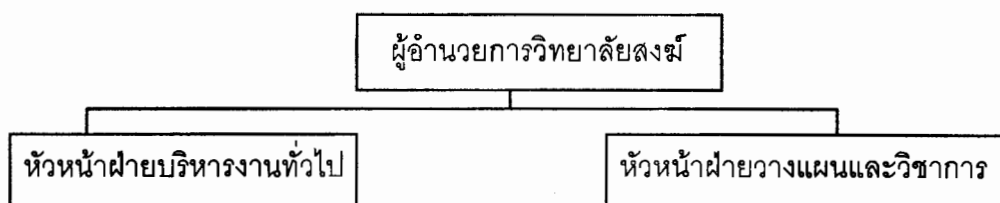
การจัดโครงสร้างการแบ่งส่วนงานวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งภายในวิทยาเขตประกอบด้วย ฝ่ายบริหารงานทั่วไป และฝ่ายวางแผนและวิชาการ

แผนภูมิที่ ๒๕ โครงสร้างการแบ่งส่วนงานในวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งภายในวิทยาเขต

๔.๑.๘ โครงสร้างการบริหารงานในวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งภายในวิทยาเขต

การจัดโครงสร้างการบริหารงานในวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งภายในวิทยาเขต ประกอบด้วย ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ หัวหน้าฝ่ายบริหารงานทั่วไป หัวหน้าฝ่ายวางแผนและวิชาการ และทุกวิทยาเขตมีตำแหน่งรองผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ แต่ยังไม่มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ชัดเจน (ยกเว้นวิทยาเขตสุรินทร์)

แผนภูมิที่ ๒๖ โครงสร้างการบริหารงานในวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งภายในวิทยาเขต

๔.๑.๙ โครงสร้างการแบ่งส่วนงานในวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งภายนอกวิทยาเขต

วิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งภายนอกวิทยาเขตมี ๒ แห่งคือ วิทยาลัยสงฆ์นครพนม สังกัดวิทยาเขตหนองคาย และวิทยาลัยสงฆ์เลย สังกัดวิทยาเขตขอนแก่น มีการจัดโครงสร้างการแบ่งส่วนงานเหมือนกับโครงสร้างการแบ่งส่วนงานของวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งภายในวิทยาเขตตามแผนภูมิที่ ๒๕ แต่การแบ่งส่วนงานย่อยในฝ่ายบริหารทั่วไป และฝ่ายวางแผน และวิชาการ มีความแตกต่างกันดังตารางที่ ๒

ตารางที่ ๒ การแบ่งส่วนงานของวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งภายในและภายนอกวิทยาเขต

ชื่อฝ่าย	วิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งภายใน วิทยาเขต	วิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งภายนอก วิทยาเขต
๑. ฝ่ายบริหารงานทั่วไป	๑. งานบริหารและธุรการ	๑. งานอำนวยการกลาง ๒. งานคลังและพัสดุ
๒. ฝ่ายวางแผนและวิชาการ	๑. งานวางแผนและวิชาการ ๒. งานจัดการศึกษา	๑. งานแผนงานวิทยาลัยสงฆ์ ๒. งานจัดการศึกษา ๓. งานทะเบียนและวัดผล ๔. งานห้องสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ

๔.๑.๑๐ โครงสร้างการบริหารงานในวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งภายนอกวิทยาเขต

การจัดโครงสร้างการบริหารงานในวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งภายนอกวิทยาเขตประกอบด้วยผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ หัวหน้าฝ่ายบริหารงานทั่วไป และหัวหน้าฝ่ายวางแผนและวิชาการ และมีตำแหน่งรองผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ แต่ยังไม่มีการกำหนดอำนาจที่ชัดเจนเหมือนกับโครงสร้างการบริหารงานในวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งภายในวิทยาเขตตามแผนภูมิที่ ๒๖

๔.๒ ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๔.๒.๑ สภาพปัจจุบัน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นสถาบันการศึกษาชั้นสูงที่

เก่าแก่ของคณะสงฆ์ ได้รับการสถาปนาเมื่อปี พ.ศ.๒๔๓๑ นับเวลาจนถึงปัจจุบันเป็นระยะเวลาจนถึง ๑๑๐ ปี โดยสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ เจ้าคณะภาคกลาง เจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศราชวรวิหาร ทรงสถาปนามีชื่อเดิมว่า “มหาธาตุวิทยาลัย” เมื่อวันที่ ๑๓ กันยายน ๒๔๓๙ โดยมีพระราชประสงค์ให้ใช้เป็นสถานศึกษาพระไตรปิฎก และวิชาการชั้นสูงสำหรับพระภิกษุ สามเณร และคฤหัสถ์ และได้มีการพัฒนาเรื่อยมาจนกระทั่งมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญคือ เมื่อวันที่ ๒๑ กันยายน พ.ศ.๒๕๔๐ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงลงพระปรมาภิไธย และประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๔ ให้เป็น “มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” มีสถานภาพเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ ในกำกับของรัฐบาลเป็นนิติบุคคลที่ไม่เป็นส่วนราชการ และไม่เป็นรัฐวิสาหกิจ เป็นมหาวิทยาลัยเฉพาะทางที่เป็นวิชาการด้านพระพุทธศาสนา ดังนั้น พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงเป็น “พระธรรมนูญแห่งการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย” การดำเนินงานใด ๆ จะเริ่มจากพระราชบัญญัตินี้เป็นสำคัญ ในยุคนี้เรียกได้ว่า เป็นยุคแห่งการจัดกระบวนการทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการบริหารงาน ระเบียบวิธีปฏิบัติการบริหารงานบุคคลการจัดการเรียนการสอน โดยทางมหาวิทยาลัยจะกำหนดออกมาเป็นระเบียบข้อบังคับ โดยทำเป็นประกาศของมหาวิทยาลัย โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ซึ่งอาศัยตามพระราชบัญญัติ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐ เป็นสำคัญ

การจัดตั้งหน่วยงาน การกำหนดวัตถุประสงค์ การกำหนดอำนาจหน้าที่ การกำหนดบุคคล และคณะบุคคลขึ้นมาบริหารงาน ดูแล้วรับผิดชอบจึงดำเนินการอย่างต่อเนื่อง จากปี พ.ศ. ๒๕๔๐ จนถึงปัจจุบัน จึงทำให้หน่วยงานซึ่งคุ้นเคยกับการปฏิบัติงานแบบเดิมต้องปรับตัวอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นมหาวิทยาลัยขนาดใหญ่รับผิดชอบพื้นที่ทั่วประเทศประกอบด้วย วิทยาเขต ๑๐ แห่ง มีคณะ / สำนัก / สถาบัน หรือเทียบเท่า ๔๓ แห่ง หรือ

เท่ากอง ๒๙ กอง และเทียบเท่าฝ่าย ๑๓๖ ฝ่าย ซึ่งรวมเฉพาะระดับหน่วยงานมีถึง ๒๑๘ หน่วยงาน แต่มีบุคลากรทั้งหมดเพียง ๕๒๕ รูป / คน จึงทำให้เกิดปัญหาที่จะต้องแก้ไขทั้งจำนวนของบุคลากร งบประมาณ และการบริหารงาน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย ๕ วิทยาเขตคือ วิทยาเขตหนองคาย วิทยาเขตขอนแก่น วิทยาเขตนครราชสีมา วิทยาเขตอุบลราชธานี และ วิทยาเขตสุรินทร์ ในอดีตที่ผ่านมาทุกวิทยาเขตได้ดำเนินงานตามสภาพของตนโดยอาศัยเงินอุดหนุนที่ได้รับจากปัจจัยที่พระสังฆาธิการในท้องถิ่นนั้น ๆ ช่วยเหลือ ซึ่งส่วนมากจะได้จากวัดที่วิทยาเขตนั้น ๆ ตั้งอยู่ ดังที่ วิทยาเขตนครราชสีมา ปัจจัยหลักจะได้จากวัดพระนารายณ์ หรือวิทยาเขตอุบลราชธานีจะได้รับอานิสงส์จากวัดมหาพนาราม (วัดป่าใหญ่) ส่วนทางรัฐนั้นให้ความช่วยเหลือในเรื่องเงินเดือน และค่าจ้างในบางส่วนเท่านั้น ดังนั้นการขยายตัวเจริญเติบโตจึงเป็นไปในทิศทางของศักยภาพของวัดหรือพระสังฆาธิการใน วิทยาเขตนั้น ๆ การบริหารงานก็มักจะเป็นไปในระบบอุปถัมภ์ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์ระเบียบใหม่ ๆ จึงเกิดผลกระทบต่อบุคลากรของวิทยาเขตเป็นอันมากไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการกำหนดอัตราจ้าง คุณสมบัติของคณาจารย์และผู้บริหารรวมถึงงบประมาณ และระเบียบปฏิบัติ

๔.๒.๒ ปัญหา ที่พบจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและจากแบบสอบถามปัญหาที่สรุปได้มี ๔ ประเด็น คือ

(๑) **งบประมาณ** ปัญหาที่พบเรื่องของงบประมาณเกิดจากที่วิทยาเขตจะต้องช่วยเหลือตนเองตั้งแต่เริ่มเปิดดำเนินการ เนื่องจากแรงศรัทธาของพระผู้ใหญ่ที่เป็นผู้ริเริ่มดำเนินการ ดังนั้นงบประมาณส่วนมากจะมาจากปัจจัยที่ทางวัด ที่วิทยาเขตต่าง ๆ ตั้งอยู่ และจากพระผู้ใหญ่ที่ให้ความอุปถัมภ์ ตัวอย่างจากผู้บริหารวิทยาลัยสงฆ์นครพนมกล่าวว่า ได้อยู่ ได้เป็น ได้มีเพราะ “พระธาตุพนม” หรือที่วิทยาเขตอุบลราชธานีก็เพราะ “พระเจ้าใหญ่อินทร์แปลง” นั่นก็คือจากศรัทธาของประชาชนชาวพุทธที่มีต่อ “พระพุทธรองค์” ทำให้งบประมาณที่ใช้จ่ายในแต่ละวิทยาเขตไม่มีการบริหารงบประมาณได้อย่างแน่นอน เป็นผลให้สิ่งที่ต้องอาศัยงบประมาณ เช่น การสร้างอาคารสถานที่ การจัดซื้อจัดหาวัสดุอุปกรณ์ ค่าจ้างอาจารย์ พนักงาน และการพัฒนาจึงเป็นไปตามสภาพของปัจจัยที่ได้รับมา ประกอบกับในบางส่วนเป็นการบริจาคโดยบุคคลที่เห็นความสำคัญของการศึกษาของพระสงฆ์ จึงบริจาควัสดุ อุปกรณ์ ตามศรัทธา ซึ่งมีหลายส่วนที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการเรื่องการจัดการศึกษา

(๒) **สถานที่** ทุกวิทยาเขตในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตั้งอยู่ในเขตวัดซึ่งมีพระผู้ใหญ่เป็นผู้บริหารงาน ส่วนมากจะเป็นวัดที่มีชื่อเสียง และตั้งอยู่ในเขตชุมชนและมีการก่อสร้าง

เพื่อดำเนินกิจกรรมอื่น ๆ มากมาย เช่น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียนพระปริยัติธรรม โรงเรียนในสังกัดของรัฐ สถานอบรมรักษาโรคโดยใช้สมุนไพร หรือการอบรมดนตรีไทย เป็นต้น จากกิจกรรมต่าง ๆ ดังกล่าวทำให้พื้นที่วัดมีจำกัด การขยายอาคารเรียน หรือปรับสภาพให้เหมาะสมต่อการเรียนการสอนจึงเป็นไปโดยจำกัด แต่ทางมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้มีนโยบายในการจัดหาสถานที่เอง ซึ่งเป็นทางหนึ่งที่จะแก้ไขปัญหานี้ แต่ปัญหาที่จะต้องแก้ไขคือ การจัดหาสถานที่ที่เหมาะสม ซึ่งในภาวะปัจจุบันการการจัดหาสถานที่ที่เหมาะสมทำได้ยาก เนื่องจากการขยายตัวของประชาชนไปยังพื้นที่ต่าง ๆ และหน่วยราชการหลายหน่วยก็มีการขยายตัวออกไป การที่จะได้ที่เหมาะสมในการจัดการเรียนการสอน และไม่ห่างไกลจากชุมชน และมีสาธารณูปโภคพร้อมจึงเป็นภาระหนัก นอกจากนี้การย้ายเพื่อไปสร้างอาคารสถานที่ใหม่จะต้องใช้งบประมาณสูงมาก ซึ่งทางมหาวิทยาลัยจะจัดสรรงบประมาณให้ได้ยาก โดยเฉพาะสภาวะเศรษฐกิจเช่นปัจจุบัน อีกประเด็นหนึ่งที่จะก่อปัญหาในการจัดหาสถานที่ใหม่ เกิดจากความผูกพันและการอุทิศตนเองของวิทยาเขตเดิม ประหนึ่งว่าเป็นเพียงทางผ่านไม่ให้ความสำคัญต่อดันกำเนิด จึงมีหลายวิทยาเขตมีความคิดเห็นว่าจะยังคงสถานที่เดิมไว้ อาจจะเป็นรูปของส่วนกลางของการบริหาร หรือจะเป็นบัณฑิตวิทยาลัยในอนาคต หรือจะเป็นสถาบันวิชาการด้านใดด้านหนึ่งซึ่งก็เป็นแนวความคิดที่ดี

(๓) **บุคลากร** เนื่องจากการจัดการศึกษาเดิมจะต้องอาศัยวิทยากรท้องถิ่น และมีการจ้างอาจารย์ พนักงาน โดยอาศัยความคุ้นเคย ความผูกพัน เพราะวิทยาเขตทุก ๆ แห่งเกิดจากการอุปถัมภ์ของพระผู้ใหญ่ในท้องถิ่น วัดต้องอาศัยท้องถิ่นประกอบกับความผูกพันกับบุคคลใกล้ชิด ทำให้วิทยาเขตมีคณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ที่มีคุณสมบัติไม่ตรงกับความต้องการ และมีประสบการณ์ไม่พอเพียง นอกจากนี้ยังมีปริมาณมากกว่ากรอบการบรรจุใหม่ของทางมหาวิทยาลัยทำให้เกิดความ ตะหนก สับสน เพราะเกรงจะกระทบบุคลากรหลายรูป / คน เสมือนว่า “ไม่เห็นความสำคัญของคนเก่า ๆ ไม่ให้เกียรติคนเก่า ๆ” และที่สำคัญจะต้องมีการเลิกจ้าง ทำให้ทุกวิทยาเขตพยายามที่จะช่วยเหลือบุคคลเหล่านี้ โดยการหาเงินจากรายได้ส่วนอื่นเข้ามาจ่ายบุคลากรเดิมที่ถูกให้ออกจากงาน รายได้นี้มาจากพระผู้ใหญ่ จากรายได้วัดหลายแห่งใช้เงินประจำตำแหน่งผู้บริหาร ที่ได้เสียสละเงินเดือนบางส่วน ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าสนใจและควรเคารพนับถือและควรเอาเป็นเยี่ยงอย่าง แต่ทั้งนี้ไม่ใช่การแก้ปัญหาโดยตรงเพียงแต่เป็นการบรรเทาปัญหาให้เบาบางลงเท่านั้น

(๔) การดำเนินงานและการบริหารงาน เนื่องจากระยะนี้เป็นระยะหัวเลี้ยวหัวต่อ ซึ่งมีการจัดรูปกระบวนการบริหารงาน และการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย เช่น คณะกรรมการประจำบัณฑิตวิทยาลัย คณะกรรมการประจำและการจัดระบบบริหาร คณะกรรมการประจำวิทยาเขต ฯลฯ ข้อบังคับต่าง ๆ เช่น ข้อบังคับว่าด้วยการเงินและทรัพย์สิน ข้อบังคับว่าด้วยการจัดการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาระเบียบต่าง ๆ เช่น ระเบียบว่าด้วยบัตรประจำตัวบุคลากรมหาวิทยาลัย ว่าด้วยโรงพิมพ์มหาวิทยาลัยของมหาวิทยาลัยประกาศต่าง ๆ เช่น เรื่องการกำหนดรหัสตัวพยานุชณะ และเลขประจำตัวของส่วนงานในมหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเรื่องการแบ่งส่วนงานภายในมหาวิทยาลัย พบว่า ขณะที่มีการเปลี่ยนแปลงภายในวิทยาเขตนั้นประกาศมหาวิทยาลัย ข้อบังคับ และระเบียบ นั้นจำเป็นที่จะให้ผู้บริหารระดับสูงของวิทยาเขตต่าง ๆ ซึ่งเป็นกรรมการบริหารมหาวิทยาลัยจะต้องใช้เวลาเดินทางเข้าร่วมประชุม และหลายอย่างยังไม่ชัดเจน เนื่องจากการบริหารงานนั้น ประกาศข้อบังคับ และระเบียบต่าง ๆ มีความเกี่ยวพันสัมพันธ์กัน จึงต้องมีความรู้ความเข้าใจอย่างสูง การถ่ายทอดไปยังคณาจารย์ บุคลากรในแต่ละวิทยาเขต จึงยังไม่ชัดเจนในปัจจุบัน และที่สำคัญการที่บุคลากรที่คุ้นเคยการทำงานที่พัฒนาการมาจากสำนักสอน หรือโรงเรียนสอนนักเรียนธรรมตรี โท เอก พัฒนามาจนถึงขั้นสูงสุด เป็นมหาวิทยาลัย การบริหารงานจะเป็นแบบครอบครัว เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงการบริหารเข้าสู่ระบบ จึงทำให้บุคลากรไม่คุ้นเคยต่อการบริหารงานทั้งฝ่ายบริหาร และผู้ดำเนินงาน ทำให้มีความรู้สึกว่าเป็นภาระต่อกฎระเบียบใหม่ ๆ มีปัญหาต่อขั้นตอนการทำงาน และการบริหารงานแบบใหม่เป็นผลให้การจัดการเรียนการสอนต้องถูกแบ่งเวลา แบ่งภาระจากการบริหารงาน

๔.๒.๓ ความต้องการและข้อเสนอแนะ

(๑) ด้านงบประมาณ ผลจากการเปลี่ยนแปลงระบบใหม่ทำให้ระบบอุปถัมภ์ที่ได้มาจากพระผู้ใหญ่ และปัจจัยที่ได้จากวัดที่เป็นที่ตั้งของวิทยาเขตเกิดความแปลกแยกออกจากมหาวิทยาลัย เพราะตามระบบใหม่มหาวิทยาลัยเป็นอิสระการบริหารงานเป็นเอกเทศ รัฐจะต้องเข้ามาดูและเรื่องงบประมาณและนโยบายการย้ายของวิทยาเขตทุกแห่งออกจากที่ตั้งเดิมย่ำถึงความรู้สึกที่ไม่ใช่เจ้าของมหาวิทยาลัยของบุคลากรที่ได้ร่วมกันก่อสร้างวิทยาเขตมา แต่จะมีบางวิทยาเขตที่มีปัญหาในลักษณะที่เกิดขึ้นเช่นนี้ไม่รุนแรงนัก และยังมีความรู้สึกร่วมและพร้อมที่จะสนับสนุนในการก่อสร้างและเป็นอิสระของมหาวิทยาลัย และเข้าใจวัตถุประสงค์ของการแยกอิสระ และการเปลี่ยนแปลงระบบใหม่ จึงยังให้ความอดทนและช่วยเหลือปัจจัยต่าง ๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้บริหารในระบบใหม่มีความผูกพัน และมีความเข้าใจกับบุคลากรเก่า ซึ่งจะต้องเข้ามาอุปถัมภ์การศึกษาของคณะสงฆ์ และเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาถวายแด่พระภิกษุสงฆ์

หากรัฐไม่ยอมรับว่าสถาบันสงฆ์เป็นองค์กรสำคัญในการพัฒนาประเทศ เพราะรัฐบาลทุกยุคทุกสมัยจะมีความรู้สึกว่พระสงฆ์ไม่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ พระสงฆ์เป็นองค์กรที่แตะต้องไม่ได้จึงไม่เกี่ยวข้องและละเลยความจริงแล้วปัญหาบ้านเมือง ในภาวะเศรษฐกิจยุค IMF ในปัจจุบัน นั้นหากพิจารณาถึงปัญหาที่แท้จริงนั้น เกิดจากการขาดธรรมะเข้ามาคุ้มครอง และควบคุมจิตใจของประชาชน การที่จะทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพจิตใจ พัฒนาคุณธรรมและความช่วยเหลือซึ่งกันและกันจะต้องอาศัยองค์กรคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งและมีปัญญา รัฐและบุคลากรทุกหน่วยงานทุกองค์การจะต้องให้ความสำคัญต่อการศึกษาของสถาบันการศึกษาของพระสงฆ์โดยจะต้องร่วมแรงร่วมใจเข้ามาศึกษาหาทางแก้ไขและพัฒนาการศึกษาสงฆ์เสมือนกับ “การติดอาวุธทางปัญญาให้แก่พระสงฆ์” เพื่อเข้ามาแก้ปัญหา ช่วยเหลือป้องกันภัยให้แก่ทุกคนในชาติ

(๒) ด้านสถานที่ ปัจจุบันทุกวิทยาเขตได้มีการดำเนินงานเกี่ยวกับการย้ายวิทยาเขตไปสถานที่ใหม่ที่เหมาะสม ทั้งด้านความเหมาะสมของสภาพการเรียน การสอน และบรรยากาศ สิ่งแวดล้อมที่ดี อาทิวิทยาเขตสุรินทร์ ได้ดำเนินการย้ายจากวัดศาลาลอยไปอยู่ที่ใหม่เป็นเอกเทศที่ชลประทานห้วยเสนง ห่างจากที่เดิมประมาณ ๘ กิโลเมตร หรือวิทยาเขตอุบลราชธานี ได้ดำริจะย้ายไปอยู่ทางไปอำเภอตาลชุม ซึ่งห่างจากที่เดิมประมาณ ๗ กิโลเมตร และวิทยาเขตนครราชสีมา ก็กำลังจะย้ายไปอยู่อาคารใหม่ที่กำลังก่อสร้างใกล้จะเสร็จห่างจากสถานที่เดิมประมาณ ๔ กิโลเมตร เช่นเดียวกับวิทยาเขตขอนแก่น ขณะนี้กำลังอยู่ในระหว่างการพิจารณาหาสถานที่ ซึ่งสรุปได้ว่าทุกวิทยาเขตกำลังอยู่ในระหว่างการดำเนินการหาสถานที่ตั้งวิทยาเขตให้เป็นเอกเทศ แต่ปัญหาที่ต้องแก้ไขคือการย้ายไปที่แห่งใหม่นั้น สถานที่ และอาคารควรจะต้องให้เหมาะสมต่อการศึกษาของสถาบันเวลาที่ใช้จะเป็นช่วงบ่าย ซึ่งพระนิสิตจะต้องหาวัดที่ใกล้กับมหาวิทยาลัยเป็นที่พัก และพระนิสิตส่วนหนึ่งเป็นพระสังฆาธิการที่จะต้องเดินทางไปและกลับ ส่วนมากจะเป็นพระภิกษุที่มีอายุ ดังนั้นการจัดการเรื่องอาคารสถานที่เป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนควรที่จะให้มหาวิทยาลัยที่จัดตั้งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้ความช่วยเหลือในเรื่องของการออกแบบก่อสร้างและให้ความอนุเคราะห์ในการดูแลการจัดทำ จัดสร้าง อีกประเด็น ปัญหาหนึ่งที่พบคือ ในช่วงที่กำลังก่อสร้างหรือในช่วงการขนย้ายจะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบระเบียบจะต้องมีการวางแผนการจัดการที่ดินนอกจากนี้การใช้การบำรุงอาคารสถานที่เป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องให้ความรู้ความเข้าใจและให้การฝึกอบรมที่ดีต่อบุคลากรที่เกี่ยวข้องด้วย

(๓) ด้านบุคลากร ประเด็นสำคัญคือ การดำเนินกิจกรรมทุกอย่างจะต้องมีการแก้ไขปัญหาเรื่อง บุคลากรที่จะให้ออกตามโครงสร้างใหม่และต้องออกเพราะการเกษียณอายุ ซึ่งในอดีตไม่เคยกำหนดไว้จะมีผลกระทบต่อขวัญและกำลังใจ และอาจกระทบต่อองค์กรทั้งหมด เนื่องจากโครงสร้าง

ของบุคลากรเป็นระบบอุปถัมภ์มาก่อน ดังนั้นจะต้องมีการรองรับบุคลากรที่จะออก โดยอาจจะมีตำแหน่งอื่น ๆ รองรับ หรือจะต้องมีองค์กรใหม่เข้ามารองรับ อาทิเช่น การจัดตั้งสถาบันอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัย หรือจัดโครงสร้างการพัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถ และการศึกษาที่เหมาะสมกับตำแหน่งของบุคลากรของมหาวิทยาลัย โดยจะต้องทำเป็นแผนงานพิเศษ เพื่อจะได้มีตำแหน่งใหม่รองรับบุคลากรใหม่ที่มีความเหมาะสมตามเกณฑ์มาตรฐานใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาคณาจารย์ที่ขาดแคลน บุคลากรที่ไม่ตรงสายงาน บุคลากรที่ไม่มีประสบการณ์ ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงกระบวนการกำหนดคุณสมบัติ การคัดสรร เลือกรอง และการบรรจุตำแหน่ง

๔.๒.๔ การดำเนินงานและการบริหารงาน

การดำเนินงานและการบริหารงาน เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการบริหารงานและมีการจัดองค์กรใหม่ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐ ซึ่งเป็นสิ่งใหม่สำหรับบุคลากรในองค์กร ทำให้มีความต้องการที่จะทำความเข้าใจและปรับตนเอง วิธีการทำงาน และการบริหารงานในระบบใหม่ สิ่งที่ต้องการคือ ต้องการให้มีการประชุม อบรม สัมมนา โดยต้องการให้มหาวิทยาลัยในส่วนกลางสนับสนุน โดยควรจัดแบบเป็นระบบ และมีการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการคือ ต้องการเห็นสภาพการทำงานจริงแทนข้อมูลที่ได้จากเอกสารหรือการรับฟังในที่ประชุม

อนึ่งเนื่องจากขณะนี้ผู้บริหารมีการเปลี่ยนแปลงใหม่ ระบบบริหารเปลี่ยนแปลงใหม่ โครงสร้างการบริหารงานและวิธีทำงานเป็นสิ่งใหม่ ตั้งแต่ระบบบริหารงานจนถึงระบบปฏิบัติงาน บุคลากรทุกคนจะต้องมีภาระในการประชุม การศึกษาการดำเนินงานในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับระบบบริหารงานระบบใหม่ ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับเวลาในการทำงานประจำ จะต้องถูกแบ่งไป ทำให้ต้องการความช่วยเหลือในการเพิ่มทรัพยากรทุก ๆ ด้าน เพื่อให้มีเวลาไปจัดการกับระบบใหม่ที่เกิดขึ้น

๔.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของบุคลากรสถาบันการศึกษาส่งต่อการถ่ายทอดวัฒนธรรม ด้วยการสัมภาษณ์และจดบันทึกจากการเก็บข้อมูลรอบแรกและรอบที่ ๒ พบว่า การดำเนินการถ่ายทอดวัฒนธรรมของบุคลากรของสถาบันการศึกษาสงฆ์เป็นการปฏิบัติใน ๕ ด้าน คือ ด้านบทบาทต่อการดำเนินชีวิตของคน เช่น การเกิด การแต่งงาน การเจ็บป่วย และการตาย ด้านบทบาทต่อสังคม เช่น การศึกษา การรักษาพยาบาล การสังคมสงเคราะห์ และการทำนุบำรุงวัตถุโบราณ และโบราณสถาน ด้านบทบาทต่อการเมืองการปกครอง เช่น การส่งเสริม สนับสนุนทั้งทางตรงและทางอ้อมด้านบทบาทต่อเศรษฐกิจ เช่น การส่งเสริมสนับสนุนทั้งทางตรงและทางอ้อม และด้านบทบาทต่อพระพุทธศาสนา เช่น การเป็นผู้สืบสาน และการเผยแพร่พระพุทธศาสนา

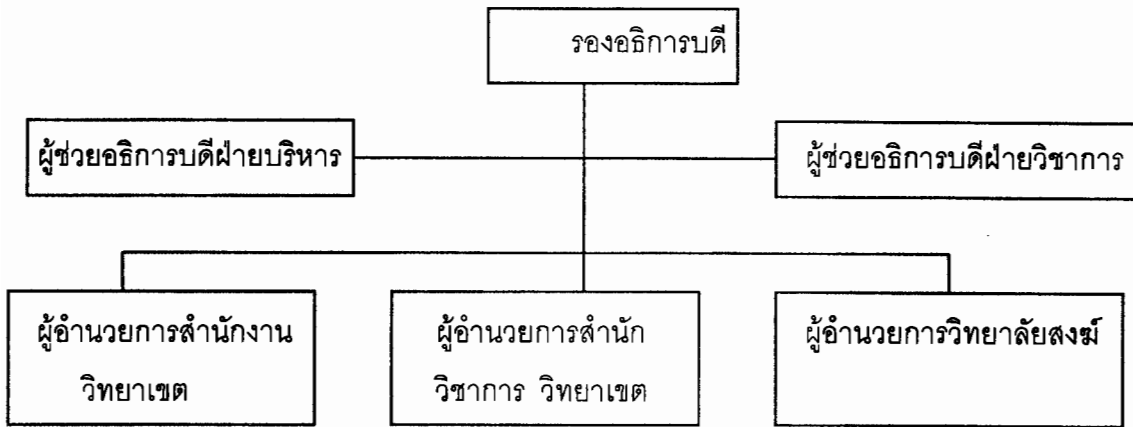
๔.๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลรอบที่ ๒

ตารางที่ ๓ สถานภาพผู้ให้สัมภาษณ์ในรอบที่ ๒ (มีพระภิกษุเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด)

วิทยาเขต	อายุ	บวชมานาน (พรรษา)	การศึกษาระดับ ปริญญาตรี	ตำแหน่ง / สมณศักดิ์
หนองคาย	๖๐	๔๐	ป.เอก	ผู้อำนวยการ วิทยาลัยสงฆ์
ขอนแก่น	๔๓	๓๒	ป.ตรี	รองอธิการบดี
นครราชสีมา	๒๗	๖	ป.โท	ผู้ช่วยสำนักงาน วิทยาเขต (แทน ผู้ช่วยฝ่ายบริหาร)
อุบลราชธานี	๓๔	๑๔	ป.เอก	รองอธิการบดี
สุรินทร์	๔๒	๒๒	ป.เอก	ผู้ช่วยอธิการบดี ฝ่ายบริหาร

จากตารางที่ ๓ พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นพระภิกษุทั้งหมด ๕ ปี มีอายุมากที่สุด ๖๐ ปี บวชมานาน 40 พรรษา และมีอายุน้อยที่สุด ๒๗ ปี บวชมานาน ๖ พรรษา และมีวุฒิปริญญาเอกมากที่สุด ๓ รูป

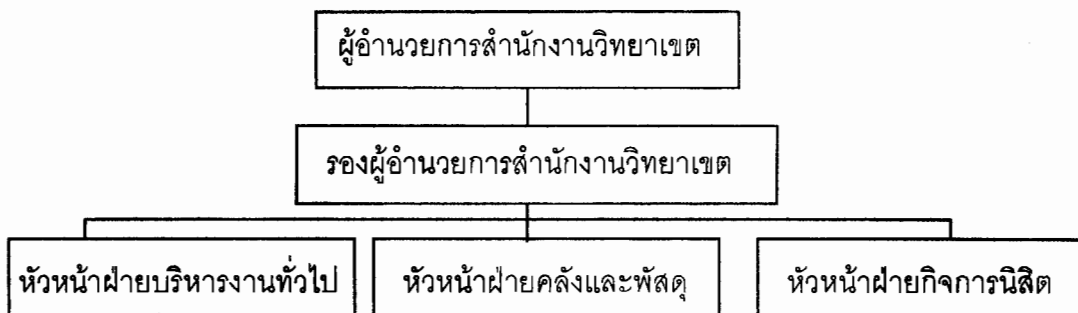
๔.๔.๑ รูปแบบโครงสร้างการบริหารงานในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

แผนภูมิที่ ๒๗ โครงสร้างการบริหารงานในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จากแผนภูมิที่ ๒๗ เป็นรูปแบบโครงสร้างการบริหารงานในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ผู้บริหารในวิทยาเขตต่าง ๆ เห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ ๔๐ ของผู้ให้สัมภาษณ์ และอีกร้อยละ ๔๐ ของผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่าโครงสร้างคล้ายคลึงกันแต่ในระดับผู้ช่วยอธิการบดีเปลี่ยนจากฝ่ายบริหารหรือฝ่ายวิชาการ เป็นฝ่ายกิจการทั่วไป

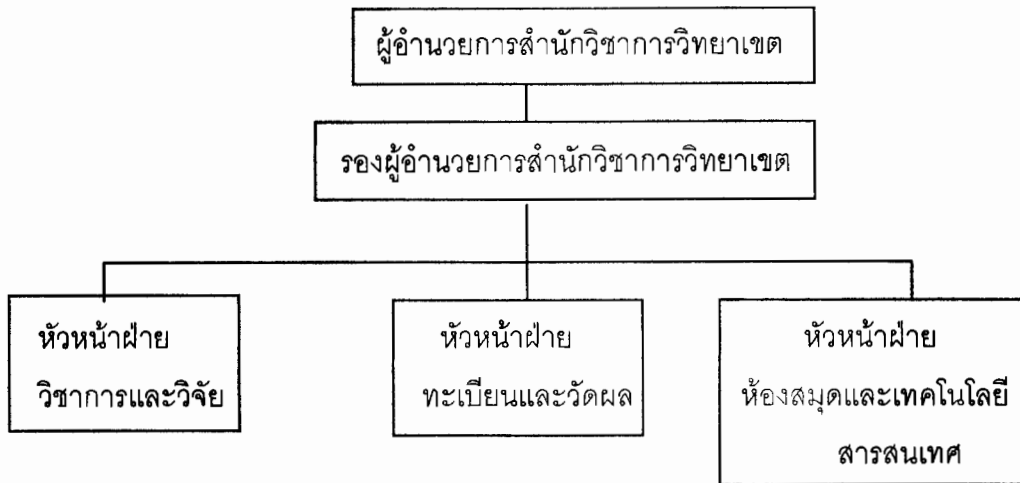
๔.๔.๒ รูปแบบโครงสร้างการบริหารงานในสำนักงานวิทยาเขตในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

แผนภูมิที่ ๒๘ โครงสร้างการบริหารงานในสำนักงานวิทยาเขต

จากแผนภูมิที่ ๒๘ เป็นรูปแบบโครงสร้างการบริหารงานในสำนักงานวิทยาเขตที่มีผู้บริหารที่เห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ ๖๐ ของผู้ให้สัมภาษณ์

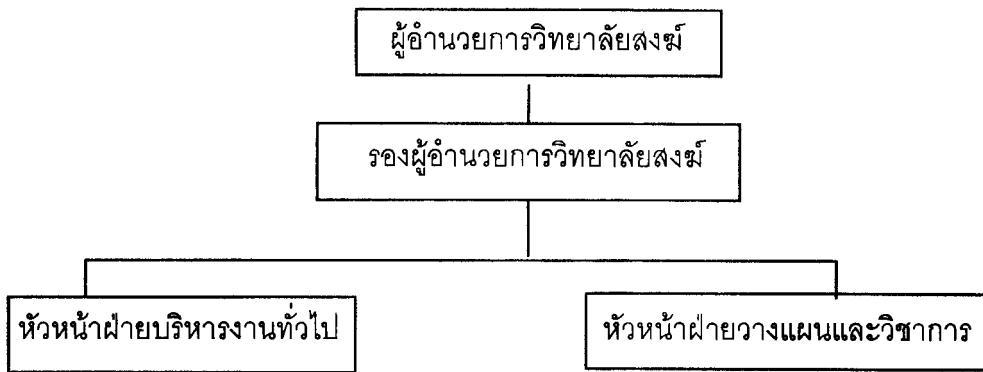
๔.๔.๓ รูปแบบโครงสร้างการบริหารงานในสำนักวิชาการวิทยาเขตในมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

แผนภูมิที่ ๒๙ โครงสร้างการบริหารงานในสำนักวิชาการวิทยาเขต

จากแผนภูมิที่ ๒๙ เป็นรูปแบบโครงสร้างการบริหารงานในสำนักวิชาการวิทยาเขต ซึ่งมีรูปแบบที่ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนักวิชาการวิทยาเขต รองผู้อำนวยการสำนักวิชาการวิทยาเขต หัวหน้าฝ่ายวิชาการและวิจัย หัวหน้าฝ่ายทะเบียนและวัดผล หัวหน้าฝ่ายห้องสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ ในโครงสร้างการบริหารงาน พบว่า มีผู้เห็นด้วยกับการมีตำแหน่งรองผู้อำนวยการมากที่สุดร้อยละ ๘๐ ของผู้ให้สัมภาษณ์ แต่การวางตำแหน่งการบริหารจะไม่เหมือนกัน

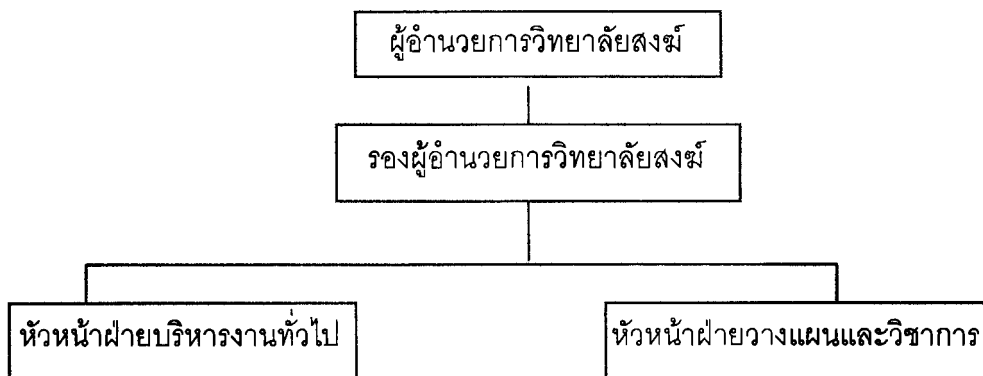
๔.๔.๔ รูปแบบโครงสร้างการบริหารงานในวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งภายในวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

แผนภูมิที่ ๓๐ โครงสร้างการบริหารงานในวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งภายในวิทยาเขต

จากตารางที่ ๓๐ เป็นรูปแบบโครงสร้างการบริหารงานในวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งอยู่ในวิทยาเขตในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นรูปแบบโครงสร้างการบริหารงานที่มีผู้เห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ ๖๐ ของผู้ให้สัมภาษณ์

๔.๔.๕ รูปแบบโครงสร้างการบริหารงานในวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งอยู่นอกวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

แผนภูมิที่ ๓๑ โครงสร้างการบริหารงานในวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งอยู่นอกวิทยาเขต

จากแผนภูมิที่ ๓๑ พบว่า รูปแบบโครงสร้างการบริหารงานในวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งอยู่นอกวิทยาเขต เป็นรูปแบบที่มีผู้เห็นด้วยทั้งหมด

๔.๔.๖ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารทั่วไปของผู้บริหารในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตารางที่ ๔ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานทั่วไปของผู้บริหารในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

รายการ	เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		ไม่แน่ใจ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
๑. ควรมีหน่วยงานที่เป็นศูนย์กลางของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๕	๑๐๐	-	-	-	-
๒. ควรมีหน่วยงานที่เป็นศูนย์กลางเพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ศาสนาเป็นเครือข่ายร่วมกัน	๔	๘๐	๑	๒๐	-	-
๓. ควรมีหน่วยงานที่เป็นศูนย์กลางเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมร่วมกัน	๕	๑๐๐	-	-	-	-
๔. ควรจัดตั้งสถาบันวิจัยของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในวิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๓	๖๐	๑	๒๐	๑	๒๐
๕. ควรมีการบริหารงบประมาณร่วมกันทุกวิทยาเขต	๓	๖๐	๒	๔๐	-	-
๖. ควรให้วัดที่มีพระนิสิตมีส่วนในการหาปัจจัยมาอุดหนุนวิทยาเขต	๔	๘๐	๑	๒๐	-	-
๗. ควรให้บทบาทบุคลากรในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตรและการเปิดสาขาวิชาเอก	๔	๘๐	-	-	๑	๒๐
๘. การเปิดสาขาวิชาเอกต่าง ๆ ให้แต่ละวิทยาเขตมีอิสระในการกำหนด	๓	๖๐	๒	๔๐	-	-
๙. ควรมีหน่วยงานกลางในวิทยาเขตเพื่อสนับสนุนและบริหารการดำเนินงานของสาขาวิชาต่าง ๆ	-	-	๒	๔๐	๓	๖๐
๑๐. ควรมีผู้ช่วยอธิการบดีหนึ่งคน / รูป เพื่อทำหน้าที่บริหารวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งอยู่นอกวิทยาเขต	๔	๘๐	๑	๒๐	-	-

จากตารางที่ ๔ พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานทั่วไปของผู้บริหารในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีผู้เห็นด้วยมากที่สุดคือ ข้อ ๑ ควรมีหน่วยงานที่เป็นศูนย์กลางของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และข้อ ๒ ควรมีหน่วยงานที่เป็นศูนย์กลางเพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ ศาสนา เป็นเครือข่ายร่วมกัน และไม่มีผู้เห็นด้วยคือ ข้อ ๙ ควรมีหน่วยงานกลางในวิทยาเขตเพื่อสนับสนุนและบริหารการดำเนินงานของสาขาวิชาต่าง ๆ

๔.๕ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมมนา

การจัดการสัมมนาเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการวิจัยเป็นการประชุมระดมสมอง โดยคณะผู้บริหาร คณาจารย์ และเจ้าหน้าที่จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้ง ๕ แห่ง ผู้เข้าร่วมสัมมนาประกอบด้วย

ตารางที่ ๕ ผู้เข้าร่วมสัมมนาจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้ง ๕ แห่ง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต	ผู้เข้าร่วมสัมมนา			
	พระภิกษุ (รูป)	คฤหัสถ์/รูป (คน)	รวม (คน/รูป)	ร้อยละ
๑. วิทยาเขตหนองคาย	๖	๓	๙	๒๕.๗๑
๒. วิทยาเขตขอนแก่น	๗	๑๒	๑๙	๕๔.๒๙
๓. วิทยาเขตนครราชสีมา	๔	๐	๔	๑๑.๔๓
๔. วิทยาเขตอุบลราชธานี	๑	๑	๒	๕.๗๑
๕. วิทยาเขตสุรินทร์	๑	๐	๑	๒.๘๖
	๑๙	๑๖	๓๕	๑๐๐

จากตารางที่ ๕ พบว่า จากการสัมมนาขั้นตอนสุดท้ายของการวิจัยเป็นการประชุมระดมสมอง คณะผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้ง ๕ แห่ง มีผู้เข้าร่วมสัมมนาที่มาจากวิทยาเขตขอนแก่น มากที่สุด ร้อยละ ๕๔.๒๙ และรองลงมาเป็นวิทยาเขตหนองคาย ร้อยละ ๒๕.๗๑ และวิทยาเขตสุรินทร์มาน้อยที่สุดเป็นร้อยละ ๒.๘๖

ตารางที่ ๖ สถานภาพของผู้เข้าร่วมสัมมนาและตอบแบบสอบถาม

สถานภาพ	ผู้เข้าร่วมสัมมนา	
	จำนวน (N = ๓๕)	ร้อยละ
๑. ผู้เข้าร่วมสัมมนา		
พระภิกษุ	๑๙	๕๔.๒๙
คฤหัสถ์	๑๖	๔๕.๗๑
๒. อายุ		
ต่ำกว่า ๓๑ ปี	๒	๕.๗๑
๓๑ - ๔๐ ปี	๑๗	๔๘.๕๗
๔๑ - ๕๐ ปี	๘	๒๒.๘๖
๕๑ ปีขึ้นไป	๘	๒๒.๘๖
๓. เคยบวชมานานาน (เฉพาะพระภิกษุ N = ๑๙)		
ต่ำกว่า ๑๑ พรรษา	๖	๓๑.๕๘
๑๑ - ๒๐ พรรษา	๘	๔๒.๑๑
๒๑ - ๓๐ พรรษา	๑	๕.๒๖
๓๑ - ๔๐ พรรษา	๓	๑๕.๗๙
๔๑ พรรษาขึ้นไป	๑	๕.๒๖
๔. วุฒิการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๑	๒.๘๖
ปริญญาตรี	๒๑	๖๐.๐๐
ปริญญาโท	๑๐	๒๘.๕๗
ปริญญาเอก	๓	๘.๕๗
๕. ตำแหน่ง		
รองอธิการบดี (ผู้ช่วยอธิการบดีหรือรักษาการ)	๕	๑๔.๒๙
ผู้อำนวยการ (รองผู้อำนวยการ หรือรักษาการ)	๘	๒๒.๘๖
หัวหน้าฝ่าย (หรือหัวหน้าสาขาวิชา)	๖	๑๗.๑๔
อาจารย์และเจ้าหน้าที่	๑๖	๔๕.๗๑

จากตารางที่ ๖ พบว่า กลุ่มผู้เข้าร่วมสัมมนามากที่สุดเป็นพระภิกษุมีอายุระหว่าง ๓๑-๔๐ ปี และ
 บวชมานาน ระหว่าง ๑๑-๒๐ พรรษา มีวุฒิการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรี และมีตำแหน่งผู้อำนวยการ
 (รองผู้อำนวยการ หรือรักษาการ)

ตารางที่ ๗ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานทั่วไปของผู้บริหารในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
 ราชวิทยาลัยวิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

รายการ	เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย		ไม่แน่ใจ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
๑. ควรมีหน่วยงานที่เป็นศูนย์กลางของมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๒๓	๑๐๐	๐	๐	๐	๐
๒. ควรมีหน่วยงานที่เป็นศูนย์กลางเพื่อส่งเสริมและ เผยแพร่ศาสนาเป็นเครือข่ายร่วมกัน	๒๒	๙๕.๖๕	๐	๐	๑	๔.๓๕
๓. ควรมีหน่วยงานที่เป็นศูนย์กลางเพื่อส่งเสริม วัฒนธรรมร่วมกัน	๒๐	๘๖.๙๕	๓	๑๓.๐๕	๐	๐
๔. ควรจัดตั้งสถาบันวิจัยของมหาวิทยาลัยมหาจุฬ าลงกรณราชวิทยาลัยในวิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียง เหนือ	๒๓	๑๐๐	๐	๐	๐	๐
๕. ควรมีการบริหารงบประมาณร่วมกันทุกวิทยาเขต	๗	๓๐.๔๓	๑๕	๖๐.๘๗	๒	๘.๗๐
๖. ควรให้วัดที่มีพระนิสิตมีส่วนในการหาปัจจัยมา อุดหนุนวิทยาเขต	๑๔	๖๐.๘๗	๘	๓๔.๗๘	๑	๔.๓๕
๗. ควรให้บทบาทบุคลากรในท้องถิ่นมีส่วนร่วมใน การกำหนดหลักสูตรและการเปิดสาขาวิชาเอก	๒๐	๘๖.๙๕	๑	๔.๓๕	๒	๘.๗๐
๘. การเปิดสาขาวิชาเอกต่าง ๆ ให้แต่ละวิทยาเขต มีอิสระในการกำหนด	๒๑	๙๑.๓๐	๒	๘.๗๐	๐	๐
๙. ควรมีหน่วยงานกลางในวิทยาเขตเพื่อสนับสนุนและ บริหารการดำเนินงานของสาขาวิชาต่าง ๆ	๑๙	๘๒.๖๐	๓	๑๓.๐๕	๑	๔.๓๕
10. ควรมีผู้ช่วยอธิการบดีหนึ่งคน / รูป เพื่อทำหน้าที่ บริหารวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งอยู่ภายนอกวิทยาเขต	๑๕	๖๕.๒๒	๗	๓๐.๔๓	๑	๔.๓๕

จากตารางที่ ๗ พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานทั่วไปของผู้บริหารในมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีผู้เห็นด้วยมากที่สุดคือ ข้อที่ ๙ มีหน่วยงานที่เป็นศูนย์กลางของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและข้อที่ ๔ คือ ควรจัดตั้งสถาบันวิจัยของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในวิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และมีผู้เห็นด้วยน้อยที่สุด คือ ข้อ ๕ ควรมีการบริหารงบประมาณร่วมกันในทุกวิทยาเขต

ตารางที่ ๘ ภาพรวมบทบาทบุคลากรสถาบันการศึกษาสงฆ์ต่อการถ่ายทอดวัฒนธรรมและเป็นการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับทางด้านศาสนาหรือแนวทางพุทธศาสตร์

บทบาท	ระดับการปฏิบัติในการถ่ายทอดวัฒนธรรม		
	\bar{X}	S.D.	แปลความ
๑. บทบาทต่อการดำเนินชีวิตของคน	๒.๗๓	๐.๗๓	มาก
๒. บทบาทต่อสังคม	๒.๙๑	๐.๕๘	มาก
๓. บทบาทต่อการเมืองการปกครอง	๒.๒๘	๐.๕๘	น้อย
๔. บทบาทต่อเศรษฐกิจ	๒.๔๙	๐.๗๐	น้อย
๕. บทบาทต่อพระพุทธศาสนา	๓.๒๕	๐.๖๐	มาก
รวม	๒.๗๔	๐.๖๘	มาก

จากตารางที่ ๘ พบว่า บทบาทของบุคลากรสถาบันการศึกษาสงฆ์ต่อการถ่ายทอดวัฒนธรรมในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = ๒.๗๔$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่ ๕ คือ บทบาทต่อพระพุทธศาสนามีการปฏิบัติอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = ๓.๒๕$) ส่วนบทบาทต่อการเมืองการปกครอง และบทบาทต่อเศรษฐกิจมีการปฏิบัติอยู่ในระดับ น้อย ตามลำดับ ($\bar{X} = ๒.๒๘, \bar{X} = ๒.๔๙$)

ตารางที่ ๙ บทบาทบุคลากรสถาบันการศึกษาสงฆ์ต่อการถ่ายทอดวัฒนธรรมและเป็นการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับทางด้านศาสนาหรือแนวทางพุทธศาสตร์ ในรายด้าน

บทบาท	ระดับการปฏิบัติในการถ่ายทอดวัฒนธรรม		
	\bar{X}	S.D.	แปลความ
๑. บทบาทต่อการดำเนินชีวิตของคน			
๑.๑ การเกิด	๒.๓๘	๐.๖๙	น้อย
๑.๒ การบวชเรียน	๓.๒๔	๐.๖๓	มาก
๑.๓ การแต่งงาน	๒.๕๖	๐.๖๓	มาก
๑.๔ ขึ้นบ้านใหม่	๒.๖๐	๐.๖๘	มาก
๑.๕ ขอดุภษ	๒.๔๒	๐.๙๖	น้อย
๑.๖ การเจ็บป่วย การช่วยเหลือ ให้การรักษา	๒.๕๘	๐.๖๖	มาก
๑.๗ การตาย	๓.๓๒	๐.๗๔	มาก
๒. บทบาทต่อสังคม			
๒.๑ การให้ความช่วยเหลือด้านการศึกษาต่อสังคม	๓.๑๖	๐.๕๖	มาก
๒.๒ การรักษาพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพและยาสมุนไพร	๒.๒๙	๐.๗๙	น้อย
๒.๓ การจัดงานทางสังคมหรือชุมชนในสถาบันการศึกษาสงฆ์	๓.๐๔	๐.๔๘	มาก
๒.๔ การช่วยเหลือและสงเคราะห์สังคมและชุมชน	๒.๙๒	๐.๕๔	มาก
๒.๕ การมีส่วนร่วมในการเก็บรักษา ทำนุบำรุง ศิลปวัตถุโบราณและโบราณสถาน	๓.๑๓	๐.๔๖	มาก
๓. บทบาทต่อการเมืองการปกครอง			
๓.๑ การให้คำแนะนำและชี้แนะเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง	๒.๕๔	๐.๖๑	มาก
๓.๒ การสนับสนุนและส่งเสริมการเมืองการปกครอง	๒.๔๐	๐.๖๓	น้อย
๓.๓ การมีส่วนร่วมแก้ปัญหาทางการเมือง การปกครอง	๒.๓๒	๐.๖๒	น้อย
๓.๔ การมีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีทางการเมืองการปกครอง	๒.๐๐	๐.๕๒	น้อย
๓.๕ การเป็นผู้นำในการแก้ปัญหาวิกฤตทางการเมืองการปกครอง	๒.๑๓	๐.๔๐	น้อย
๔. บทบาทต่อเศรษฐกิจ			
๔.๑ การชี้แนะแนวทางการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ	๒.๓๒	๐.๖๘	น้อย
๔.๒ การส่งเสริมสนับสนุนชุมชนในการพัฒนาทางเศรษฐกิจ	๒.๖๐	๐.๖๗	มาก
๔.๓ การช่วยเหลือและสงเคราะห์ชุมชนหรือประชาชนในด้านเศรษฐกิจ	๒.๕๖	๐.๗๓	มาก

ตารางที่ ๙ บทบาทบุคลากรสถาบันการศึกษาสงฆ์ต่อการถ่ายทอดวัฒนธรรมและเป็นการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับทางด้านศาสนาหรือแนวทางพุทธศาสตร์ ในรายด้าน (ต่อ)

บทบาท	ระดับการปฏิบัติในการถ่ายทอดวัฒนธรรม		
	\bar{X}	S.D.	แปลความ
๕. บทบาทต่อพระพุทธศาสนา			
๕.๑ การเป็นผู้นำในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๓.๖๐	๐.๕๓	มากที่สุด
๕.๒ การเป็นผู้นำในการปกป้องพระพุทธศาสนา	๓.๔๔	๐.๖๑	มาก
๕.๓ การเป็นผู้นำในการพัฒนาการด้านพระพุทธศาสนา	๓.๒๘	๐.๔๘	มาก
๕.๔ การชี้นำในการแก้ไขปัญหาของสถาบันสงฆ์	๓.๒๐	๐.๖๐	มาก
๕.๕ การเผยแผ่พุทธศาสนาไปยังต่างประเทศ	๒.๗๕	๐.๕๔	มาก
รวม	๒.๗๔	๐.๖๘	มาก

จากตารางที่ ๙ พบว่า บทบาทของบุคลากรสถาบันสงฆ์ต่อการถ่ายทอดวัฒนธรรมมีระดับการปฏิบัติมากในด้านบทบาทต่อการดำเนินชีวิตของคนในเรื่องของการตาย ($\bar{X} = ๓.๓๒$) และในเรื่องการเกิดมีระดับการปฏิบัติน้อย ($\bar{X} = ๒.๓๘$) ส่วนในด้านบทบาทต่อสังคม มีระดับการปฏิบัติในเรื่องของการให้ความช่วยเหลือด้านการศึกษาต่อสังคมมีระดับการปฏิบัติมาก ($\bar{X} = ๓.๑๖$) และในด้านบทบาทต่อการเมืองการปกครองในเรื่องการให้คำแนะนำ และที่แนะเกี่ยวกับการเมือง การปกครอง มีระดับการปฏิบัติมาก ($\bar{X} = ๒.๕๔$) ส่วนด้านบทบาทต่อเศรษฐกิจมีเรื่องของการช่วยเหลือและสงเคราะห์ชุมชนหรือประชาชนในด้านเศรษฐกิจมีระดับการปฏิบัติมาก ($\bar{X} = ๒.๕๖$) ท้ายสุดคือ บทบาทต่อพระพุทธศาสนาในเรื่องการเป็นผู้นำในการเผยแผ่พระพุทธศาสนามีระดับการปฏิบัติมากที่สุด ($\bar{X} = ๓.๖๐$)

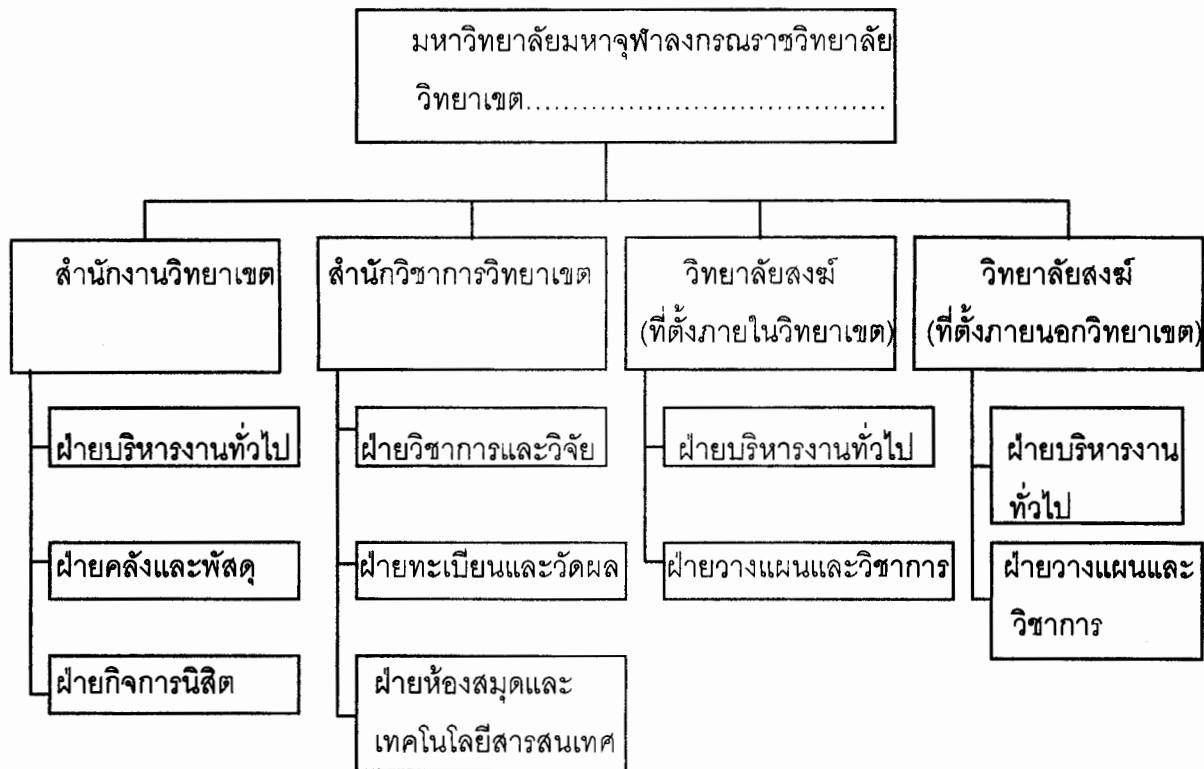
บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย

ในการจัดการสัมมนา คณะผู้วิจัยได้นำผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลรอบแรก และรอบที่ ๒ นำเสนอในการสัมมนา คณะผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมสัมมนา ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหาร คณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้ง ๕ แห่ง จำนวน ๓๕ รูป / คน และมีรองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จากส่วนกลาง ร่วมแสดงความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะ โดยการประชุมได้ร่วมกันหาข้อสรุป ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมและสรุป ดังนี้

๕.๑ สภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ทุกวิทยาเขตอยู่ในระหว่างการเปลี่ยนแปลงการบริหารการศึกษาจากระบบเก่า ซึ่งเป็นระบบอุปถัมภ์มาเป็นระบบใหม่ตามที่กำหนดไว้ใน พ.ร.บ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐ ปัญหาและความต้องการ พบว่า มี ๔ ประการ ประการแรกคือ ด้านงบประมาณ จากอดีตได้รับงบประมาณบางส่วนจากรัฐ แต่ส่วนมากบักจ้ายได้มาจากวัดและพระสังฆาธิการ เมื่อเข้าสู่ระบบใหม่ทำให้ต้องใช้เงินจากรัฐอย่างเดียว งบประมาณที่ได้ยังไม่เพียงพอ จึงควรให้รัฐและเอกชนให้ความสนับสนุนมากขึ้น ประการที่สอง ด้านอาคารสถานที่ ทุกวิทยาเขตคับแคบไม่เพียงพอต่อการจัดการศึกษา เพราะสถานที่ตั้งอยู่ภายในบริเวณวัด และอาคารที่ใช้จะต้องใช้ในกิจกรรมอื่นด้วย จึงควรจัดหาสถานที่ใหม่ ซึ่งวิทยาเขตนครราชสีมา และวิทยาเขตสุรินทร์ได้ดำเนินการจัดหาสถานที่ และอยู่ระหว่างการสร้างอาคารสถานที่ ประการที่สาม ด้านบุคลากร ในระเบียบการบริหารงานบุคคลใหม่ทำให้มีการลดจำนวนเจ้าหน้าที่ และมีการเกษียณอายุ ทำให้เกิดความตระหนกและสับสน กระทั่งต่อขวัญกำลังใจบุคลากร ควรมีการจัดตั้งหน่วยงานขึ้นมารองรับบุคลากรเก่าที่จะต้องออกจากงาน และให้มีการพัฒนาบุคลากรให้สามารถกลับเข้ามาทำงานตามระเบียบใหม่ได้และประการสุดท้าย ด้านการดำเนินงานและการบริหารงาน พบว่า การดำเนินงานของบุคลากร และการบริหารงานมีความสับสนและขาดความชัดเจน เพราะอยู่ในช่วงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการบริหารงาน และมีระเบียบ กฎเกณฑ์ใหม่ ๆ ออกมาตลอดเวลา ผู้บริหารจะต้องเดินทางไปส่วนกลาง เพื่อประชุมและรับนโยบาย ทำให้เวลาส่วนหนึ่งใช้ไปกับงานนี้ และจะต้องแบ่งเวลาให้กับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงลักษณะการดำเนินงาน และการบริหารงานในระบบใหม่ ดังนั้น เวลาที่ใช้ในการทำงานปกติจึงลดน้อยลง จึงมีความต้องการให้มีการอบรม การประชุม การสัมมนา เป็นแผนงานที่เป็นระบบและควรมีทรัพยากรสนับสนุนผู้บริหารในทุก ๆ ด้าน

๕.๒ รูปแบบของการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย ๓ กลุ่มส่วนงานคือ กลุ่มบริหารงานทั่วไปคือ สำนักงานวิทยาเขต กลุ่มสนับสนุนงานวิชาการ คือ สำนักวิชาการวิทยาเขต และกลุ่มจัดการเรียนการสอนคือ วิทยาลัยสงฆ์

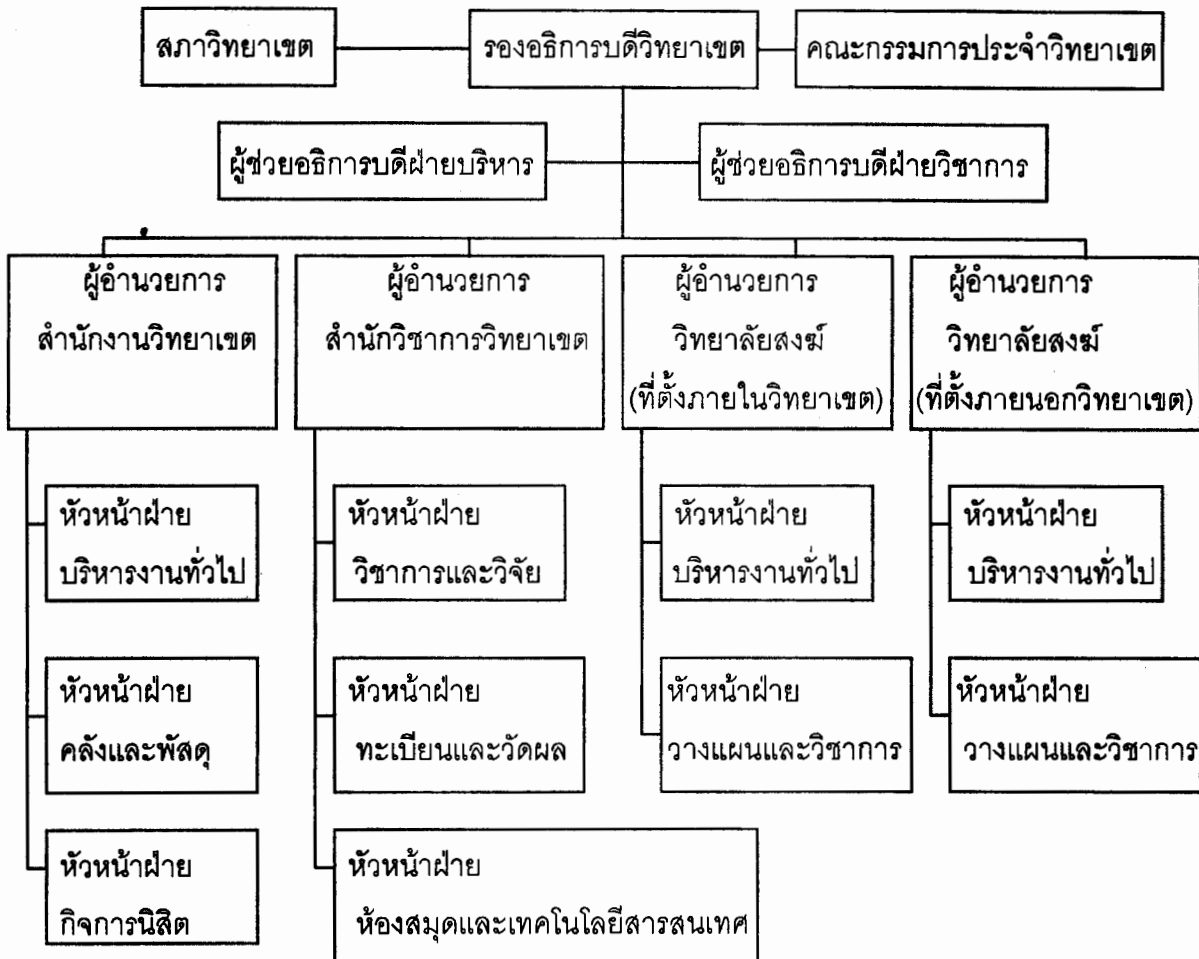

แผนภูมิที่ ๓๒ โครงสร้างการแบ่งส่วนงานในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๕.๒.๑ โครงสร้างการแบ่งส่วนงานของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๑. สำนักงานวิทยาเขต แบ่งเป็น ๓ ฝ่าย คือ ฝ่ายบริหารงานทั่วไป ฝ่ายคลังและพัสดุและฝ่ายกิจการนิสิต
๒. สำนักวิชาการวิทยาเขต แบ่งเป็น ๓ ฝ่าย คือ ฝ่ายวิชาการและวิจัย ฝ่ายทะเบียนและวัดผล และฝ่ายห้องสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ

๓. วิทยาลัยสงฆ์ (ที่ตั้งภายในวิทยาเขต) แบ่งเป็น ๒ ฝ่าย คือ ฝ่ายบริหารงานทั่วไป และ ฝ่ายวางแผนและวิชาการ
๔. วิทยาลัยสงฆ์ (ที่ตั้งภายนอกวิทยาเขต) แบ่งเป็น ๒ ฝ่าย คือ ฝ่ายบริหารงานทั่วไป และ ฝ่ายวางแผนและวิชาการ

แผนภูมิที่ ๓๓ โครงสร้างการบริหารงานในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๕.๒.๒ โครงสร้างการบริหารงานในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามแผนภูมิที่ ๓๓ ประกอบด้วย

๑) คณะกรรมการบริหาร ประกอบด้วย สภาวิทยาเขต (ตามข้อบังคับว่าด้วยสภาวิทยาเขต พ.ศ. ๒๕๔๑ คู่มือภาคผนวก) และคณะกรรมการประจำวิทยาเขต (ตาม พ.ร.บ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตราที่ ๓๑ และมาตราที่ ๓๒ คู่มือภาคผนวก)

๒) ระดับรองและผู้ช่วยอธิการบดี ประกอบด้วย รองอธิการบดีวิทยาเขต ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายบริหาร และผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

๓) ระดับผู้อำนวยการ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนักงานวิทยาเขต ผู้อำนวยการสำนักวิชาการวิทยาเขต ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ ที่ตั้งภายในวิทยาเขต และผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งภายนอกวิทยาเขต

๔) ระดับหัวหน้าฝ่าย ซึ่งแบ่งตามการแบ่งส่วนงาน ดังนี้

(๑) สำนักงานวิทยาเขต ประกอบด้วย หัวหน้าฝ่ายบริหารงานทั่วไป หัวหน้าฝ่ายคลังและพัสดุ และหัวหน้าฝ่ายกิจการนิสิต

(๒) สำนักงานวิชาการวิทยาเขต ประกอบด้วย หัวหน้าฝ่ายวิชาการและวิจัย หัวหน้าฝ่ายทะเบียนและวัดผล และหัวหน้าฝ่ายห้องสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ

(๓) วิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งภายในวิทยาเขต ประกอบด้วย หัวหน้าฝ่ายบริหารงานทั่วไป และหัวหน้าฝ่ายวางแผนและวิชาการ

(๔) วิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งภายนอกวิทยาเขต ประกอบด้วย หัวหน้าฝ่ายบริหารงานทั่วไป และหัวหน้าฝ่ายวางแผนและวิชาการ

๕) ระดับหัวหน้างานยังไม่ได้กำหนดให้มีเพียงแต่กำหนดลักษณะของกลุ่มงานไว้เพื่อกำหนดอำนาจหน้าที่ การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในระดับปฏิบัติการ ซึ่งในระดับหัวหน้างานจะมีเมื่อองค์การมีการเติบโต มีภาระกิจที่มากขึ้น ซึ่งกลุ่มงานประกอบด้วย

(๑) ฝ่ายบริหารงานทั่วไปในสำนักงานวิทยาเขต ประกอบด้วย งานอำนวยการ งานบุคคลและงานตรวจสอบภายใน

(๒) ฝ่ายคลังและพัสดุในสำนักงานวิทยาเขต ประกอบด้วย งานวางแผนและงบประมาณ งานการเงินและบัญชี และงานพัสดุ

(๓) ฝ่ายกิจการนิสิตในสำนักงานวิทยาเขต ประกอบด้วย งานสวัสดิการนิสิต งานส่งเสริมกิจการนิสิต และงานปฏิบัติศาสนกิจนิสิต

- (๔) ฝ่ายวิชาการและวิจัยในสำนักวิชาการวิทยาเขต ประกอบด้วย งานมาตรฐาน และคุณภาพการศึกษา งานตำรา และเอกสารทางวิชาการ งานส่งเสริมการวิจัยและงานส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม
- (๕) ฝ่ายทะเบียนและวัดผลในสำนักวิชาการวิทยาเขต ประกอบด้วย งานรับนักศึกษา งานทะเบียนและประวัตินิสิต และงานวัดผลและประเมินผล
- (๖) ฝ่ายห้องสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศในสำนักงานวิชาการวิทยาเขต ประกอบด้วย งานห้องสมุด และงานเทคโนโลยีสารสนเทศ
- (๗) ฝ่ายบริหารงานทั่วไปในวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งภายในวิทยาเขต ประกอบด้วย งานบริหารและธุรการ
- (๘) ฝ่ายวางแผนและวิชาการในวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งภายในวิทยาเขต ประกอบด้วย งานวางแผนวิทยาลัยสงฆ์และงานจัดการศึกษา
- (๙) ฝ่ายบริหารงานทั่วไปในวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งภายนอกวิทยาเขต ประกอบด้วย งานอำนวยความสะดวกและงานคลังและพัสดุ
- (๑๐) ฝ่ายวางแผนและวิชาการในวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งภายนอกวิทยาเขต ประกอบด้วย งานแผนงานวิทยาลัยสงฆ์ งานจัดการศึกษา งานกิจการนิสิต งานทะเบียนและวัดผล งานห้องสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ

๕.๓ บทบาทบุคลากรของสถาบันการศึกษาสังกัดต่อการถ่ายทอดวัฒนธรรม

บทบาทบุคลากรของสถาบันการศึกษาสังกัดต่อการถ่ายทอดวัฒนธรรม พบว่า บทบาท ๓ ด้านคือบทบาทต่อการดำเนินชีวิตของคน บทบาทต่อสังคมและบทบาทต่อพระพุทธศาสนา การปฏิบัติอยู่ในระดับ มาก

๕.๔ ข้อเสนอแนะ

๕.๔.๑ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- ๑) ควรศึกษาสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการจัดการศึกษาของพระสงฆ์
- ๒) การศึกษาความเหมาะสมของอาคารสถานที่ต่อสถานศึกษาของพระสงฆ์
- ๓) การพัฒนาบุคลากรภายหลังการเปลี่ยนแปลงการบริหารงานตาม พ.ร.บ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๔๒

ณราชวิทยาลัย ๒๕๔๒

๔) การวางแผนพัฒนาบุคลากร เพื่อรองรับภาระกิจตาม พ.ร.บ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๔๒

๕) ควรศึกษาขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานบุคลากรที่เป็นคฤหัสถ์ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๕.๔.๒ ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

๑. พระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ เป็นผู้ที่เกี่ยวข้อง สนับสนุนและให้การกำเนิดวิทยาเขตต่าง ๆ แต่การแบ่งเขตการศึกษาของวิทยาเขตในภาคตะวันออกเฉียงเหนือไม่สอดคล้องกับการแบ่งเขตการปกครองคณะสงฆ์ จึงควรให้มีการแบ่งเขตให้สอดคล้องกัน และควรให้พระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ให้การอุปถัมภ์และสนับสนุนอย่างเป็นระบบ

๒. วัดทั่วประเทศไทยมีประมาณ ๓๐,๐๐๐ วัด เป็นแหล่งทุนอันยิ่งใหญ่ของพระพุทธศาสนา หากสามารถระดมทรัพยากรที่มีอยู่มาสนับสนุนการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของสถาบันสงฆ์ จะสามารถแก้ไขปัญหาการขาดแคลนงบประมาณ บุคลากรและทรัพยากรอื่น ๆ ได้ แต่ควรเป็นไปโดยศรัทธาและเป็นการสนับสนุนจากคณะปกครองสงฆ์ในการส่งเสริมและประสานงานให้

บรรณานุกรม

- กรรณิการ์ มานะกิจ และคณะ. รายงานการวิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคลของมหาวิทยาลัย
ขอนแก่น. งานวิจัยสาขาสังคมพฤติกรรมศาสตร์ ภาควิชาการเงินและบัญชี คณะวิทยา
การจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๓๙.
- กองแผนงาน, สำนักงานอธิการบดี. มจร. ข้อมูลพื้นฐานมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย. ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๔๑. (เอกสารอัดโรเนียว).
- เกรียงศักดิ์ เขียวยิ่ง. รายงานการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารและการได้มาซึ่งผู้บริหาร
มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ฝ่ายวางแผนและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๓๓.
- งานวางแผนและงบประมาณ, สำนักวิชาการ. รายงานการปฏิบัติงานประจำปี ประจำปีงบ
ประมาณ ๒๕๔๑. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ๒๕๔๑.
- ชมพู แก้วปัญญา. รูปแบบการบริหารงานวิชาการ มหาวิทยาลัยแห่งชาติสาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาว. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๓๙.
- ทบวงมหาวิทยาลัย. รายงานการสัมมนาวิชาการรูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัยที่เหมาะสม
ในอนาคต ๖-๗ กรกฎาคม ๒๕๓๐. สภาคณาจารย์มหาวิทยาลัยมหิดล กรุงเทพมหานคร
สุพรการพิมพ์, ๒๕๓๐.
- ทบวงมหาวิทยาลัย. รายงานการสัมมนาเรื่อง การบริหารมหาวิทยาลัยหลายวิทยาเขต.
กรุงเทพมหานคร, ๒๕๒๕.
- ทบวงมหาวิทยาลัย. รายงานการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง การบริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชน
วันที่ ๑๓-๑๔ กุมภาพันธ์, ๒๕๓๓.
- นิตย สัมมาพันธ์. การบริหารเชิงพุทธ. โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒน
บริหารศาสตร์ ร่วมกับสำนักพิมพ์ โอเดียนสโตร์ กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮ้าส์, ๒๕๒๙.
- นำทรัพย์ จันทน์หอม. การวิจัยรูปแบบการบริหารการเรียนการสอน การวัดผล และประเมินผล
การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม กรมการศาสนา. กรุงเทพมหานคร, ๒๕๒๗.
- ปราณี จิตวิวัฒนา. การเคลื่อนไหวทางสังคมของพระสงฆ์ที่สำเร็จจากมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต แผนกสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐.

ประเวศ วะสี. ปฏิรูปการศึกษา : ยกเครื่องทางปัญญา ทางรอดจากความหายนะ. พิมพ์ครั้งที่ ๒
กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสดศรี - สฤษดิ์วงศ์, ๒๕๔๑.

ประเวศ วะสี. พระพุทธศาสนากับจิตวิญญาณสังคมไทย. โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร, ๒๕๓๙.

ประเวศ วะสี. พุทธธรรมกับสังคม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน, ๒๕๓๓.

ประเวศ วะสี. "วัดคือทุนทางสังคมอันยิ่งใหญ่" เสขิยธรรม. ฉบับที่ ๔๐ ปีที่ ๕ (มกราคม - เมษายน,
๒๕๔๒) หน้า ๒๑-๒๓.

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต) เพื่ออนาคตของการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
ธรรมสภา, ๒๕๓๖.

พระธรรมปริยัติโมลี เจ้าคณะภาคฯ. คู่มือพระสังฆาธิการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.

พระไพศาล วิสาโล. "พระสงฆ์กับการพัฒนาการศึกษาเพื่อชุมชน". วารสารการศึกษาแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. สำนักงานกฤษฎมนตรี ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๖ (สิงหาคม -
กันยายน, ๒๕๓๑).

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. วัดมหาธาตุ, ๒๕๓๓

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. ฉบับเป็นกฎหมาย. พิมพ์ครั้งที่หนึ่ง กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๒.

พระศรีปริยัติโมลี และ สมศีล ฉานวังสะ. "สารแสดงความยินดีต้อนรับ และสดุดี" เสขิยธรรม.

ฉบับที่ ๔๐ ปีที่ ๙. มกราคม - เมษายน ๒๕๔๒.

ภัทรพร สิริกาญจน. รายงานการวิจัยหน้าที่ของพระสงฆ์ตามพุทธบัญญัติ แนวคิดและบทบาท
ของพระค้ำเขียน สุวณฺโณ ในการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร : สถาบันไทยคดีศึกษา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

มนัส เกิดปรางค์. พัฒนาการของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร์
มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๗.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๕๐ ปี อุดมศึกษามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒๔๙๐-๒๕๔๐. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดมหาธาตุ, ๒๕๔๐.

- มหาวิทยาลัยขอนแก่น. เอกสารประกอบการสัมมนา. “มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ : กรณี
มหาวิทยาลัยขอนแก่น” ๒๗-๒๘ สิงหาคม ๒๕๔๒ ขอนแก่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา. เอกสารเผยแพร่. เอกสารอัดสำเนา,
๒๕๔๑.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย. เอกสารเผยแพร่การสอบคัดเลือก
เข้าเป็นนิสิต ปี พ.ศ. ๒๕๔๒. เอกสารอัดสำเนา, ๒๕๔๒
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. วิทยาเขตสุรินทร์ ประวัติสังเขปมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. เอกสารอัดสำเนา, ๒๕๔๒.
- เลขาธิการคณะกรรมการประจำวิทยาเขตอุบลราชธานี. เอกสารอัดสำเนากิจกรรมของวิทยาเขต
อุบลราชธานี. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี, ๒๕๔๒.
- วิจิตร ศรีสอ้าน. หลักการอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด,
๒๕๒๕.
- วิจิตร สิ้นศิริ. รายงานการวิจัยเรื่อง ปัญหาการบริหารมหาวิทยาลัยหลายวิทยาเขตกึ่งแผนงาน
ทบวงมหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ประกายพริ้ง, ๒๕๒๗.
- ศักดิ์ดา ปรามงค์ประธานพร. ความคิดทางการศึกษาทางเพลโต” สารานุกรมศึกษาศาสตร์.
ศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา ๑๑, สำนักงาน. ประสิทธิภาพของการศึกษาศาสตร์ ศิลป
วัฒนธรรมในการพัฒนาประเทศ เขตการศึกษา ๑๑ จังหวัดนครราชสีมา. รายงานการ
ประเมิน ปี พ.ศ. ๒๕๒๙ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๒๙.
- ส. ศิวรักษ์. อนาคตสำหรับไทย และอุดมคติทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ ๓ กรุงเทพมหานคร :
เคล็ดไทย, ๒๕๔๐.
- สมชาย บัวเล็ก. “การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาก่อน พ.ศ. ๒๕๓๕”
วารสารการศึกษาแห่งชาติ. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. สำนักนายก
รัฐมนตรี ปีที่ ๒๖ ฉบับที่ ๓ (กุมภาพันธ์ - มีนาคม ๒๕๓๕).
- สันติสุข โสภณศิริ. “พระธรรมปฏิภนกับการกอบกู้สถาบันสงฆ์ไทย” เสขิยธรรม. ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๔๐
(มกราคม - เมษายน ๒๕๔๒).
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. “สภาพการบริหารและทรัพยากรเพื่อการศึกษา” วารสาร
การศึกษาแห่งชาติ. ปีที่ ๒๖ ฉบับที่ ๖ (สิงหาคม - กันยายน ๒๕๓๕) หน้า ๑๖-๓๒.

สายหยุด จำปาทอง. การบริหารในวิทยาลัยครู. แผนพัฒนาวิทยาลัยครูมหาสารคาม (พ.ศ. ๒๕๓๑-๒๕๓๔) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๓๑.

สุมน อมรวิวัฒน์. การสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ตีรณสาร, ๒๕๒๘.

อนงค์นุช เทียนทอง. รายงานการวิจัยเรื่อง การใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในมหาวิทยาลัย ขอนแก่น. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๓๙.

เอกวิทย์ ณ ถลาง. ครูวาทะ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์มณเฑศ, ๒๕๓๒.

เอียด ดีพูน. พระสงฆ์อีสานกับงานพัฒนา. คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา สุรินทร์ : เอกสาร อัดสำเนา, ๒๕๒๙.

อุษา ชัยโชติชัย. การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย. ในระยะเวลาปี พ.ศ. ๒๕๓๒ - ๒๕๙๐

วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๕.

ภาคผนวก ก

พระราชบัญญัติ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐

พระราชบัญญัติ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พ.ศ. ๒๕๔๐

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ “คณะกรรมการประจำวิทยาเขต” คือ มาตราที่ ๓๑ และมาตราที่ ๓๒

๑) มาตรา ๓๑ ในวิทยาเขตหนึ่ง ให้มีคณะกรรมการประจำวิทยาเขต ประกอบด้วย รองอธิการบดี ประจำวิทยาเขตเป็นประธานกรรมการ ผู้ช่วยอธิการบดี คณบดี ผู้อำนวยการ สถาบัน ผู้อำนวยการสำนัก ผู้อำนวยการศูนย์ ผู้อำนวยการวิทยาลัย และหัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าสถาบัน สำนัก ศูนย์ หรือวิทยาลัยในวิทยาเขตนั้น เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และกรรมการซึ่งสภามหาวิทยาลัยแต่งตั้งจากคณาจารย์ประจำในวิทยาเขตนั้นมีจำนวนไม่เกินกึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการโดยตำแหน่งแต่ไม่น้อยกว่าสามคนให้คณะกรรมการประจำวิทยาเขตแต่งตั้งบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นเลขานุการของคณะกรรมการ กรรมการซึ่งสภามหาวิทยาลัยแต่งตั้งมีวาระการดำรงตำแหน่งสองปี แต่อาจได้รับแต่งตั้งอีกได้การประชุมของคณะกรรมการประจำวิทยาเขตให้เป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย

๒) มาตรา ๓๒ คณะกรรมการประจำวิทยาเขตมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

- (๑) ให้คำปรึกษา แนะนำเกี่ยวกับการดำเนินกิจการต่าง ๆ ภายในวิทยาเขตต่ออธิการบดี
- (๒) ประสานงานระหว่างบัณฑิตวิทยาลัย คณะ สถาบัน สำนัก ศูนย์ วิทยาลัย และหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ สถาบัน สำนัก ศูนย์ หรือวิทยาลัยภายในวิทยาเขต
- (๓) พิจารณาเสนอการออกระเบียบปฏิบัติของวิทยาเขตต่ออธิการบดี และวางระเบียบ หรือออกข้อบังคับอื่นตามที่สภามหาวิทยาลัยมอบหมาย
- (๔) พิจารณาเสนอแผนพัฒนา แผนงานและงบประมาณประจำปีของหน่วยงานต่าง ๆ ของวิทยาเขต ต่อรองอธิการบดีประจำวิทยาเขต
- (๕) ปฏิบัติงานอื่นตามที่อธิการบดีมอบหมาย

ข้อบังคับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ว่าด้วยสภาวิทยาเขต พ.ศ. ๒๕๔๑

เพื่อให้การบริหารงานของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิทยาเขต ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพและบรรลุตามนโยบายและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัย จึงเห็นสมควรออกข้อบังคับมหาวิทยาลัยว่าด้วยสภาวิทยาเขต

อาศัยอำนาจตามความในข้อ ๑๙ (๒) แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐ สภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในคราวประชุมครั้งที่ ๒/๒๕๔๑ เมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๑ จึงมีมติให้ออกข้อบังคับไว้ดังต่อไปนี้

หมวดที่ ๑
บททั่วไป

ข้อ ๑ ข้อบังคับนี้เรียกว่า "ข้อบังคับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ว่าด้วยสภาวิทยาเขต พ.ศ. ๒๕๔๑"

ข้อ ๒ ให้ใช้ข้อบังคับนี้ตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศเป็นต้นไป

ข้อ ๓ บรรดากฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกำหนด คำสั่ง หรือประกาศอื่นใดซึ่งขัดหรือแย้งกับข้อบังคับนี้ให้ใช้ข้อบังคับนี้แทน

ข้อ ๔ ให้อธิการบดีรักษาการให้เป็นไปตามข้อบังคับนี้

หมวดที่ ๒
สภาวิทยาเขต

ข้อ ๕ ในวิทยาเขตหนึ่ง ให้มีสภาวิทยาเขตประกอบด้วย

(๑) ประธานสภาวิทยาเขต ซึ่งสภามหาวิทยาลัยแต่งตั้งจากพระเถระโดยคำแนะนำของคณะกรรมการประจำวิทยาเขต

(๒) กรรมการสภาวิทยาเขตโดยตำแหน่ง ได้แก่ รองอธิการบดีประจำวิทยาเขต ผู้ช่วยอธิการบดี คณบดี ผู้อำนวยการสถาบัน ผู้อำนวยการสำนัก ผู้อำนวยการศูนย์ ผู้อำนวยการวิทยาลัย และหัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ สถาบัน สำนัก ศูนย์ หรือวิทยาลัยใน วิทยาเขต

(๓) กรรมการสภาวิทยาเขตจำนวนสามรูปหรือคน ซึ่งสภามหาวิทยาลัยแต่งตั้งจากคณาจารย์ ประจำวิทยาเขต โดยคำแนะนำของคณะกรรมการประจำวิทยาเขต

(๔) กรรมการสภาวิทยาเขตผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นพระภิกษุจำนวนไม่เกินหก รูป ซึ่งสภามหาวิทยาลัย แต่งตั้งจากพระสังฆาธิการ โดยคำแนะนำของคณะกรรมการประจำวิทยาเขต

(๕) กรรมการสภาวิทยาเขตผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นคฤหัสถ์จำนวนไม่เกินห้าคน ซึ่งสภามหาวิทยาลัย แต่งตั้งจากคฤหัสถ์ โดยคำแนะนำของคณะกรรมการประจำวิทยาเขต

ให้สภาวิทยาเขตเลือกกรรมการสภาวิทยาเขตซึ่งเป็นพระภิกษุรูปหนึ่งเป็นรองประธานสภาวิทยาเขต และให้รองประธานสภาวิทยาเขตทำหน้าที่แทนประธานสภาวิทยาเขตเมื่อไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งประธานสภา วิทยาเขตหรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้

ให้สภาวิทยาเขตแต่งตั้งผู้ช่วยอธิการบดีรูปใดรูปหนึ่งเป็นเลขานุการสภาวิทยาเขต โดยคำแนะนำ ของรองอธิการบดีประจำวิทยาเขตและให้ผู้อำนวยการสำนักงานวิทยาเขตเป็นผู้ช่วยเลขานุการสภาวิทยาเขต

ข้อ ๖ ประธานสภาวิทยาเขตและกรรมการสภาวิทยาเขตตามข้อ ๕ (๓) (๔) และ (๕) มีวาระการ ดำรงตำแหน่งสามปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

นอกจากพ้นจากตำแหน่งตามวาระแล้ว ประธานสภาวิทยาเขตและกรรมการสภาวิทยาเขตตาม ข้อ ๕ (๓) (๔) และ (๕) พ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) มรณภาพหรือตาย

(๒) ลาออก

(๓) สภามหาวิทยาลัยถอดถอน โดยคำแนะนำของสภาวิทยาเขต

(๔) ขาดคุณสมบัติของการเป็นกรรมการสภาวิทยาเขตในประเภทนั้น

(๕) ถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือ ความผิดลหุโทษ

(๖) เป็นบุคคลล้มละลาย

(๗) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

ในกรณีที่ประธานสภาวิทยาเขตหรือกรรมการสภาวิทยาเขตตามข้อ ๖ (๓) (๔) และ (๕) พ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ และสภามหาวิทยาลัยแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งแทนแล้ว ให้ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งอยู่ในตำแหน่งเพียงเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน

ในกรณีที่ประธานสภาวิทยาเขตหรือกรรมการสภาวิทยาเขตตามข้อ ๖ (๓) (๔) และ (๕) พ้นจากตำแหน่งตามวาระ แต่สภามหาวิทยาลัยยังมิได้แต่งตั้งประธานสภาวิทยาเขตและกรรมการสภาวิทยาเขตขึ้นใหม่ ให้ประธานสภาวิทยาเขต หรือกรรมการสภาวิทยาเขต ซึ่งพ้นจากตำแหน่งปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าสภามหาวิทยาลัยจะได้แต่งตั้งประธานสภาวิทยาเขตและกรรมการสภาวิทยาเขตขึ้นใหม่

ข้อ ๗ สภาวิทยาเขตมีอำนาจและหน้าที่ดังนี้

(๑) ส่งเสริมสนับสนุนและให้ความอุปถัมภ์กิจการในการดำเนินงานของวิทยาเขตอย่างมีประสิทธิภาพ และตอบสนองการพัฒนาของวิทยาเขต

(๒) ประสานความร่วมมือกับองค์กรท้องถิ่นและชุมชน เพื่อพัฒนาวิทยาเขต

(๓) ให้คำปรึกษาแก่คณะกรรมการประจำวิทยาเขตในการดำเนินการเกี่ยวกับการศึกษาการวิจัย การให้บริการทางวิชาการพระพุทธศาสนาแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของวิทยาเขต

(๔) ให้คำปรึกษาแก่คณะกรรมการประจำวิทยาเขตในการจัดทำแผนพัฒนา แผนงานและงบประมาณประจำปีของวิทยาเขต

(๕) ให้คำแนะนำทั่วไปในการบริหารงานของวิทยาเขต

(๖) ปฏิบัติหน้าที่อื่นในวิทยาเขตตามที่คณะกรรมการประจำวิทยาเขตร้องขอ

ข้อ ๘ การประชุมสภาวิทยาเขตให้นำข้อบังคับของการประชุมของสภามหาวิทยาลัยมาใช้โดยอนุโลม

ข้อ ๙ การตีความและวินิจฉัยปัญหาตามข้อบังคับนี้ สภามหาวิทยาลัยเป็นผู้วินิจฉัย และเมื่อสภามหาวิทยาลัยวินิจฉัยเป็นประการใดแล้ว ให้ถือเป็นที่สุด

บทเฉพาะกาล

ข้อ ๑๑ ในระยะเริ่มแรกนี้ให้คณะกรรมการสภาวิทยาเขต ซึ่งมีอยู่ในวันที่ข้อบังคับนี้ ประกาศใช้ ปฏิบัติหน้าที่คณะกรรมการสภาวิทยาเขต จนกว่าจะได้มีสภาวิทยาเขตตามข้อ ๕ ซึ่งต้องไม่เกินระยะเวลาที่ กฎหมายบัญญัติไว้ในมาตรา ๖๕ แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐

ประกาศ ณ วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๑

(พระสุเมธาธิบดี)

นายกสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

- แบบสัมภาษณ์แบบที่ ๑ - ๕
- แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้บริหารระดับรองอธิการบดี หรือผู้ช่วยอธิการบดี
- แบบสอบถามบทบาทสถาบันการศึกษาสูงต่อการถ่ายทอดวัฒนธรรม
- แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานทั่วไปของผู้บริหาร

แบบสัมภาษณ์ แบบที่ ๑
สำหรับผู้บริหารระดับรองอธิการบดี และผู้ช่วยอธิการบดี

๑. เพศ พระภิกษุ สามเณร ศกหัสถ์ ชาย หญิง

๒. อายุ.....ปี

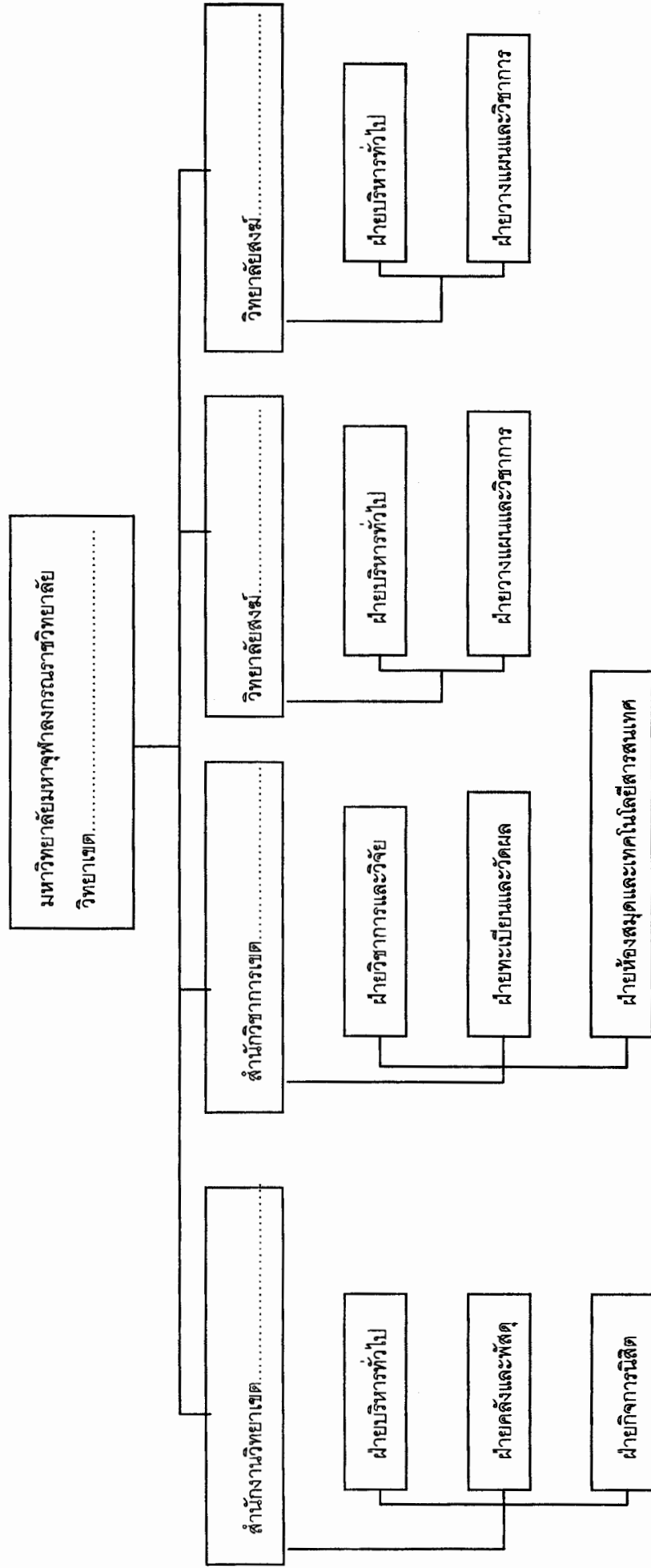
๓. บวชมานาน.....พรรษา

๔. การศึกษา.....

๕. ตำแหน่งหรือสมณศักดิ์ในปัจจุบัน.....

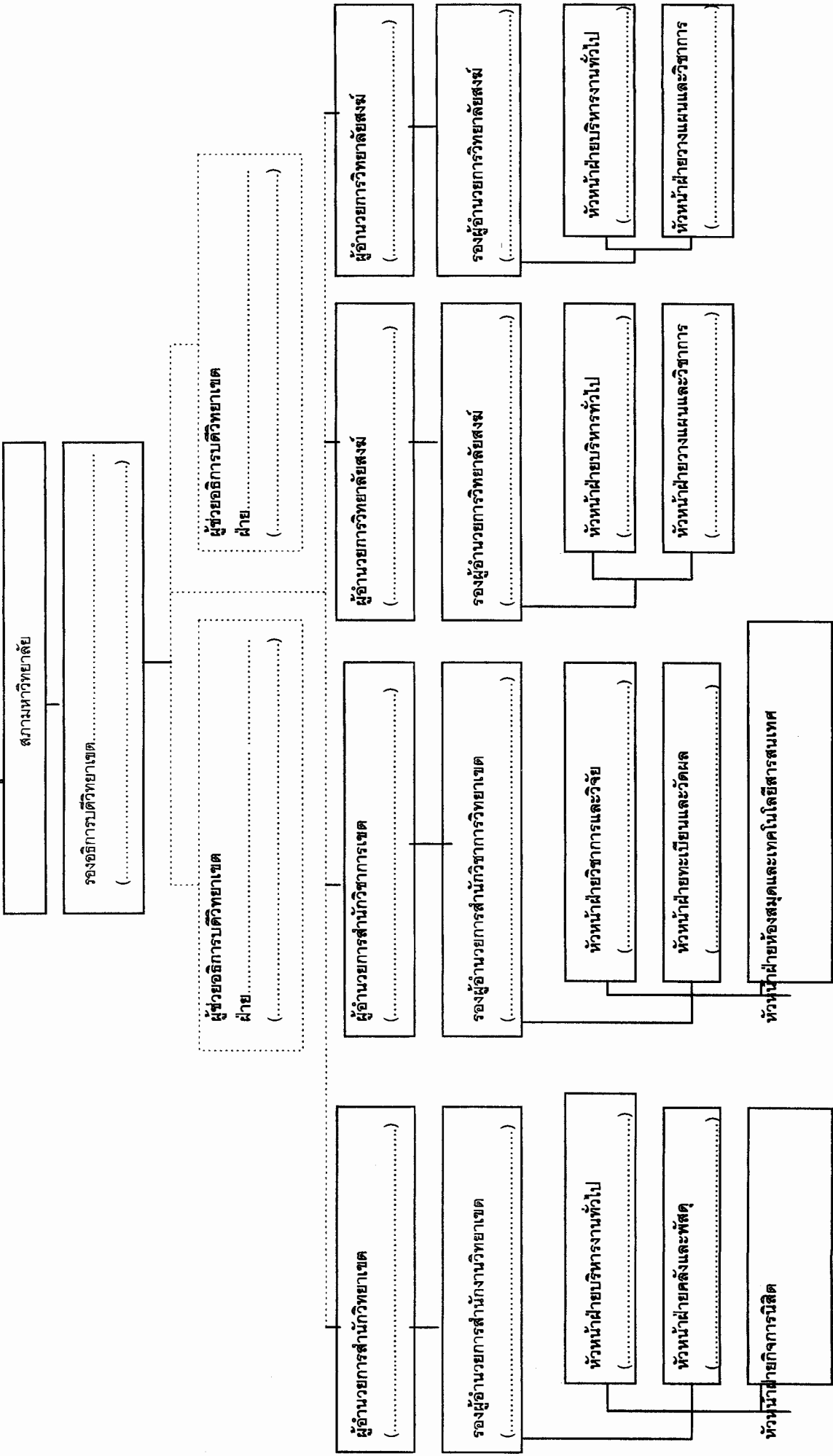
๖. กรณีเป็นพระนิสิต หรือพระศิษย์เก่า ปัจจุบันอยู่ปีการศึกษา ปีที่.....
หรือจบมาแล้วเป็นเวลา.....ปี

โครงสร้างการแบ่งส่วนงาน
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

โครงสร้างการบริหารงาน

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต

การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา สาเหตุ ข้อเสนอแนะและความต้องการ
แบบสอบถาม : สำหรับประกอบการปติ

หัวข้อ	สภาพปัจจุบัน	ปัญหา	สาเหตุ	ความต้องการและ ข้อเสนอแนะ
๑. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขต(ภาพรวม)				
๑.๑ สำนักงานวิทยาเขต				
๑.๒ สำนักวิชาการวิทยาเขต				
๑.๓ วิทยาลัยสงฆ์ (ที่ตั้งภายใน วิทยาเขต)				
๑.๔ วิทยาลัยสงฆ์ (ที่ตั้งนอก วิทยาเขต)				
๑.๕ อื่น ๆ				

แบบสัมภาษณ์ แบบที่ ๒
สำนักงานวิทยาเขต และที่เกี่ยวข้อง สำหรับผู้บริหาร

๑. เพศ พระภิกษุ สามเณร ศกหัสถ์ ชาย หญิง

๒. อายุ.....ปี

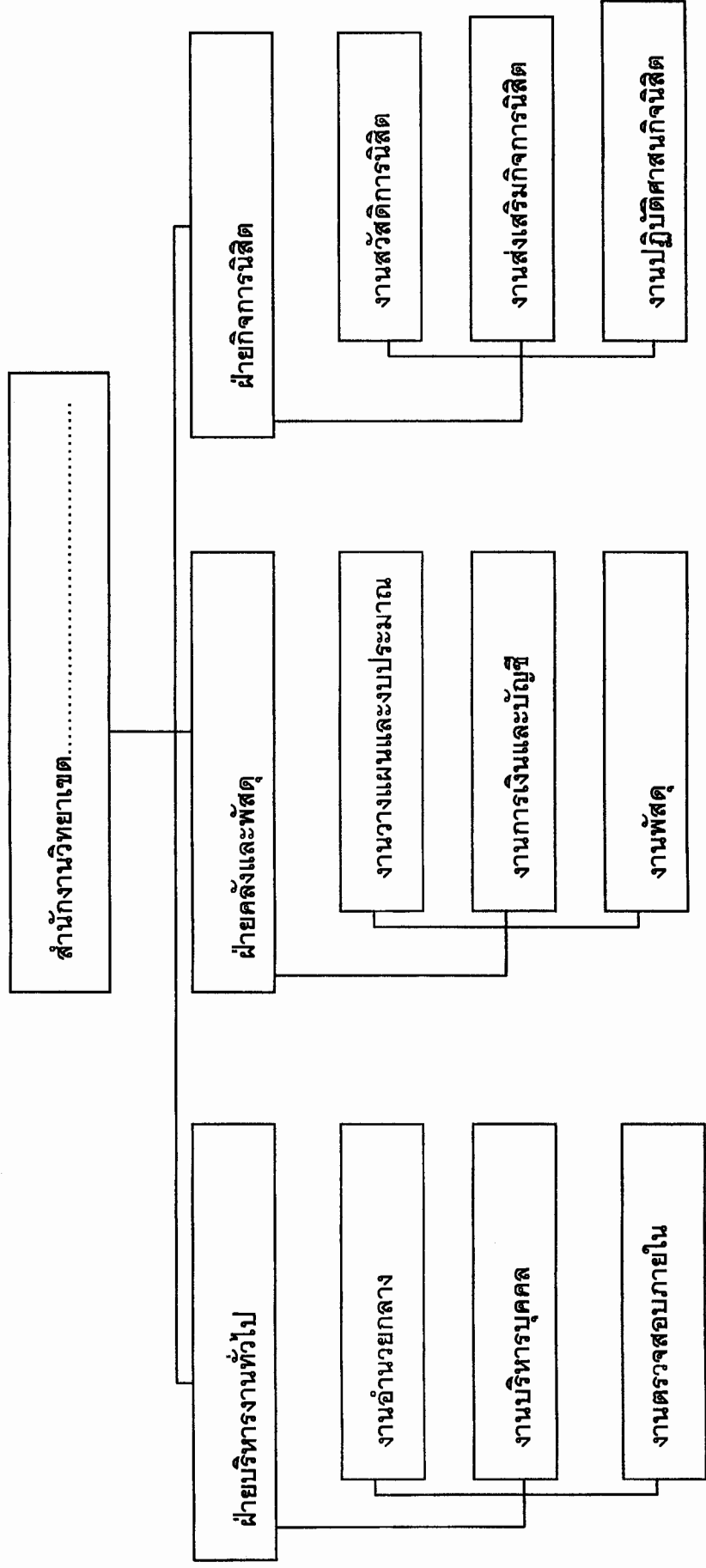
๓. บวชมานาน.....พรรษา

๔. การศึกษา.....

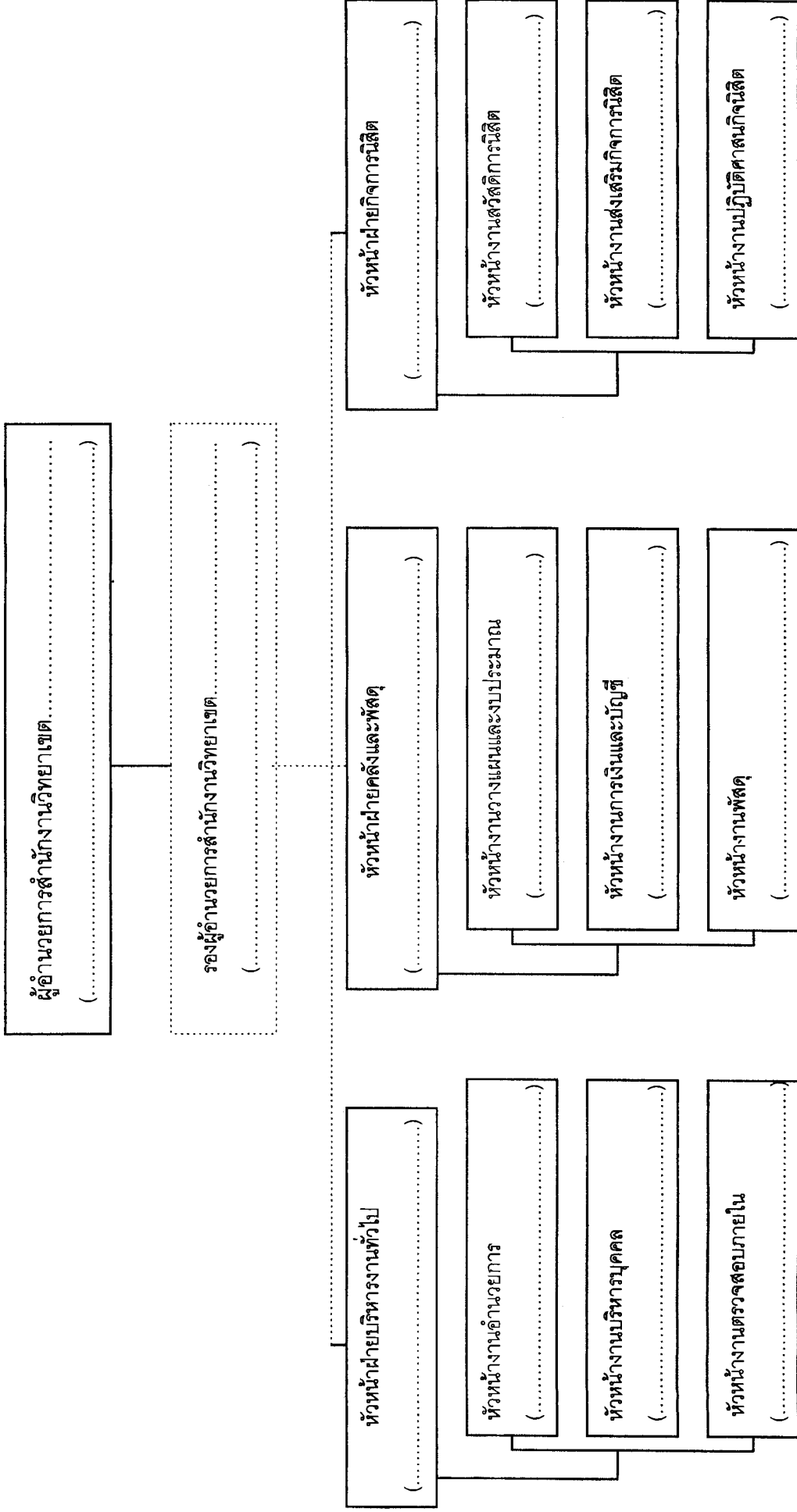
๕. ตำแหน่งหรือสมณศักดิ์ในปัจจุบัน.....

๖. กรณีเป็นพระนิสิต หรือพระศิษย์เก่า ปัจจุบันอยู่ปีการศึกษา ปีที่.....
หรือจบมาแล้วเป็นเวลา.....ปี

โครงสร้างการแบ่งส่วนงานในสำนักงานวิทยาเขต
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต.....

โครงสร้างการบริหารงานในสำนักงานวิทยาเขต
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต.....

การศึกษารายงานปัจจุบัน ปัญหา สาเหตุ ข้อเสนอแนะและความต้องการ
 แบบสอบถาม : สำหรับผู้อำนวยการสำนักงานวิทยาเขต

หัวข้อ	สภาพปัจจุบัน	ปัญหา	สาเหตุ	ความต้องการและ ข้อเสนอแนะ
๒. สำนักวิทยาเขต (ภาพรวม)				
๒.๑ ฝ่ายบริหารงานทั่วไป (๑) งานอำนวยการกลาง (๒) งานบริหารบุคคล (๓) งานตรวจสอบภายใน				
๒.๒ ฝ่ายคลังและพัสดุ (๑) งานวางแผนและ งบประมาณ (๒) งานการเงินและบัญชี (๓) งานพัสดุ				
๒.๓ ฝ่ายกิจการนิสิต (๑) งานสวัสดิการนิสิต (๒) งานส่งเสริมกิจการนิสิต (๓) งานปฏิบัติศาสนิกนิสิต				
๒.๔ อื่น ๆ				

แบบสัมภาษณ์ แบบที่ ๓
สำนักวิชาการวิद्याเขต และที่เกี่ยวข้อง สำหรับผู้บริหาร

๑. เพศ พระภิกษุ สามเณร ศฤกษณ์ ชาย หญิง

๒. อายุ.....ปี

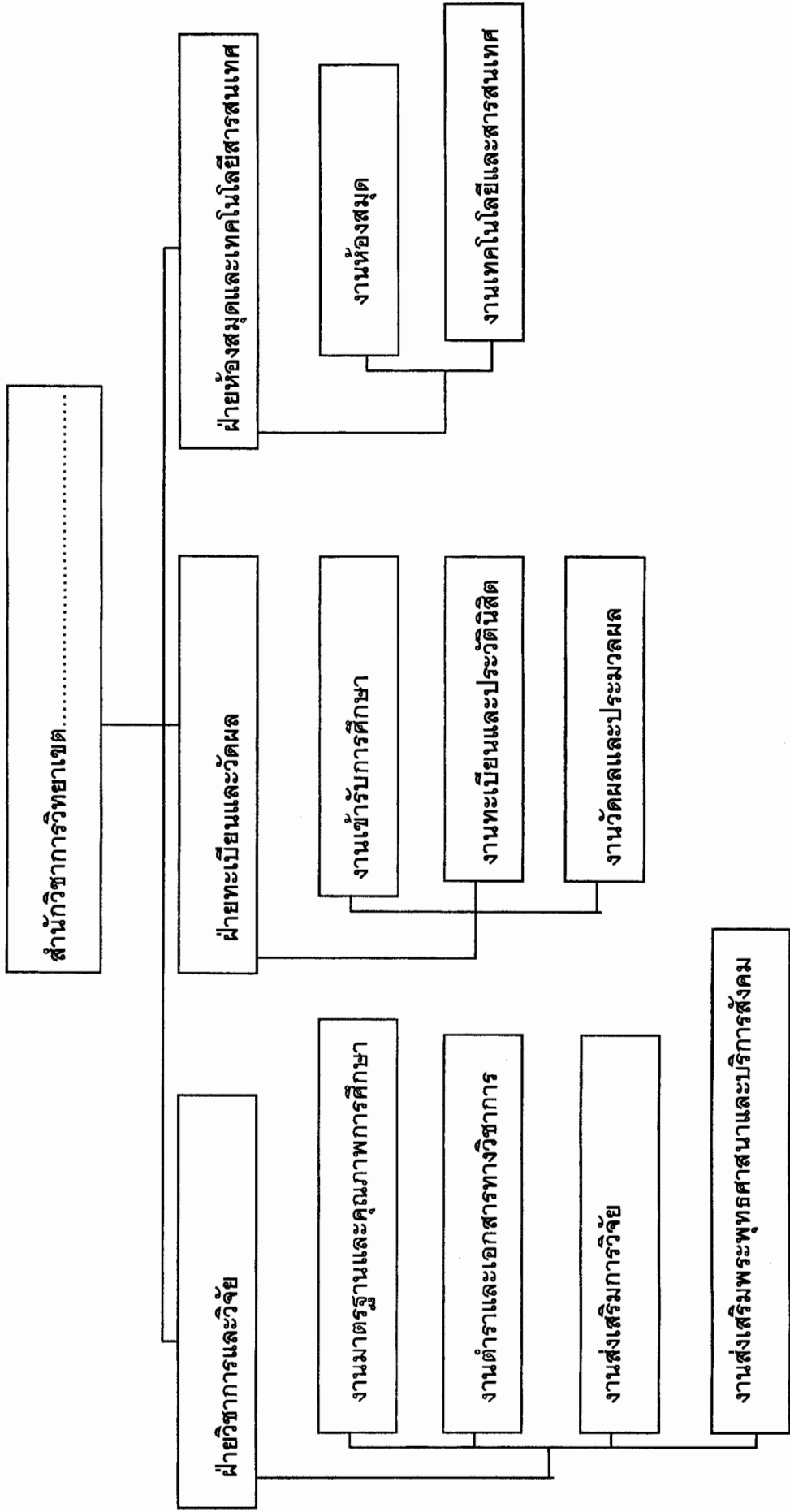
๓. บวชมานาน.....พรรษา

๔. การศึกษา.....

๕. ตำแหน่งหรือสมณศักดิ์ในปัจจุบัน.....

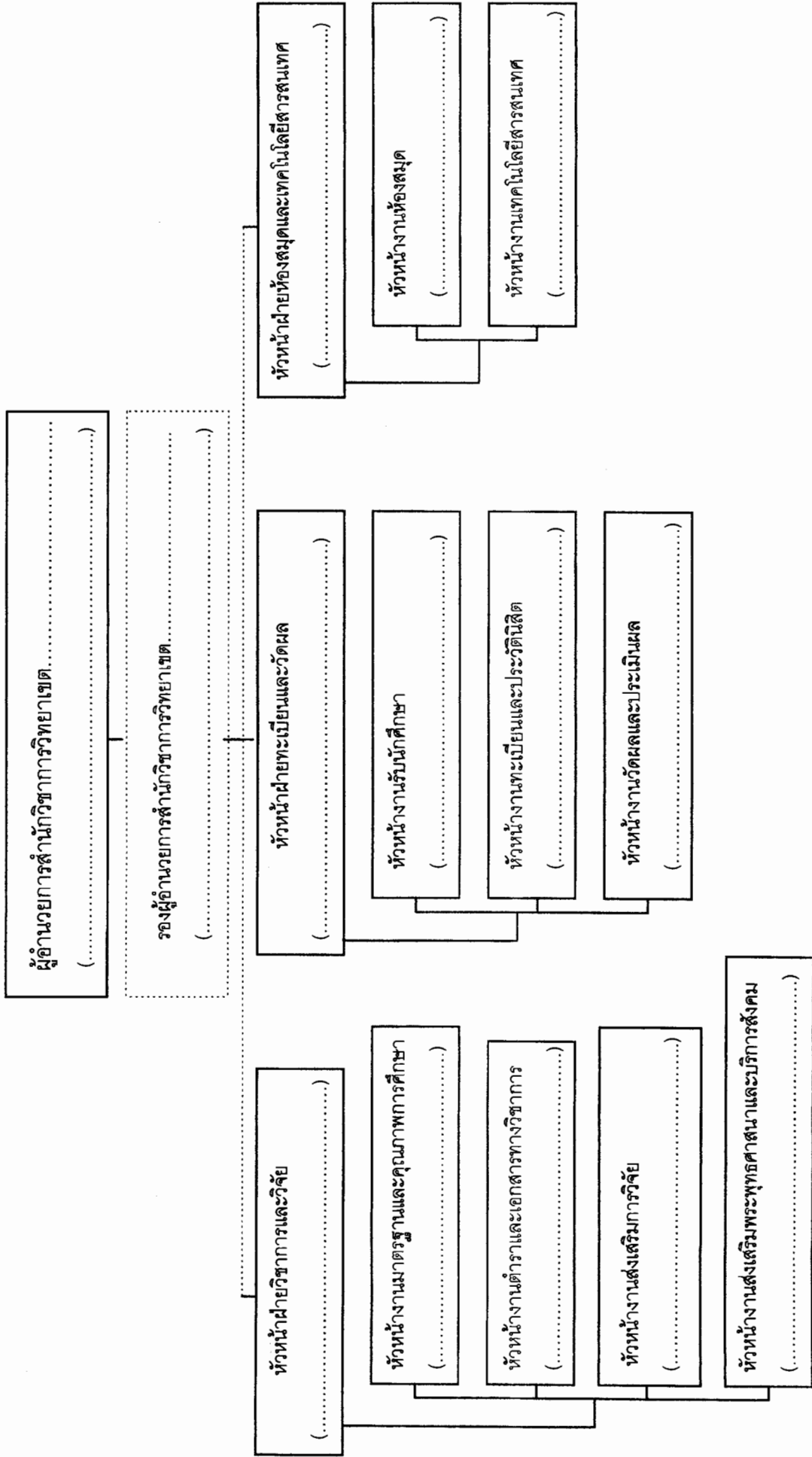
๖. กรณีเป็นพระนิสิต หรือพระศิษย์เก่า ปัจจุบันอยู่ปีการศึกษาปีที่.....
หรือจบมาแล้วเป็นเวลา.....ปี

โครงสร้างการแบ่งส่วนงานในสำนักวิชาการ
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต.....

โครงสร้างการบริหารงานในสำนักวิชาการ

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต.....

การศึกษารายงานปัจจุบัน ปัญหา สาเหตุ ข้อเสนอแนะและความต้องการ
แบบสอบถาม : สำหรับผู้บริหารสำนักวิชาการวิทยาเขต

หัวข้อ	สภาพปัจจุบัน	ปัญหา	สาเหตุ	ความต้องการและ ข้อเสนอแนะ
๓. สำนักวิชาการวิทยาเขต(ภาพรวม)				
๓.๑ ฝ่ายวิชาการและวิจัย				
(๑) กองมาตรฐานและคุณภาพ การศึกษา				
(๒) งานตำราและเอกสารทาง วิชาการ				
(๓) งานส่งเสริมการวิจัย				
(๔) งานส่งเสริมพระพุทธศาสนา และบริการสังคม				
๓.๒ ฝ่ายทะเบียนและวัดผล				
(๑) งานรับเข้านักศึกษา				
(๒) งานทะเบียนและประวัตินิสิต				
(๓) งานวัดผลและประมวลผล				
๓.๓ ฝ่ายห้องสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ				
(๑) ฝ่ายห้องสมุด				
(๒) งานเทคโนโลยีสารสนเทศ				

แบบสัมภาษณ์ แบบที่ ๔
สำหรับผู้บริหารวิทยาลัยสงฆ์ และที่เกี่ยวข้อง (ที่ตั้งภายในวิทยาเขต)

๑. เพศ พระภิกษุ สามเณร คฤหัสถ์ ชาย หญิง

๒. อายุ.....ปี

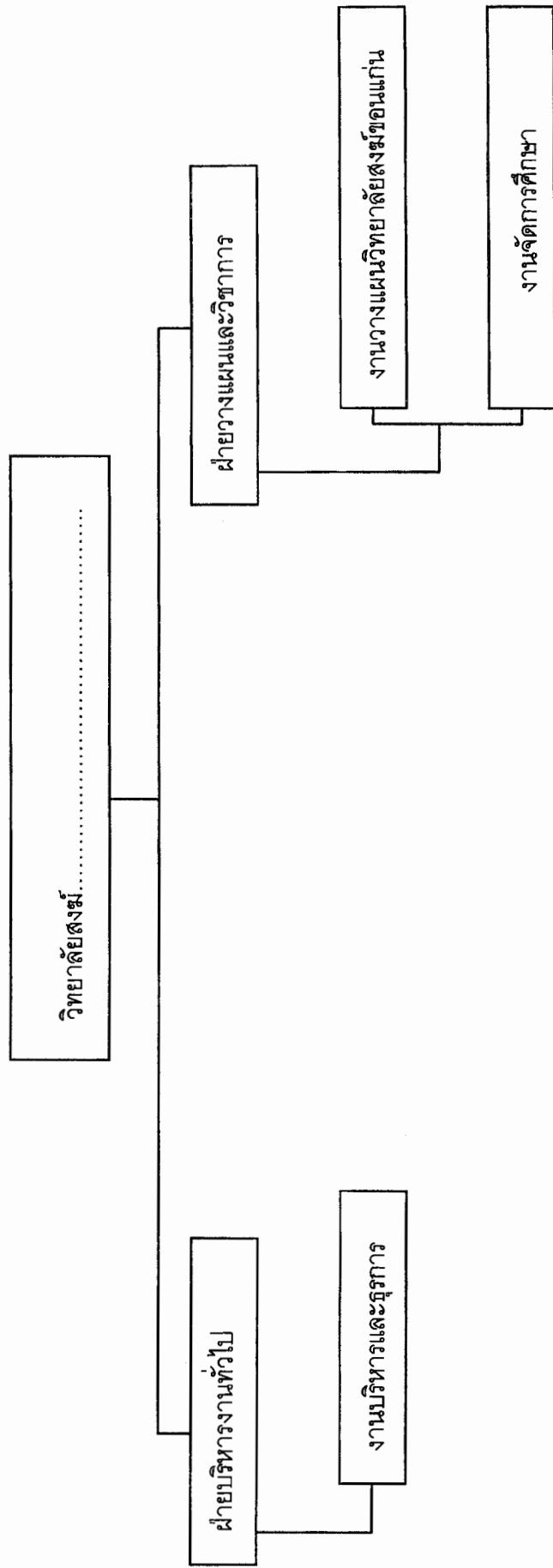
๓. บวชมานาน.....พรรษา

๔. การศึกษา.....ปี

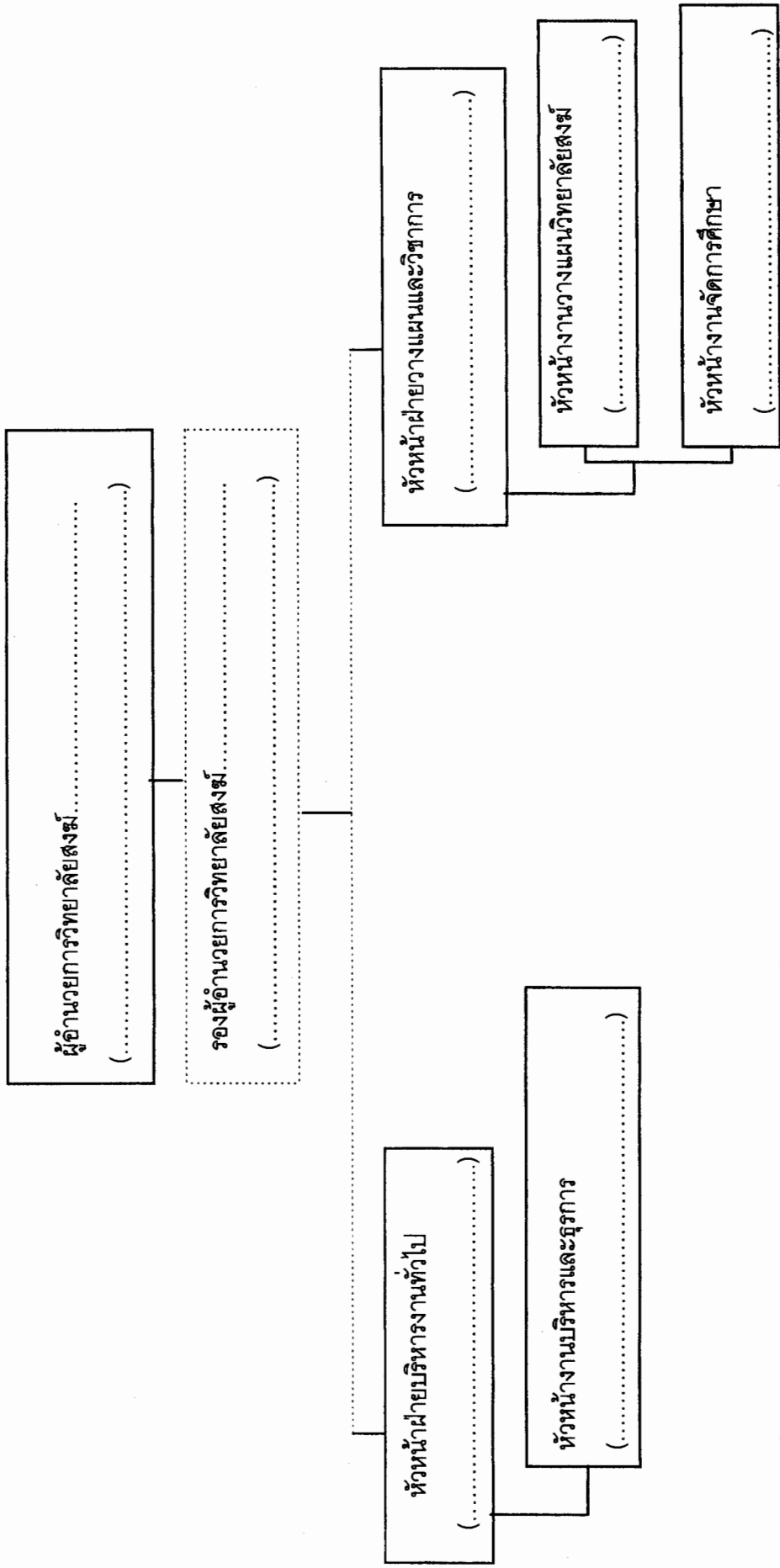
๕. ตำแหน่งหรือสมณศักดิ์ในปัจจุบัน.....

๖. กรณีเป็นพระนิสิต หรือพระศิษย์เก่า ปัจจุบันอยู่ปีการศึกษา ปีที่.....
หรือจบมาแล้วเป็นเวลา.....ปี

โครงสร้างการแบ่งส่วนงานวิทยาลัยสงฆ์.....(ที่ตั้งภายในวิทยาเขต)
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต.....

โครงสร้างการบริหารงานวิทยาลัยสงฆ์.....(ที่ตั้งภายในวิทยาเขต)
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต.....

การศึกษาศาสนภาพปัจจุบัน ปัญหา สาเหตุ ข้อเสนอแนะและความต้องการ
 แบบสอบถาม : สำหรับผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์.....(ที่ตั้งภายในวิทยาเขต)

หัวข้อ	สภาพปัจจุบัน	ปัญหา	สาเหตุ	ความต้องการและ ข้อเสนอแนะ
๔. วิทยาลัยสงฆ์ (ภาพรวม)				
๔.๑ ฝ่ายบริหารงานทั่วไป (๑) งานบริหารและธุรการ				
๔.๒ ฝ่ายวางแผนและวิชาการ (๑) งานวางแผนวิทยาลัยสงฆ์ (๒) งานจัดการศึกษา				
๔.๓ อื่น ๆ				

แบบสัมภาษณ์ แบบที่ ๕
สำหรับผู้บริหารวิทยาลัยสงฆ์ และที่เกี่ยวข้อง (ที่ตั้งภายนอกวิทยาเขต)

๑. เพศ พระภิกษุ สามเณร ศกฺษัต ชาย หญิง

๒. อายุ.....ปี

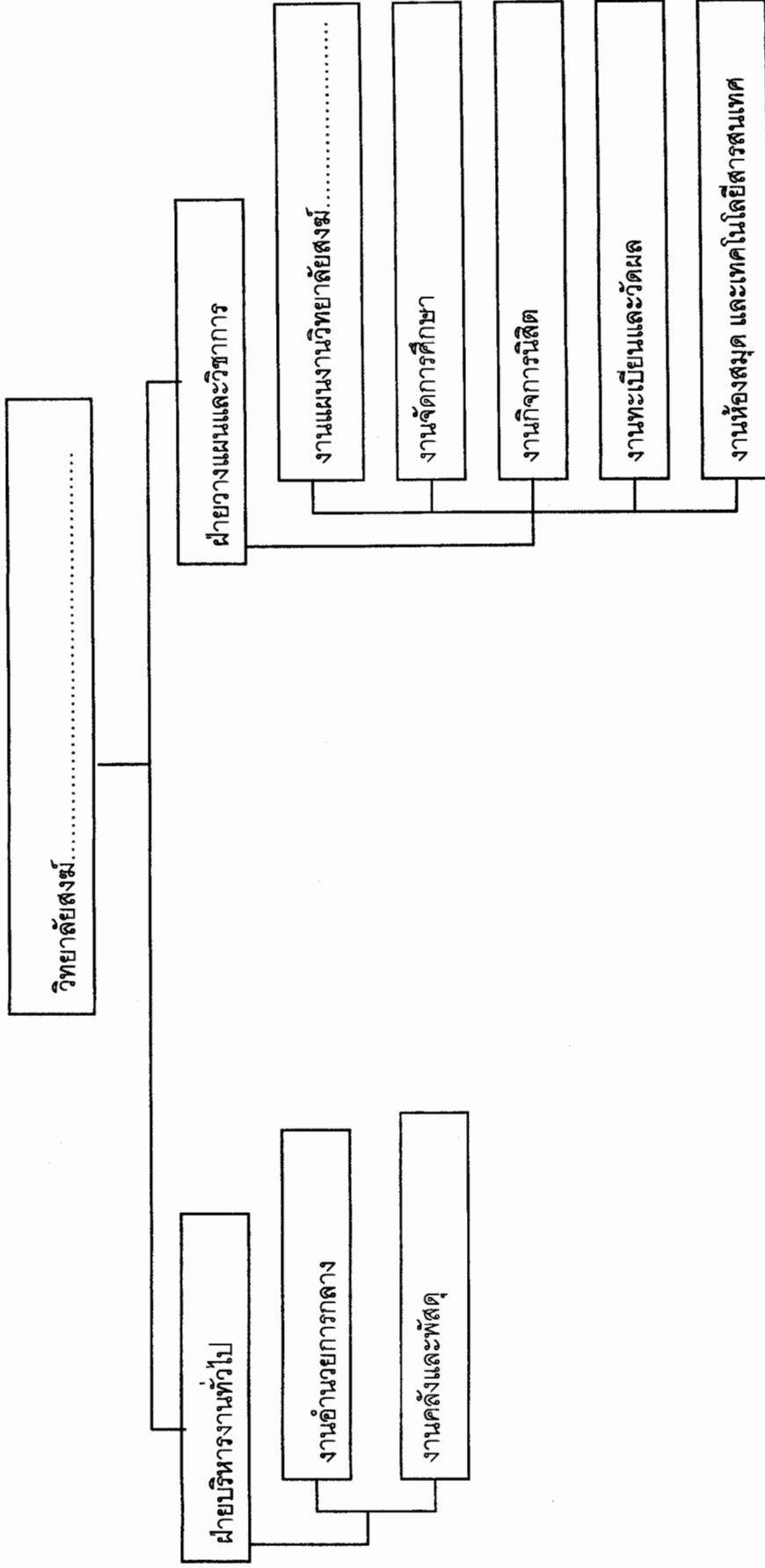
๓. บวชมานาน.....พรรษา

๔. การศึกษา.....

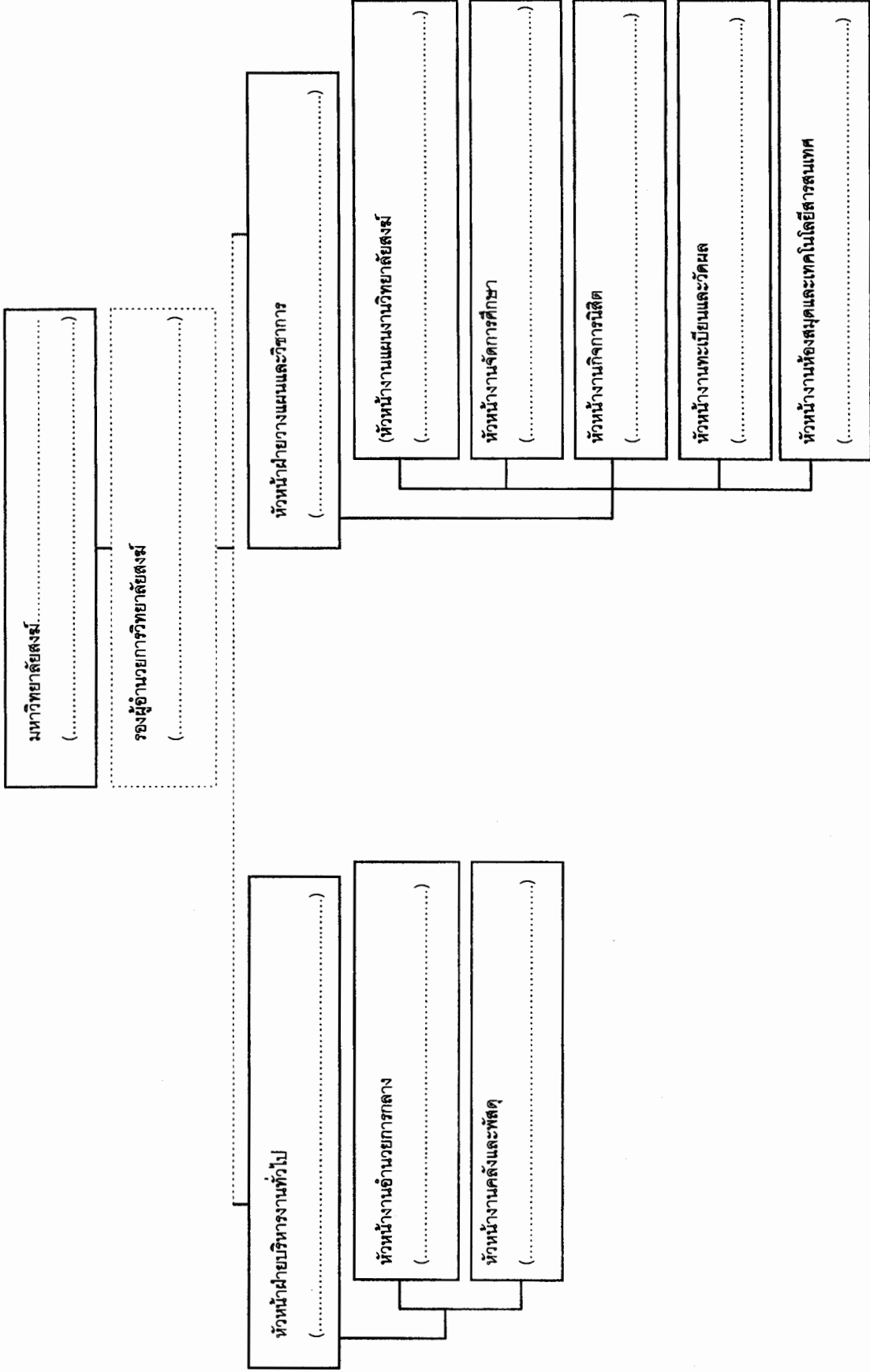
๕. ตำแหน่งหรือสมณศักดิ์ในปัจจุบัน.....

๖. กรณีเป็นพระนิสิต หรือพระศิษย์เก่า ปัจจุบันอยู่ปีการศึกษา ปีที่.....
 หรือจบมาแล้วเป็นเวลา.....ปี

โครงสร้างการแบ่งส่วนงานมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.....(ที่ตั้งนอกวิทยาลัย)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต.....

โครงสร้างการบริหารงานวิทยาลัยสงฆ์.....(ที่ตั้งนอกวิทยาเขต)
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต.....

การศึกษารูปแบบปัจจุบัน ปัญหา สาเหตุ ข้อเสนอแนะและความต้องการ
แบบสอบถาม : สำหรับผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์.....(ที่ตั้งภายในวิทยาเขต)

หัวข้อ	สภาพปัจจุบัน	ปัญหา	สาเหตุ	ความต้องการและ ข้อเสนอแนะ
๕. วิทยาลัยสงฆ์ (ภาพรวม)				
๕.๑ ฝ่ายบริหารงานทั่วไป (๑) งานอำนวยการกลาง (๒) งานคลังและพัสดุ				
๕.๒ ฝ่ายวางแผนและวิชาการ (๑) งานแผนงานวิทยาลัยสงฆ์ (๒) งานจัดการศึกษา (๓) งานกิจการนิสิต (๔) งานทะเบียนและวัดผล (๕) งานห้องสมุดและเทคโนโลยี สารสนเทศ				
๕.๓ อื่น ๆ				

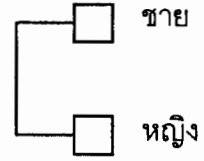
ใบกรอกข้อมูลเพิ่มเติมแบบสัมภาษณ์ แบบที่.....
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต.....

หัวข้อ	สภาพปัจจุบัน	ปัญหา	สาเหตุ	ความต้องการและข้อเสนอแนะ

แบบสัมภาษณ์

สำหรับผู้บริหารระดับรองอธิการบดี หรือผู้ช่วยรองอธิการบดี

๑) เพศ พระภิกษุ คฤหัสถ์

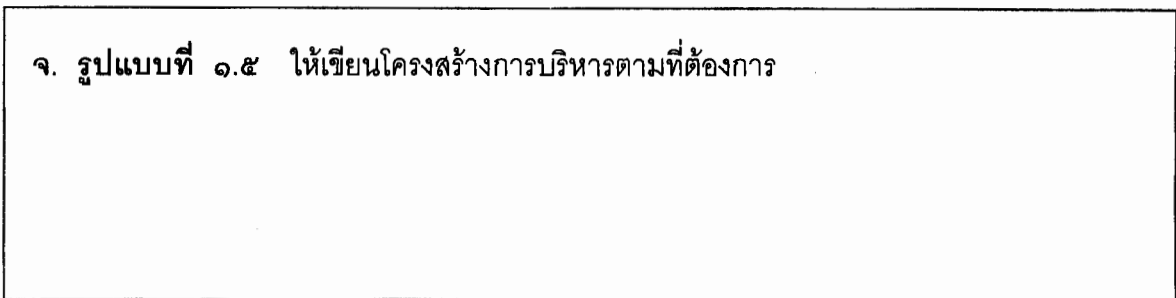
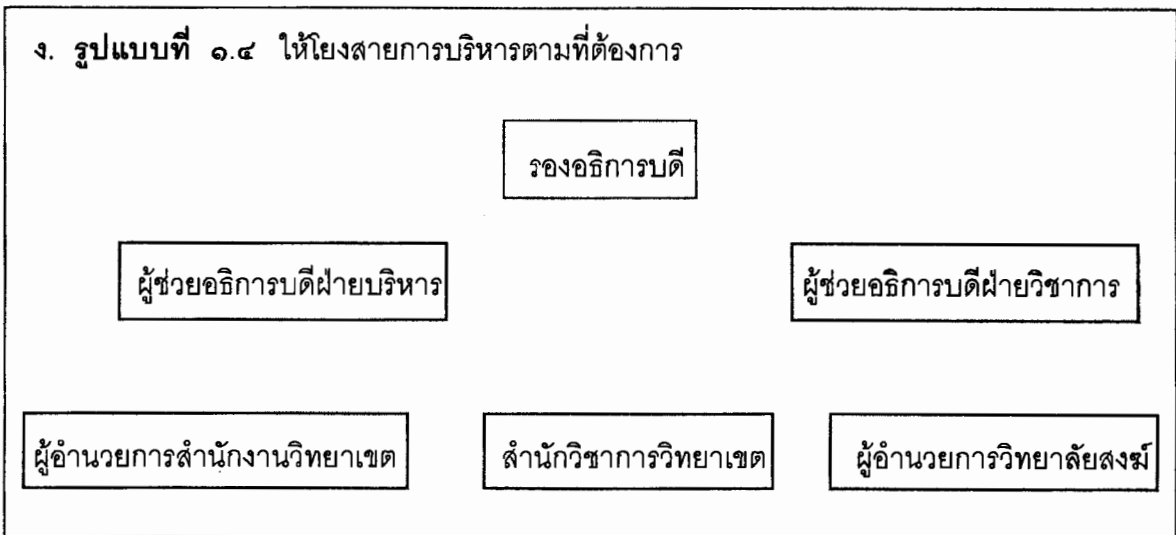
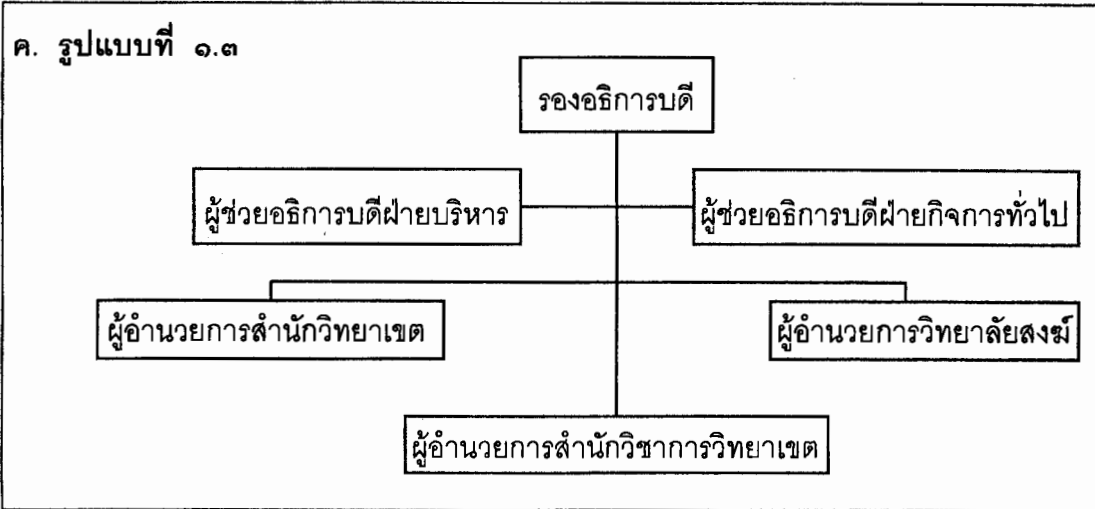

๒) อายุ.....ปี

๓) บวชมานาน.....ปี

๔) การศึกษา.....

๕) ตำแหน่ง.....

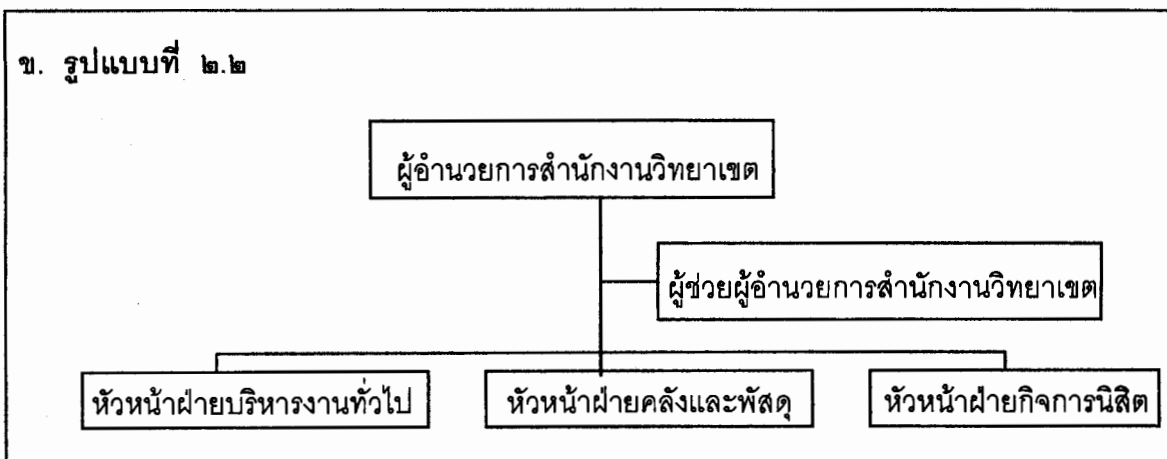
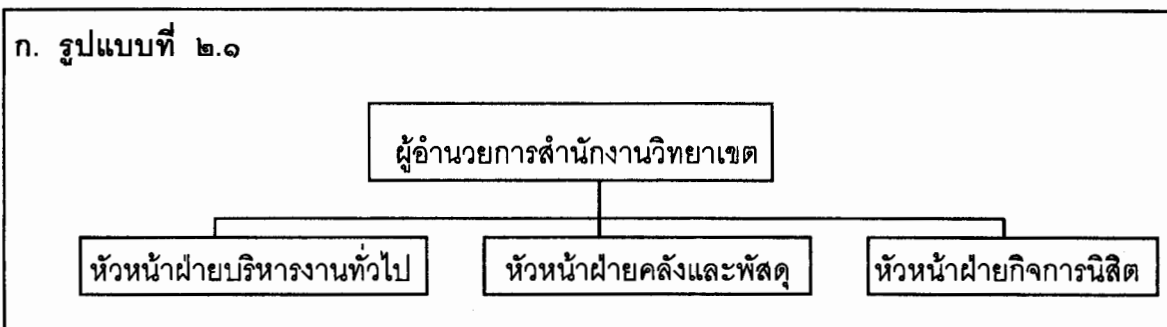

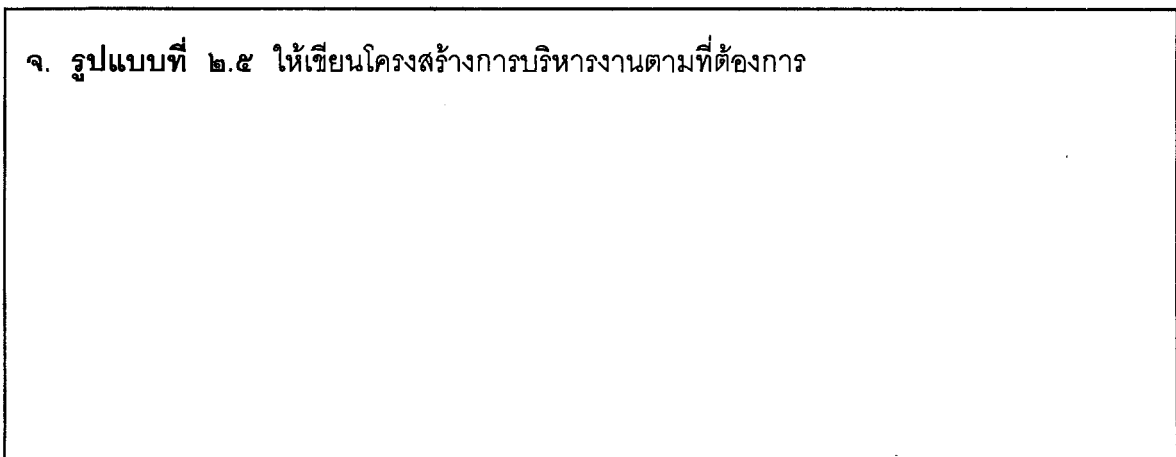
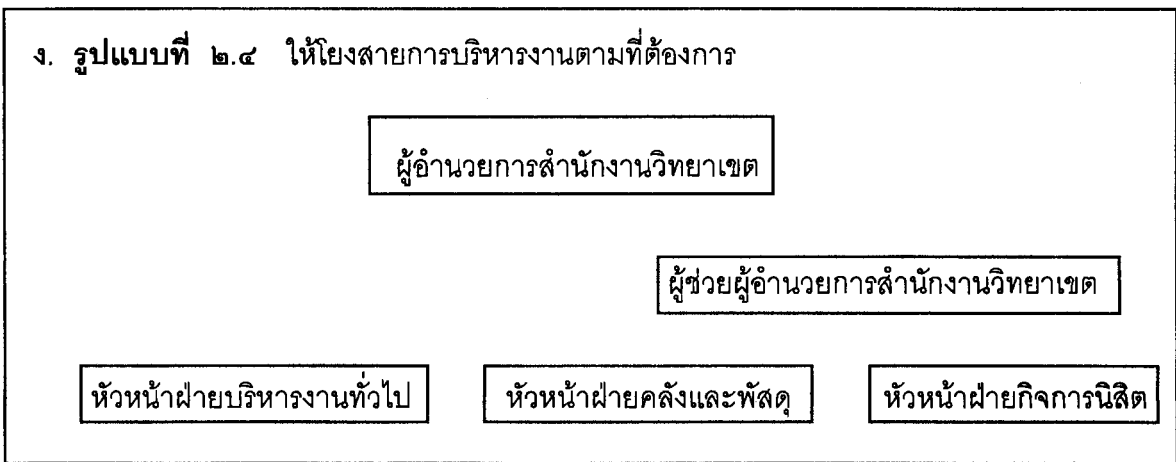
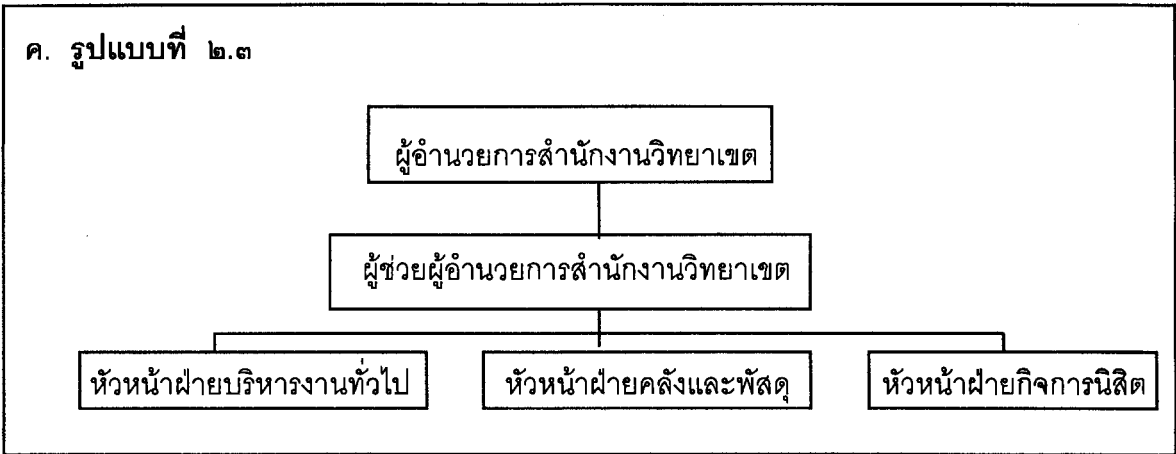
ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นอื่น ๆ

.....

ข้อ ๒. รูปแบบโครงสร้างการบริหารงานในมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในระดับสำนักงานวิทยาเขต ควรจัดตามรูปแบบใดให้เลือกตอบ ๑ ข้อ โดยวงกลมล้อมรอบหัวข้อที่เลือกและกรรณการออก รายละเอียดเฉพาะข้อ ๒.๔ และ ๒.๕

- ก. รูปแบบที่ ๒.๑
- ข. รูปแบบที่ ๒.๒
- ค. รูปแบบที่ ๒.๓
- ง. รูปแบบที่ ๒.๔ (ให้โยงสายการบริหารงานด้วย)
- จ. รูปแบบที่ ๒.๕ (ให้เขียนโครงสร้างการบริหารงานด้วย)

ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นอื่น ๆ

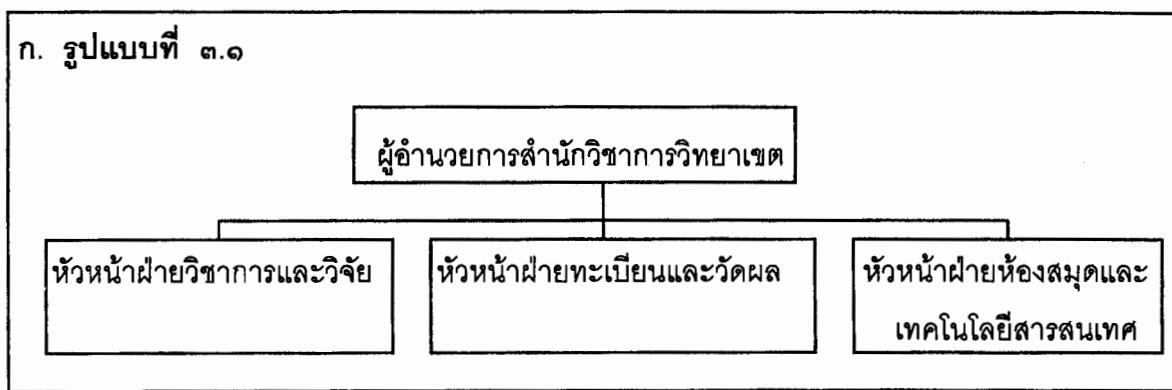
.....

.....

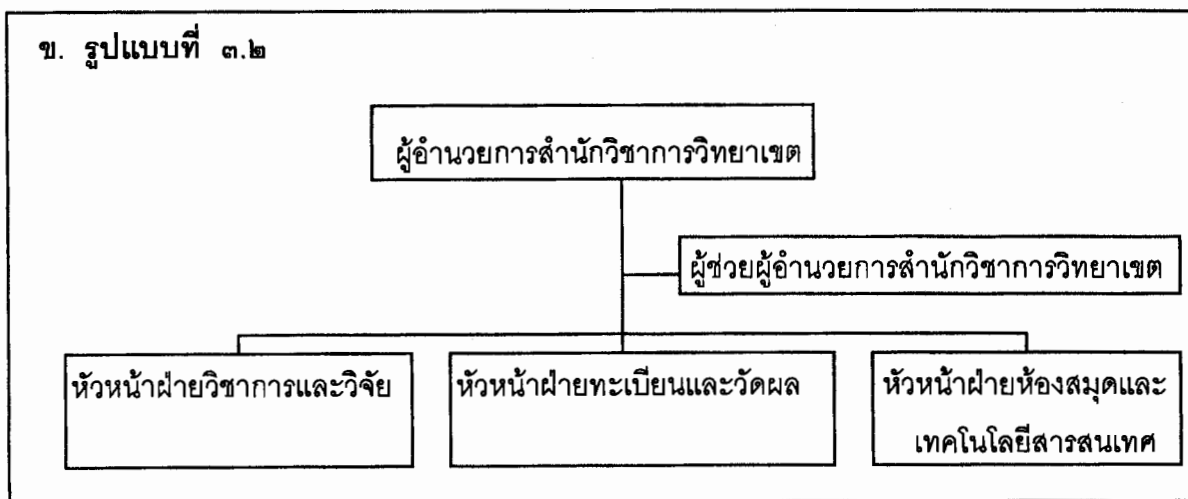
ข้อ ๓. รูปแบบโครงสร้างการบริหารงานมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในระดับ สำนักวิชาการ
 วิทยาเขต ควรจัดตามรูปแบบใดให้เลือกตอบ ๑ ข้อ โดยวงกลมล้อมรอบหัวข้อที่เลือกและ
 กรณณากรอรายละเอียดเฉพาะข้อที่ ๓.๔ และ ๓.๕

- ก. รูปแบบที่ ๓.๑
- ข. รูปแบบที่ ๓.๒
- ค. รูปแบบที่ 3๓.๓
- ง. รูปแบบที่ ๓.๔ (ให้โยงสายการบริหารงานตามที่ต้องการด้วย)
- จ. รูปแบบที่ ๓.๕ (ให้เขียนโครงสร้างการบริหารงานด้วย)

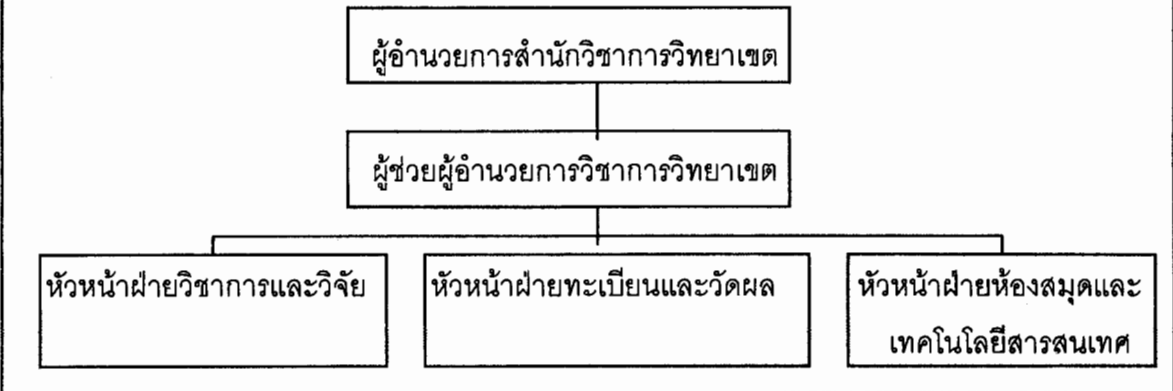
ก. รูปแบบที่ ๓.๑

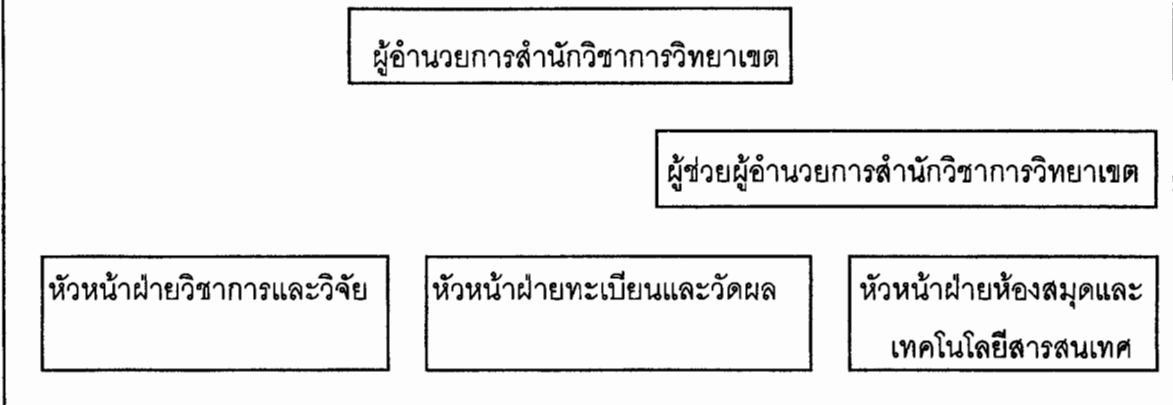
ข. รูปแบบที่ ๓.๒

ค. รูปแบบที่ ๓.๓

ง. รูปแบบที่ ๓.๔ ให้โยกสายการบริหารงานตามต้องการ

จ. รูปแบบที่ ๓.๕ ให้เขียนโครงสร้างการบริหารงานตามที่ต้องการ

.....

.....

.....

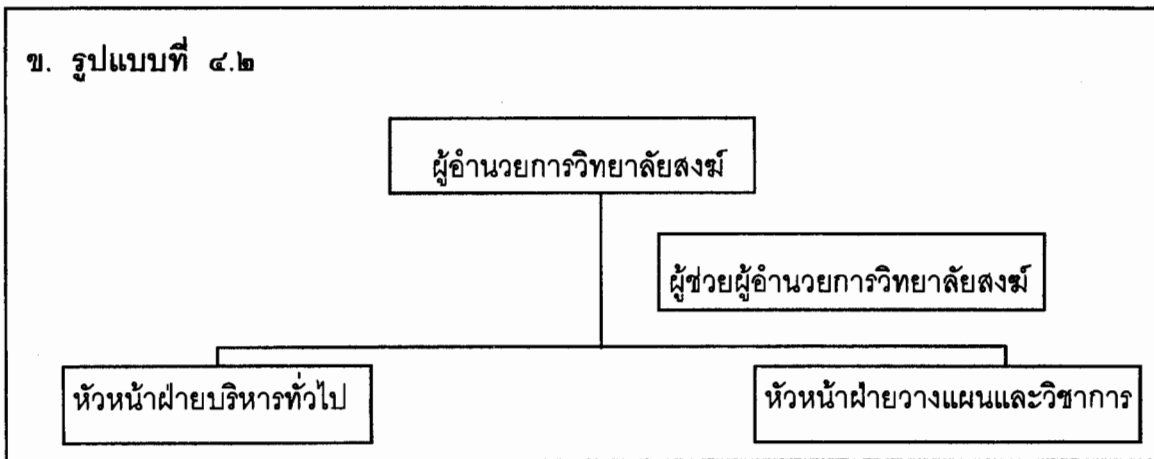
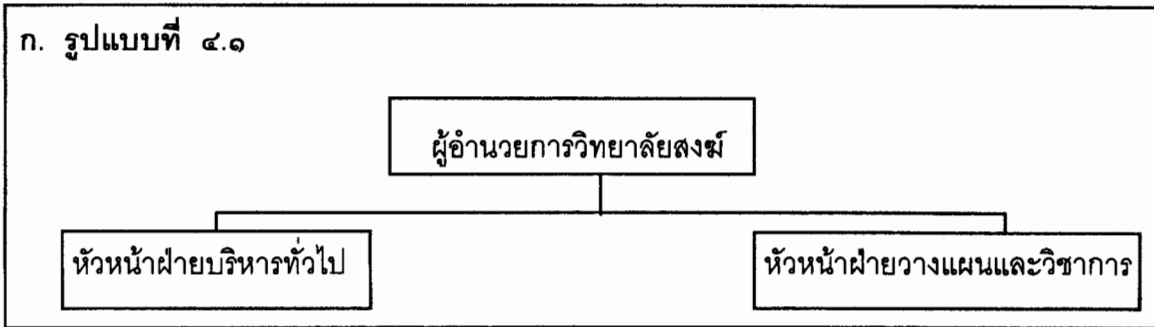
ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นอื่น ๆ

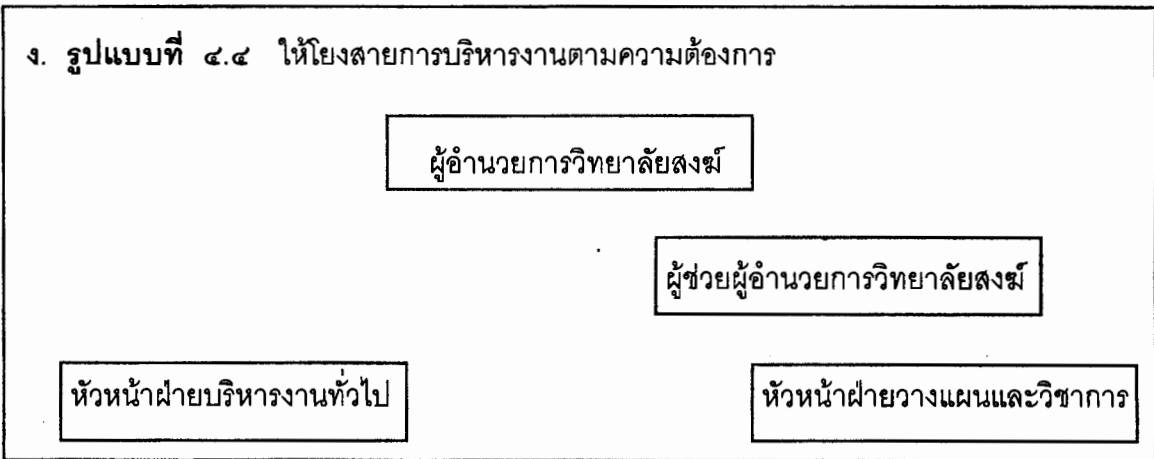
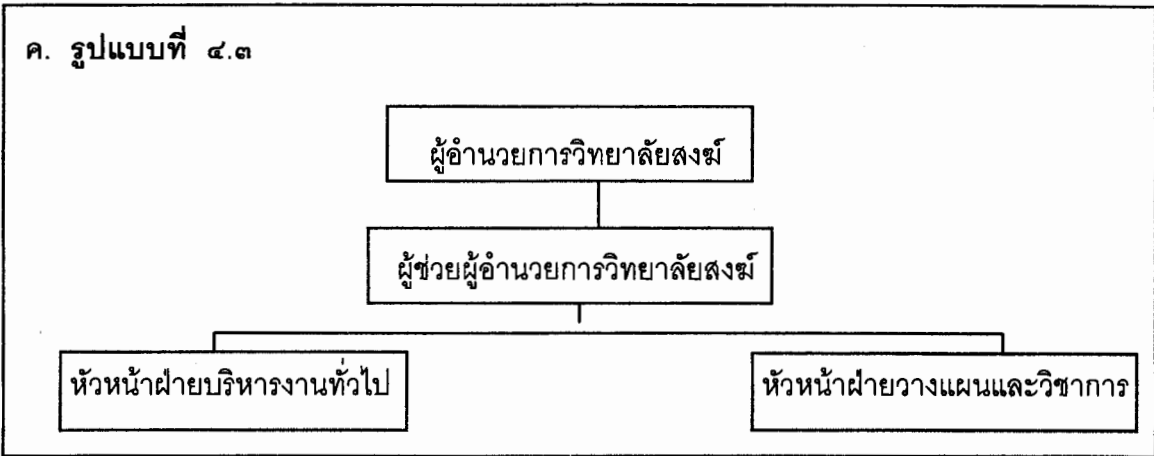
.....

.....

ข้อ ๔. วิทยาลัยสงฆ์ (ที่ตั้งภายในวิทยาเขต) ควรจัดรูปแบบใด ให้เลือกตอบได้ ๑ ข้อ โดยวงกลม ล้อมรอบหัวข้อที่เลือกและกรรณการกรายละเอียดเฉพาะข้อ ๔.๔ และ ๔.๕

- ก. รูปแบบที่ ๔.๑
- ข. รูปแบบที่ ๔.๒
- ค. รูปแบบที่ ๔.๓
- ง. รูปแบบที่ ๔.๔ (ให้योगสายการบริหารงานด้วย)
- จ. รูปแบบที่ ๔.๕ (ให้เขียนโครงสร้างการบริหารงานด้วย)

จ. รูปแบบที่ ๔.๕ ให้เขียนโครงสร้างการบริหารงานตามที่ต้องการ

ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นอื่น ๆ

.....

.....

ข้อ ๕. วิทยาลัยสงฆ์ (ที่ตั้งนอกวิทยาเขต) ควรจัดตามรูปแบบใดให้เลือก ๑ ข้อ

- ก. รูปแบบที่ ๕.๑ เป็นรูปแบบการวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งภายในวิทยาเขตตามข้อ ๔
- ข. รูปแบบที่ ๕.๒ ให้โยงสายการบริหารงานตามต้องการ
- ค. รูปแบบที่ ๕.๓ ให้เขียนโครงสร้างการบริหารงานตามที่ต้องการ

ข. รูปแบบที่ ๕.๒ ให้โยงสายการบริหารงานตามความต้องการ

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์

ผู้ช่วยผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์

หัวหน้าฝ่ายบริหารงานทั่วไป

หัวหน้าฝ่ายวางแผนและวิชาการ

ค. รูปแบบที่ ๕.๓ ให้เขียนโครงสร้างการบริหารงานตามที่ต้องการ

ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นอื่น ๆ

.....

.....

.....

แบบสอบถาม

บทบาทสถาบันการศึกษาสงฆ์ต่อการถ่ายทอดวัฒนธรรม
และเป็นการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับทางด้านศาสนาหรือแนวทางพุทธศาสตร์

บทบาท	ระดับการปฏิบัติในการถ่ายทอดวัฒนธรรม				
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่ได้ปฏิบัติเลย
๑. บทบาทต่อการดำเนินชีวิตของคน ๑.๑ การเกิด ๑.๒ การบวชเรียน ๑.๓ การแต่งงาน ๑.๔ ขึ้นบ้านใหม่ ๑.๕ ขอฤกษ์ ๑.๖ การเจ็บป่วย การช่วยเหลือ ให้การรักษา ๑.๗ การตาย					
๒. บทบาทต่อสังคม ๒.๑ การให้ความช่วยเหลือด้านการศึกษาต่อสังคม ๒.๒ การรักษาพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพและยาสมุนไพร ๒.๓ การจัดงานทางสังคมหรือชุมชนในสถาบันการศึกษาสงฆ์ ๒.๔ การช่วยเหลือและสงเคราะห์สังคมและชุมชน ๒.๕ การมีส่วนร่วมในการเก็บรักษา ทำนุบำรุง ศิลปวัตถุโบราณ และโบราณสถาน					
๓. บทบาทต่อการเมืองการปกครอง ๓.๑ การให้คำแนะนำและชี้แนะเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ๓.๒ การสนับสนุนและส่งเสริมการเมืองการปกครอง ๓.๓ การมีส่วนร่วมแก้ปัญหาทางการเมือง การปกครอง ๓.๔ การมีส่วนร่วมในการกำหนดวิธทางการเมืองการปกครอง ๓.๕ การเป็นผู้นำในการแก้ปัญหาวิกฤตทางการเมืองการปกครอง					
๔. บทบาทต่อเศรษฐกิจ ๔.๑ การชี้แนะแนวทางการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ ๔.๒ การส่งเสริมสนับสนุนชุมชนในการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ๔.๓ การช่วยเหลือและสงเคราะห์ชุมชนหรือประชาชนในด้าน เศรษฐกิจ					

บทบาท	ระดับการปฏิบัติในการถ่ายทอดวัฒนธรรม				
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่ได้ปฏิบัติเลย
๕. บทบาทต่อพระพุทธศาสนา ๕.๑ การเป็นผู้นำในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ๕.๒ การเป็นผู้นำในการปกป้องพระพุทธศาสนา ๕.๓ การเป็นผู้นำในการพัฒนาการด้านพระพุทธศาสนา ๕.๔ การชี้นำในการแก้ไขปัญหของสถาบันสงฆ์ ๕.๕ การเผยแพร่พุทธศาสนาไปยังต่างประเทศ					

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของสถาบันการศึกษาสงฆ์ต่อการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

**ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานทั่วไปของผู้บริหาร
ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**

รายการ	ระดับความคิดเห็น			
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	เหตุผล
๑. ควรมีหน่วยงานที่เป็นศูนย์กลางของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ				
๒. ควรมีหน่วยงานที่เป็นศูนย์กลางเพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ศาสนาเป็นเครือข่ายร่วมกัน				
๓. ควรมีหน่วยงานที่เป็นศูนย์กลางเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมร่วมกัน				
๔. ควรจัดตั้งสถาบันวิจัยของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในวิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ				
๕. ควรมีการบริหารงบประมาณร่วมกันทุกวิทยาเขต				
๖. ควรที่วัดที่มีพระนิสิตมีส่วนในการหาปัจจัยมาอุดหนุนวิทยาเขต				
๗. ควรให้บทบาทบุคลากรในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตรและการเปิดสาขาวิชาเอก				
๘. การเปิดสาขาวิชาเอกต่าง ๆ ให้แต่ละวิทยาเขตมีอิสระในการกำหนด				
๙. ควรมีหน่วยงานกลางในวิทยาเขตเพื่อสนับสนุนและบริหารการดำเนินงานของสาขาวิชาต่าง ๆ				
๑๐. ควรมีผู้ช่วยอธิการบดีหนึ่งคน / รูป เพื่อทำหน้าที่บริหารวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งอยู่ภายนอกวิทยาเขต				

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ค

โครงการสัมมนาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัย

**โครงการสัมมนาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัย
เรื่อง**

การศึกษารูปแบบการบริหารการศึกษาสถาบันสงฆ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ “กรณีศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”

วันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๔๒

ณ ห้องประชุมชั้น ๒ อาคารสมเด็จพระพุทธมาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

เหตุผลและความจำเป็น

สถาบันการศึกษาเป็นองค์กรที่มีบทบาทด้านการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพของพระภิกษุและสามเณร เป็นองค์กรสำคัญต่อการทำนุบำรุงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของชาติ เพราะสถาบันการศึกษาสงฆ์เป็นศูนย์รวมบุคลากรที่มีปัญญา มีความรู้ความสามารถของคณะสงฆ์ และเป็นศูนย์กลางเผยแพร่ไปยังพระภิกษุสามเณรรุ่นใหม่ ๆ ที่เข้ามาสู่สถาบันสงฆ์ในปัจจุบัน คณะสงฆ์เองก็ประสบปัญหาในความเข้าใจ การตีความหมายทางพระวินัย ซึ่งจะต้องอาศัยการศึกษาในพุทธศาสตร์ระดับสูง ดังนั้นการศึกษาของพระภิกษุสงฆ์ในระดับอุดมศึกษา จึงเป็นความจำเป็นและมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่ไม่เพียงแต่คณะสงฆ์เท่านั้น ฝ่ายบ้านเมืองหรือฝ่ายอาณาจักรจะต้องเข้าไปส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาของคณะสงฆ์

การบริหารการศึกษาเป็น “การดำเนินการเพื่อให้การศึกษามรรลวุฒิประสงค์ที่ตั้งไว้ครบถ้วนอย่างมีประสิทธิภาพ” ซึ่งจะต้องมีรูปแบบโครงสร้างการบริหารงาน มีวัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ที่พร้อมและที่สำคัญ คือ บุคลากรที่เกี่ยวข้องจะต้องมีความรู้ ความสามารถ และมีทัศนคติที่ดีต่อหน่วยงาน การบริหารการศึกษา เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ซึ่งจะต้องดำเนินการให้ประสมประสานกันอย่างสมบูรณ์ รวมทั้งจะต้องมีศาสนาเป็นผู้นำกับการดำเนินงานมีคุณธรรม และมีความโปร่งใส

จากหลักการที่กล่าวมาผู้วิจัยและคณะเห็นความสำคัญของสถาบันการศึกษาสงฆ์เป็นอย่างยิ่ง และเมื่อพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ ปี ๒๕๔๐ ได้ตราออกมายังยืนยันได้ว่า สถาบันอุดมศึกษาสงฆ์มีความสำคัญไม่เพียงแต่เพื่อคณะสงฆ์เอง แต่หมายถึง “เสาหลักทางปัญญาของพระพุทธศาสนา” และเป็นที่พึ่งของประชาชนในภาวะเศรษฐกิจตกต่ำในปัจจุบัน เพราะการเกิดปัญหาทาง

เศรษฐกิจ สังคม สถาบันครอบครัว และทุกสถาบันของชาตินั้นไม่ได้เกิดจากความด้อยปัญญาทางวัตถุ หากเกิดจากความเสื่อมถอยของศีลธรรมจรรยาของประชาชนเอง โดยเฉพาะผู้มีอำนาจปกครองบ้านเมือง ซึ่งการเยียวยาแก้ปัญหาที่ถูกต้องตรงจุดคือ “การนำพระพุทธศาสนามาเป็นยารักษาโรค”

หนึ่งผู้วิจัยและคณะได้ปฏิบัติงานด้านการศึกษาอยู่ที่คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ประกอบกับมีคณาจารย์ และบุคลากรของมหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้ร่วมงานบางส่วนกับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น มาโดยตลอด ผู้วิจัยและคณะยังได้รับความอนุเคราะห์จาก สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ อนุมัติให้ดำเนินการวิจัยเรื่อง แบบการบริหารการศึกษาในสถาบันสงฆ์

ขั้นตอนการสัมมนาเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัย ซึ่งโดยทั่วไปการวิจัยจะดำเนินการศึกษาเอกสาร การสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์ และการตอบแบบสอบถามแล้วนำมาวิเคราะห์ ก็เป็นการสิ้นสุดกระบวนการวิจัย แต่ผู้วิจัยและคณะเห็นความสำคัญของสถาบันการศึกษาสงฆ์เป็นอย่างสูง จึงจัดให้การสัมมนาเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเพื่อให้คณะผู้บริหารมหาวิทยาลัย มีส่วนร่วมในการพิจารณาข้อมูลที่ได้ผ่านการวิเคราะห์ในขั้นต้น และให้ข้อมูลเพิ่มเติมอันจะเป็นประโยชน์ต่อมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และเพื่อเป็นการอุทิศให้กับพระพุทธศาสนาที่เป็นผู้นำวิถีชีวิตของสังคมไทยซึ่งสามารถกล่าวได้ว่า “การธำรงรักษาสถาบันสงฆ์” ก็คือ “การธำรงรักษาไว้ซึ่งสังคมวัฒนธรรมไทย”

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้คณะผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และผู้เกี่ยวข้อง ร่วมพิจารณาข้อมูลรูปแบบการบริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์และเป็นข้อมูลเพิ่มเติมในการดำเนินการวิจัย
2. เพื่อให้คณะผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และผู้เกี่ยวข้องร่วมประชุม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการปฏิบัติงาน หาข้อเสนอแนะในการพัฒนาและปรับปรุงการปฏิบัติงานและเป็นข้อมูลส่วนหนึ่งของการวิจัย
3. เพื่อสรุปแนวทางจากการสัมมนานำไปเผยแพร่ต่อหน่วยงานทางการศึกษาอื่น

ผู้เข้าร่วมสัมมนา

๑. ผู้บริหารจากส่วนวิทยาเขต ได้แก่ ผู้บริหารจากวิทยาเขตในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้ง ๕ วิทยาเขตคือ รองอธิการบดี ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายต่าง ๆ ผู้อำนวยการสำนักงานวิทยาเขต ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ และ/หรือตัวแทน
๒. ผู้บริหารจากวิทยาลัยสงฆ์ที่ตั้งภายนอกวิทยาเขต (จ.นครพนม และ จ.เลย) ได้แก่ ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ และรองผู้อำนวยการวิทยาลัย และ / หรือตัวแทน
๓. ผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือผู้สนใจ การบริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้แทนจากส่วนกลาง เพื่อเข้าร่วมสังเกตการณ์ รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา และคณะ

วิธีดำเนินการสัมมนา

๑. พระสุธีวรญาณ รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เปิดการสัมมนาและบรรยาย “บทบาทของมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ต่อการพัฒนาพระสงฆ์”
๒. คณะผู้วิจัยนำเสนอเพื่อพิจารณารูปแบบโครงสร้างการแบ่งส่วนงานของวิทยาเขต โดยคณะผู้วิจัย
๓. ประชุมกลุ่มย่อยเพื่อระดมสมอง

วัน เวลา และสถานที่

วันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๔๒ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๖.๐๐ น. ณ ห้องประชุมมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น วิชาตุ ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

ผู้รับผิดชอบการสัมมนา (ฝ่ายสงฆ์)

ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น (อาจารย์ บุญมา ทวิภักดิ์)

ผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักงานวิทยาเขต อาจารย์โกสิทธิ์ ชัยเนตร

ผู้รับผิดชอบการสัมมนา (ฝ่ายคฤหัสถ์)

รศ.เรณู	คุปต์ษเรีเยร	ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มข.
ผศ.ชัยญา	อภิपालกุล	ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มข.
นายประยุทธ์	ชูสอน	เลขานุการคณะศึกษาศาสตร์ มข.

กำหนดการสัมมนา

เรื่อง

การศึกษารูปแบบการบริหารการศึกษาสถาบันสงฆ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ "กรณีศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย"

วันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๔๒

ณ ห้องประชุมชั้น ๒ อาคารสมเด็จพระพุทธมาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

วัดธาตุน้อย อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

วันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๔๒

- ๐๘.๓๐ - ๐๙.๐๐ น. ลงทะเบียน
- ๐๙.๐๐ - ๐๙.๑๕ น. พิธีเปิดโดยรองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ๐๙.๓๐ - ๑๑.๐๐ น. บทบาทของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยต่อการพัฒนาสถาบันสงฆ์ โดย พระสุธีวรญาณ รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ๑๑.๐๐ - ๑๓.๐๐ น. พัก - เลี้ยงเพลที่ศาลาพลับพลา
- ๑๓.๐๐ - ๑๓.๓๐ น. เสนอข้อมูลเบื้องต้นของงานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบ โครงสร้างการบริหารการศึกษา สถาบันสงฆ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ "กรณีศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย" โดย คณะผู้วิจัย
- ๑๓.๓๐ - ๑๔.๐๐ น. ร่วมระดมความคิด ภาพรวมของรูปแบบโครงสร้างการบริหารการศึกษาสถาบันสงฆ์
- ๑๔.๐๐ - ๑๕.๓๐ น. ประชุมกลุ่มย่อยเพื่อแสดงความคิดเห็น วิจารณ์ และเสนอแนะ รูปแบบที่นำเสนอ
- ๑๕.๓๐ - ๑๖.๐๐ น. สรุปการสัมมนา
